

**NÂYÎ OSMAN DEDE'NİN Mİ'RACİYESİ'NİN
TÜRK MÛSİKÎSİNDEKİ YERİ
(MÛSİKÎMİZDE Mİ'RAC VE KUTB-Î NÂYÎ OSMAN DEDE)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BAHRİ GÜNGÖRDÜ

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 25.1.1993

Tezin Savunulduğu Tarih : 11.2.1993

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Alâeddin YAVAŞCA

Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Yalçın TURA

Doç. Mutlu TORUN

OCAK 1993

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	VI
KISALTMALAR	VI
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX

BÖLÜM I. GİRİŞ	1
1.1. Mi'râc Kelimesinin Lügat ve Istılah Manası	1
1.2. Kur'an-ı Kerîm'e Göre Mi'râc	2
1.2.1. İsrâ Suresi'nde Mi'râc	2
1.2.2. Necm Suresi'nde Mi'râc	3
1.3. Hadislere Göre Mi'râc	4
1.4. Tasavvufa Göre Mi'râc	15
1.5. Bazı Müfessirlere Göre Mi'râc	17

BÖLÜM II. DİNİN MÛSİKÎYE ETKİSİ VE MÛSİKÎDE MÎ'RAC MEVZUU	19
2.1. Dinin mûsikîye Etkisi	19
2.2. Mûsikîde Mi'râc Mevzuu	20

BÖLÜM III. NÂYÎ OSMAN DEDE VE MÎ'RACİYESİ	21
3.1. Kutb-î-Nâyî Şeyh Osman Dede	21
3.2 Mi'râciyesi	25
3.2.1. Günümüzde Mi'râciye'nin icrası	29
3.2.2. Günümüze Kadar Gelen Mi'râciye Notaları	30
3.2.2.1. Dr. Suphi Ezgi Yazımı	30
3.2.2.2. Adûlkâdir Töre Yazımı	31

3.2.2.3. Zeki Arif Ataergin Yazımı	34
3.2.2.4. İsmail Hakkı Bey Yazımı	34
3.2.2.5. Dr. Nazmi Özalp Yazımı	34
3.2.3. Mi'râciye'nin Güftesi	36
BÖLÜM IV. İÇTİMAİ HAYATIMIZDA	
Mİ'RAC VE Mİ'RACİYELER	48
BÖLÜM V. Mİ'RACİYE OKUNMASI İLE İLGİLİ VAKIFLAR	50
SONUÇ VE ÖNERİLER	52
KAYNAKLAR	53
EKLER	
EK 1: Suphi Ezgi'den gelen nüsha	56
EK 2: Abdülkadir Töre'den gelen nüsha	99
ÖZGEÇMİŞ	129

ÖNSÖZ

Bütün mûsikîlerde olduğu gibi Klasik Türk Mûsikîmizin de malzeme itibariyle temeli dini mûsikîdir diyebiliriz. Mûsikî tahsilim boyunca “Dini Mûsikî” sahasında aldığım sınırlı bilgiler ve bu sahanın ihmal edilmiş olması, benim bu sahaya karşı alâkamı arttırdı. Bilhassa bu sahada meydana getirilmiş mükemmel eserlerle karşılaşp müşkilâtlarını görünce sahanın daha fazla ihmal edilmemesi gereğini düşündürdü. Değerli Hocam Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca’nın da teşvikleriyle, Türk Sözlü Mûsikîsi’nin en büyük formu olan “Mi’râciye” üzerinde araştırma yapmaya karar verdim.

Mûsikîde tahsil hayatıma başladığım günden bu yana çok kıymetli hocalarım ve büyüklerimden öğrendiğim gerek nazarî, gerek amelî bilgilerle, zamanımın yettiği mühlet içerisinde araştırıp okuduğum kaynaklara ve konu hakkında, bilgili ve uzman olan kişilerin görüşlerine göre, mûsikîmizin temelini oluşturan Dini Mûsikîmizin en önemli formlarından “Mi’râciye” üzerinde araştırma yapmaktan son derece memnunum.

Eğitim müfredatında belirli bir süre mefhumunun bulunması araştırmanın kapsamını sınırlı tutmayı gerektirmektedir. Bilhassa “Milli Mûsikî”mizin akademikleşmesinin gecikmesi, mûsikîmiz sahasındaki bir çok eserin özel koleksiyonlarda ve meraklıların elinde bulunması, zaten kısıtlı olan kaynaklarımıza ulaşılmasını geciktirmekte olup sistemli ve planlı çalışmayı güçleştirmektedir. Yine de Türk Mûsikîsi sahasında ilk defa akademik araştırma ve çalışma yapan biz gençlerin üstlendiği konu ve çalışmaların sonuçlarının, bizden sonra gelecek arkadaşlarımıza ışık tutacağı inancındayım.

Dini mûsikîmizin özel bir icra ve üsluba sahip geniş bir repertuarı olması ve mûsikîmizin temelini oluşturması; eğitimi ve geliştirilmesi için akademik çalışmaların artmasını gerektirmektedir.

Bu konudaki araştırmamı onaylayan ve danışmanım olmayı kabul eden Sayın Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca’ya, bu konu hakkındaki Arapça ve Farsça metinlerin okunmasında ve tercümesinde ayrıca özel kütüphanesinden istifade ettiğim Müzikolog-Gazeteci Sayın Murad Bardakçı’ya, TRT Müzik Dairesi Nota Arşivindeki “Mi’râciye” notasını temin etmeme yardımcı olan TRT Türk Müziği Müdürü Sayın Özgen Gürbüz’e, Nasuhi Dergâhındaki Mi’râciye notasını temin etmeme ve Mi’râciye vakıfları hakkında bilgi veren Sayın Av. Orhan Nasuhioğlu’na, Mi’râciye törenleri sırasında benden ilgisini esirgemeyen, Mi’râçhân

Hopçuzâde Şakir Efendi'nin talebelerinden Sayın Kadri Akyüreklier'e, ayrıca gerek okul içindeki dersler esnasında öğrettikleri kıymetli bilgilerinden istifade ettiğim ve gerekse ders haricinde bu konu üzerindeki araştırmalarından faydalandığım okuldaki hocalarımın tümüne teşekkürü bir borç bilirim ve çıkabilecek eksikliklerimin ve varsa hatalarımın mazur görülmesini ve gelecek yıllarda bu tarz çalışmalarımın daha ileri safhalara ulaşmasını dilerim.

Bahri GÜNGÖRDÜ

OCAK 1993

Etiler-İSTANBUL

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Metinleri yazarken ilmî eserlerde uygulanagelen transkripsiyon sistemi kullanıldı:

ء : a, ı, 6

ث : Ş, ş

ح : H, h

خ : H, h

ذ : Z, z

ص : Ş, ş

ض : Ž, ž, d, D

ط : T, t

ظ : Z, z

ع : Ğ, ğ

ق : K, k

ك : ħ

Vav-ı mûdule için (u) 'nın dışında başka işaret kullanılmadı.

KISALTMALAR

a.g.e.: adı geçen eser

a.g.y.: adı geçen yazar

Ans.: Ansiklopedi, -si

Ant.: Antolojisi

(a.s.): Aleyhisselâm

(a.s.m.): Aleyhissalâtüvesselâm

Bas.: Basımevi

Bkz.: Bakınız
Bl.: Bölümü
B.T.: Bitirme Tezi
C.: Cilt
C. eb.: Cilt ebâdı
D.: Doğum tarihi
Ef.:Efendi
Ed. Fk.: Edebiyat Fakültesi
Hz.: Hazret-i
İst.: İstanbul
Kt.: Kağıt
Ktp.: Kütüphane, -si
Ltd.: Limited
M. E. Bas.: Milli Eğitim Basımevi
Mtb.: Matbaa, -sı
nr.: numara
Ö.: ölüm tarihi
(r.a.): Radiyallahu anh
(r.a.a.): Radiyallahu anhümâ
s.: sahife
(s.a.s.): Sallallahu aleyhi vesselâm
st.: satır
Şrt.: Şirketi
Ti. Ans.: Türkçe İslâm ansiklopedisi
TTK.: Türk Tarih Kurumu
Trc.: Tercüme eden
Üniv.: Üniversite, -si
vd.: ve devamı
vs.: ve sair
yk.: yaprak
yz.: yazı

ÖZET:

Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye'sinin Türk Mûsikisindeki Yeri (mûsikîmizde Mi'râc ve Kutb-î Nâyî Osman Dede)

Anahtar kelimeler: Mi'râc, mi'râciye

Bu çalışmada mi'râc ve mi'râciye hakkında araştırma yapılarak dinin mûsikîye etkisi üzerinde duruldu. Ayrıca Dini Türk Mûsikîsinin en büyük sözlü form'lu eserinin bestekârı ve güftekârı olan Nâyî Osman Dede ve Mi'râciye'sinin besteleniş sebebi ve bestelendiği tarihten itibaren geçirdiği merhaleler ve eserin kimler tarafından okunup notaya alındığı hakkında araştırmalar yapıp bazı sonuçlara varılmıştır. Eserin bazı bölümleri ne zaman ve ne sebeple unutulmuştur, eser ne kadar zaman icra edilememiştir ve tekrar ne zaman icra edilmeye başlanmış ve kimler tarafından icrası yapılmıştır. Ayrıca elimizde ve arşivlerimizde bulunan notalar tedkik edilmiş ve kimler tarafından ve hangi kollardan geldiği saptanmıştır. Yine mi'râciye okunması için destek veren vakıflar ve mi'râciye okunan yerler hakkında araştırma yapılmıştır ve beste, güfte, makam, form, yapısı ve mükemmeliyeti bakımından eser tekrar icra edilir duruma getirilip mûsikî ve sanat hayatına kazandırılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

SUMMARY:

Mi'râciye of Nâyî Osman Dede and Its Place in Turkish Classical Music

Key words: Mi'râc, mi'râciye

(**mi'râc:** The night of the Prophet Muhammed's miraculous journey to Heaven; the 26th of Receb. **mi'râciye:** Poem recounting the miraculous journey of the Prophet Muhammed to Heaven.)

In this study it was attempted to make a research regarding mi'râc and mi'râciye, and their affects over religious music. Apart, we have analyzed one of the most prominent works of this form, mi'râciye of Nâyî Osman Dede and looked at the reasons why he composed it and the developments, its notation, following when and why some parts of it was lost, when and by whom it was performed. While doing this, we researched all the notations we have and detected by which channels they came. In this study we also researched waqf foundations supporting mi'râciye reading and the places where the mi'râciye is read. Finally, the conclusion we reached is that since mi'râciye represents an excellent, musical form in Turkish classical music, it must be reproduced in modern forms; this would be a valuable gain for musical and artistic life of Turkey.

BÖLÜM I. GİRİŞ

1.1. Mİ'RÂC KELİMESİNİN LÜGAT VE İSTİLAH MANASI

° Mi'râc kelimesi, Arapça, yukarı çıkmak manasına gelen araca (عَرَج) fiilinin mif'al (مِفْعَال) vezninde bir müştakıdır. Bilindiği gibi bu vezinle alet ismi ⁽¹⁾, bâzan da, mecâzen mekan ismi yapılır⁽²⁾. Buna göre mi'râcın iki lügat manası ortaya çıkar: Yukarı çıkma aleti, yukarı çıkacak yer. Bazı Osmanlıca lügatlerde kelimenin iki manası da birlikte verilmiştir⁽³⁾. Alet ismi olarak kullanıldığı zaman mi'râc, “nerdüban, mirkad, süllem” gibi kelimelerle karşılanmaktadır.

İstilah manası olarak lügatlerde karşılaştığımız kelimeler ise “göğe çıkma, uruc ⁽⁴⁾ en yüksek makam, huzur-u ilahi”. Ancak burada kastedilen rastgele bir yükseliş değil, umumiyetle Hz. Peygamber'in (A.S.M.) Recep ayının 27. gecesinde Cenab-ı Hakkın huzuruna ruhen, cismen, halen çıkması mucizesi ki; en büyük mucizelerden birinin de adıdır⁽⁵⁾.

Mi'râc kelimesi ile yapılan terkipler ve bunların kullanılışı oldukça yaygındır. Bunlar arasında mi'râc kandili, leyletül-l-isrâ, mi'râc gecesi ⁽⁶⁾ (mi'râc hadisesinin cereyan ettiği gece veya onun yıl dönümleri); mi'râcnâme, mi'râciyye, kitab-ı mi'râc (mevzuu mi'râc olan manzum veya mensur eser); mi'râciyye⁽⁷⁾ (dini Türk mûsikîsinde bir form); kıssa-i mi'râc, mi'râc bahri (bir eserin mi'râcdan bahseden bölümünün adı) ve mi'râchân⁽⁸⁾ (bestelenmiş

(1) Ahmed Ateş - T. Yazıcı - N. M. Çetin, Arapça Dilbilgisi, Ed. Fk. Bas., İst. 1964, s.189; Faruk K. Timurtaş, Osmanlı Türkçesi Grameri, Ed. Fk. Mtb., İst. 1979, s.204.

(2) Mütercim Asım, Kâmus Tercümesi, Kadim Tab, c.1, s.422.

(3) Mütercim Asım, Kâmus Tercümesi, Kadim Tab, c.1, s.422; Muallim Naci, Lügat-i Nâcî, Elif Ofset Mtb, İst. 1978, s.802; Şemseddin Sâmî, Kâmus-ı Türkî, İkdâm Mtb., İst. 1318, s.1373; Mehmet Salâhî, Kâmus-ı Osmânî, Mahmud Bey Mtb., İst. 1313, s.404; Abdullah Yeğin - A. Badıllı - H. İsmail - İ. Çalım, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Doğuş Mtb., İst. 1978, s.983.

(4) Şemseddin Sâmî, a.g.e., s.1373; Mehmed Salâhî, a.g.e., s.404; Ferit Devellioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Doğuş Ltd. Sti. Mtb., Ank. 1870, s.778; Abdullah Yeğin ..., a.g.e., s.983.

(5) Abdullah Yeğin, Abdulkadir Badıllı, Hekimoğlu -İsmail, İlhan Çalım, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Flaş Mtb., İst. 1985, s.649.

(6) Yunus Emre, Divan, (Hzr. Abdülbaki Gölpınarlı), İst. 1965; Mi'râc gecesi Ahmed'ün döndürdüm Arş'da na'linin (s.84).

(7) Yılmaz Öztuna, Türk Musikisi Ansiklopedisi, Mi'râciye md., M. E. Bas., İst. 1974. c.II, s.32.

(8) Bursa, Safiye Hanım Vakfiyesi, Sicil tarih ve nr. : 22 Rebiü'l-âhır 1306/597, s.2.

mi'râciyye icra edilirken bahre çıkan kişi) miraçlama⁽⁹⁾ sayılabilir. Bunların dışında daha bir çok terki b bulunmakta fakat araştırma ile alakalı olan terki bleri alındı. Ayrıca yine bu araştırma ile ilgisi olması sebebiyle mi'râciye ve mi'râcnâme kelimeleri üzerinde biraz daha durulacaktır. Mi'râciye, Hz. Peygamber'in mi'râc mucizesini anlatan, umumiyetle mesnevi veya kaside nazım şekilleriyle yazılmış kısa şiirlerin adıdır. Mi'râcnâme, aynı hadiseyi mu fassalan anlatan eserlerin ismidir. Ancak bu tariflerde herhangi bir kesinlik yoktur. Çok uzun bir mesnevîye mi'râciye denildiği gibi, kısa bir mesnevîye veya kasîdeye de mi'râcnâme denildiği görülmektedir. Bu tür karışıklık, bilindiği gibi suriye ve sur-nâme, ramazâniye ve ramazân-nâme vb. terimlerinde de mevcuttur⁽¹⁰⁾.

1.2. KUR'AN-I KERİM'E GÖRE MİRÂC

Mi'râc hadisesi, Kur'ân-ı Kerîm'in İsrâ ve Necm Surelerinde geçen bir kısım ayetlerde yer almaktadır. Burada, adı geçen surelerin hülâsaları ile ilgili ayetlerin mealleri verilmiş, bunların yorumunda kullanılan hadislerle, bazı müfessirlerin görüşleri sonraki kısımlarda anlatılmıştır.

1.2.1. İsrâ Suresinde Mi'râc:

Ayet-1: Kulunu (Muhammed'i a.s.m.) bir gece Mescid-i Harâm'dan (alıp) Mescid-i Aksâ'ya kadar götüren (Zât-ı ecelle ve a'lâ her türlü nakîselerden) münezzehtir. (O Mescid-i Aksâ ki) biz onun etrafına (feyz ve) bereket verdik (ve o gece yolculuğunu) ona (o peygambere) ayetlerimizden bazısını gösterelim diye (yaptırdık). Şüphesiz ki O, (asıl) O (herşeyi) hakkıyla işiten, (her şeyi) kemâliyle görendir ⁽¹¹⁾.

Ayet-60: Sana: "Şüphesiz Rabbin insanları çepeçevre kuşatmıştır." dedik, hatırla. (Geceleyin) sana gösterdiğimiz o temâşâyı ve Kur'an'da lânet edilen ağacı biz (başka değil) ancak insanlara bir fitne (ve imtihan) yaptık. Biz onları korkutuyoruz. Fakat bu, onlarda büyük bir taşkınlıktan başka bir şey arttırmıyor ⁽¹²⁾.

(9) Ahmet Engin Yürür, Miraçlama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maryland Üniversitesi 1989.

(10) Dr. Metin Akar, Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-Nâmeler, Doktora Tezi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, s.6. (Bu bölümde bazı kısımlar Dr. Akar'ın çalışmasından istinsah olunmuştur.)

(11) Hasan Basri Çantay, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm Ahmed Said Mtb.

(12) H. Basri Çantay, a.g.e., s.519. 21

1.2.2. Necm Suresinde Mi'râc:

Necm Suresinin birinci bölümünde yer alan 1-12'nci ayetler dolaylı, 13-18'inci ayetler de doğrudan doğruya mi'râc hadisesi ile ilgilidir. Bu ayetlerin Türkçe mealleri de şöyledir:

- “1. Battığı dem yıldıza and olsun ki,
2. Sahibiniz (doğru yoldan) sapmadı. Batıla da inanmadı.
3. Kendi (re'y-ü) hevasından söylemez o.
4. O, kendisine (Allah'dan) ilkâ edilegelen bir vahiyden başkası değildir.
5. Onu müdhiş kuvvetlere mâlik olan öğretti.
6. (Ki o) akıl ve re'yinden kamil (bir melek)dir. Hemen (kendi suretine girip) doğruldu.
7. O, en yüksek ufukta idi.
8. Sonra (Cebrail, ona) yaklaştı, derken sarktı.
9. (Bu suretle O, peygambere) iki yay kadar, yahut daha yakın oldu da,
10. (Allah'ın) kuluna vahy ettiği neyse onu vahyetti.
11. Onun gördüğünü kalb(i) yalana çıkarmadı.
12. Şimdi siz onun bu görüşüne karşı da kendisiyle mücadele mi edeceksiniz?
- 13-14. Andolsun ki onun diğer bir defa da Sidretü'l-Müntehâ'nın yanında gördü o.
15. Ki Cennetü'l-Me'vâ onun yanındadır.
16. O (gördüğü) zaman Sidre'yi bürüyordu onu bürümekte olan.
17. (Peygamber'in) göz(ü, gördüğünden) ağmadı, (onu) aşmadı da.
18. Andolsun ki o, Rabbinin en büyük ayetlerinden bir kısmını görmüştür.”⁽¹³⁾

1.3. HADİSLERE GÖRE Mİ'RAC

Sire(t) kitapları ile hadis metinlerinde mi'rac hadisesini anlatan sahabe rivayetleri mevcuttur. Bu çalışmada en çok faydalı olacağına inandığımız ve bu mevzuda en sahih rivayetleri ihtiva eden Buhârî ve Müslim'deki hadisler esas alındı. Bu iki eserde mirac hadisesiyle alakalı hadisler Ebû Zer, Mâlik İbni Abdullah ile Abdullah İbni Mes'ûd'a istinaden nakledilir. Bunların hepsi ashâbın ileri gelenlerindendir⁽¹⁴⁾. Ebu Zer, Mâlik İbni Sa'saa, Enes İbni Malik'in rivayetleri, en mufassal olanlarıdır. Malik İbni Sa'saa ile Ebû Zer, naklettikleri her kelimeyi bizzat Hz. Muhammed'den duyduklarını açıkça söylemektedirler. Bu sebepten ikisinin rivayeti ayrı ayrı bir ehemmiyeti haizdir.

(13) H. Basri Çantay; a.g.e., c. III, s. 970-973.

(14) Mevlana Şibli, Asr-ı Saadet (İslam Tarihi), Trc. Ömer Rıza Doğrul, c. II. Haznedar Ofset Bas., İst. 1978, s. 427.

Enes İbni Malik şöyle demiştir: “Nebiyy-i Ekrem (a.s.m.) mi'râc kıssasını bervech-i âfî haber verdiklerini Ebû Zer (r.a.) söylerdi: Ben Mekke'de iken evimin sakfı (ansızın) yarıldı. Cibrîl (a.s.) indi. Göğsümü yardıktan sonra (içini) Zemzem suyu ile yıkadı. Sonra hikmet ve iman ile (lebâleb) dolu altın bir leğen getirip içindekini göğsümün içine boşalttı ve göğsümü kapa(yıp üzerini mühürle)di. Sonra elimden tutup beni semaya doğru çıkardı. Semâ-i dünyâyâ (yani yere en yakın semâyâ) vardığımda Cibrîl (a.s.) (o) semanın hâzinine:

—Aç! dedi.

—Kimdir o?

-Cibrîl.

-Berâberinde kimse var mı?

-Muhammed (a.s.m.) benimle berâberdir.

-Ona (gelsin diye) haber gönderildi mi?

Evet, dedi. Kapı açılınca semâ-i dünyanın üstüne çıktık. Bir de göreyim ki bir kimse oturmuş, sağ tarafında bir takım karaltılar, sol tarafında da diğer karaltılar var. (O kimse) sağ tarafına baktığında gülüyor, sol tarafına baktığında ağlıyor. (O zât): “Hoş geldin, safâ geldin Nebiyy-i Sâlih; hoş geldin, safâ geldin sâlih oğlum.” dedi. Cibrîl'e: “Bu kim?” diye sordum. “Adem (A.S.)'dir. Sağında., solunda olan bu karaltılar da evladının ruhlarıdır. Sağında olanları ehl-i Cennet, sol tarafında olan karaltılar da ehl-i Nâr'dır. Sağına bakınca güler, sol tarafına bakınca ağlar.” dedi. Derken (Cibrîl) beni ikinci semâyâ doğru çıkardı. Hâzini'ne: “Aç!” dedi. Hâzini de evvelkinin söylediklerini söyledikten sonra (kapıyı) açtı.

Enes (r.a.) der ki: Ebu Zer, Resulullah (a.s.m.)'ın semâvâda Adem, İdris, Musâ, İbrahim salavatu'llahi aleyhim hazerâtını bulduklarını söyledilerse de (her birlerinin) menziller(i) nereleri olduğu(nu) (ayrı ayrı) söylemeyip yalnız Adem'i semâ-ı dünyada, İbrahim'i altıncı semada bulmuş olduklarını söyledi.

(Yine) Enes der ki: Cibrîl (a.s.), Nebiyy-i Ekrem (a.s.m.) ile birlikte İdrîs (a.s.)'a uğradıklarında, İdrîs (a.s.) “Hoş geldin, safâ geldin Nebiyy-i sâlih. Hoş geldin, safâ geldin sâlih kardeş” demiş.

(Nebî a.s.m. buyurmuş ki) “Bu kim?” diye sordum. (Cibrîl) “Bu, İdrîs'dir.” dedi. Sonra Musâ'ya uğradım. (O da:) “Hoş geldin, safâ geldin Nebiyy-i sâlih. Hoş geldin, safâ geldin sâlih kardeş.” dedi. “Bu kim?” diye sordum. (Cibrîl:) “Bu Musâ'dır.” dedi. Sonra İsâ'ya uğradım. (O da:) “Hoş geldin, safâ geldin sâlih kardeş. Hoş geldin safâ geldin Nebiyy-i Sâlih.” dedi. “Bu kim?” dedim. (Cibrîl:) “Bu İsa'dır.” dedi. Sonra İbrahim'e uğradım. “Hoş geldin, safâ geldin Nebiyy- sâlih. Hoş geldin safâ geldin sâlih oğlum.” dedi. “Bu kim?” dedim. (Cibrîl:) “Bu İbrahim (a.s.)'dır.” dedi.

(Muhammed İbni Şihâb-ı Zührî'nin İbni Hazm tarîkından rivâyetine nazaran) İbni Abbâs ile Ebu Habbe El-Ensârî (r.a.) Nebiyy-i Ekrem (a.s.m.) Efendimiz'in: "Sonra, (Cibrîl a.s. beni yukarıya götüre götüre nihayet aklâm (kazâ ve takdîr)ın cızırtılarını duyacak yüksek bir yere çıktım." buyurdıklarını söylerlerdi. Yine İbni Hazm ile Enes İbni Mâlik (r.a.) şöyle demişler: Nebiyy-i Ekrem (a.s.m.) buyurdu ki: (O zaman) Allahu Azze ve Celle Hazretleri ümmetime elli namaz farz etti. Bu (teklif-i) farziyyeti yüklenerek döndüm. Derken Musa (a.s.)'a rast geldim. "Allah (Tebârek ve Tekaddes Hazretleri) ümmetine neyi farz etti?" diye sordu. "Elli namaz farz etti." dedim. "Rabbine dön (de şefa'at et) zîrâ ümmetin buna tâkat getiremez." dedi. Müracaat ettim. (Allahu Teâlâ) şatırını^(14a) indirdi. Ben de Musa'nın yanına dönüp: "Şatırını indirdi." dedim. (O, yine:) "Rabbine müracaat et. Zîrâ ümmetin tâkat getiremez." dedi. (Bir daha) müracaat ettim. (Allahu Tebâreke ve Teâlâ:) "Onlar beştir. Yine onlar ellidir. Benim nezdimde (hükm-i) kazâ tebdîl olunamaz." buyurdu. Musâ'nın yanına döndüm. (O, yine:) "Rabbine dön." dedi. Ben de: "(Artık) Rabbimden utanır oldum." dedim. Sonra (Cibrîl) tâ Sidretü'l Müntehâ'ya birlikte varıncaya kadar beni götürdü. Sidre'yi öyle (acîb ve garîb) elvan kaplamıştı ki onlar nedir bilemem. Sonra cennet(in için)e idhâl edildim ki içinde birçok inci habâili vardı. Toprağı misk (râyihalı) idi^(14b).

Eenes İbni Mâlik'in Ebu Zer'den naklen verdiği bu rivâyet, Müslim'de bulunan 263 numaralı hadisin aynısıdır⁽¹⁵⁾.

Yine Buharî'de bulunan 1551 numaralı hadis de mevzumuzu aydınlatan en önemli ve mufasssal hadislerden biridir:

Mâlik İbni Sa'saa (r.a.)'dan rivâyete göre Nebî (a.s.m.) İsrâ ve seyahat ettirildiği gece(nin esrârın)dan Ashâbına haber verip buyurmuştur ki: Bir kere ben Hatîm'de yatmış (uyurla uyanık arası) bulunuyordum. -Birçok rivâyet tarîklerinde râvî Katâde Hatîm yerinde Hicir rivâyet etmiştir⁽¹⁶⁾. -Bu sırada bana gelen Cibrîl geldi de (göğsümü) yardı. -Râvî Katâde, Enes İbni Mâlik'in: "Şuradan şuraya kadar yardı" dediğini işittim, demiştir ki, râvî bu işâret olunan mahallin boğaz çukurundan, kıl bittiği yere kadar, yani ön mahalli olduğunu bildirmiştir. -ve kalbimi çıkardı. Sonra içi iman (ve hikmet) dolu bir tas getirdi. Kalbim de (zemzem suyu ile) yıkandıktan sonra içine iman (ve hikmet) dolduruldu. Sonra eski hali-

(14a) Şatr, bir şeyin yarısı, yarısından az veya yarısından çok miktarı demektir.

(14b) Sahih-i Buharî Muhtasarı, Tecrid-i Sarih Tercemesi ve Şerhi, Trc. Ahmed Naim, Başbakanlık Bas., Ank. 1978, beşinci baskı, C.II, s.273-280.

(15) Sahih-i Müslim Tercümesi, Kitabü'l-İman, Trc. Mehmet Sofuoğlu, Ahmet Sait Mtb., İst. 1970, C.I, s.225-226.

(16) Hicir, Kabe'nin Kureyş tarafından inşası sırasında yapı malzemesi yetişmediği için Beyt'in dışında bırakılan yarım daireye benzer, etrafı kısa duvarla çevrili yerdir. Buraya Hatîm adı da verilir. Bkz. : Müslim, a.g.e., s.235, dipnot 79

ne iade olundu. Daha sonra katırdan küçük ve merkepten büyük beyaz bir binit getirdi. - Râvî (Enes İbni Mâlik): “Bunun adı Burak’tır ki o, adımını gözünün erişebildiği yerin müntehâsına atardı.” demişti: -Ben bunun üzerine bindirildim. Cibrîl de benimle yollandı, bana refakat etti.

(Sonra ben Cibrîl ile beraber Beyt-i Makdis’e vardım. Namaz kıldım. Bütün peygamberler de benimle kıldılar. Sonra âlî makamlara çıkacak bir Mi’râc, bir merdiven kuruldu. Buna Cibrîl ile bindirildim ve onunla beraber yükseldim). Nihayet dünya semâsına vardı. Cibrîl gök kapısını çaldı. (Hâzin, bekçi melek tarafından):

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl'im! Dedi. (Hâzin tarafından):

-Yanıdaki kimdir? Diye soruldu. Cibrîl:

-Muhammed! Diye cevap verdi. (Hâzin tarafından):

-Ya (göğe çıkmak için) ona (vahiy ve mi'râc daveti) gönderildi mi? Diye soruldu. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Diye tasdik etti. (Hâzin tarafından):

-Merhaba gelen zâta! Bu gelen kişi ne güzel yolcu! Denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben birinci semaya varınca orada Adem (peygamber)'le karşılaştım. Cibrîl bana:

-Bu senin baban Adem'dir; ona selam ver! Dedi. Ben de selam verdim. Adem selamıma mukabele etti. Sonra:

-Merhaba hayırlı, iyi oğlum, sâlih peygamber! Dedi.

-Sonra Cibrîl benimle yukarı yükseldi. Ta ikinci semaya geldi. Bunun da kapısı çaldı:

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl'im! Dedi.

-Yanıdaki kimdir? Denildi. Cibrîl:

-Muhammed! Diye cevap verdi.

-Ya ona vahiy ve mi'râc gönderildi mi? Denildi. Cibrîl:

-Evet gönderildi! dedi.

-Merhaba gelen zata! Bu gelen kişi ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben ikinci semaya varınca orada Yahya ve İsa (peygamberler) ile karşılaştım. Yahya ile İsa teyze oğullarıdır. Cibrîl bana:

-Bu gördüklerin Yahya ile İsa'dır; bunlara selam ver! Dedi. Ben de onlara selam verdim. Onlar da selamıma mukabele ettiler. Sonra:

-Merhaba hayırlı kardeş, sâlih peygamber! Dediler. Sonra Cibrîl benimle üçüncü semaya yükseldi. Bunun da kapısını çaldı.

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl'im! Dedi.

-Yanındaki kimdir? Denildi. Cibrîl:

-Muhammed! Dedi.

-Ya ona vahiy ve Mi'râc gönderildi mi? Denildi. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Dedi. Hâzin tarafından:

-Merhaba gelen zata! Bu gelen kişi ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben üçüncü semaya vardığımda Yusuf (peygamber) ile karşılaştım. Cibrîl:

-Bu gördüğün Yusuf'tur; ona selam ver! Dedi. Ben de Yusuf'a selam verdim. O da mukabele etti. Sonra:

-Merhaba hayırlı kardeş, sâlih peygamber! Dedi.

Sonra Cibrîl benimle yükseldi. Tâ dördüncü semaya vardı. Bunun da kapısı çaldı.

-Kim o? Denildi.

-Cibrîl! Diye cevap verdi.

-Yanındaki kim? Denildi. Cibrîl:

-Muhammed! Dedi.

-Ona (Mi'râc daveti) gönderildi mi? Diye soruldu. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Dedi.

-Merhaba gelen kişiye, bu gelen zât ne güzel yolcu, denildi ve hemen gök kapısı açıldı. Ben dördüncü kat göğe vardığımda İdrîs (peygamber) ile karşılaştım. Cibrîl bana:

-Şu gördüğün İdrîs'tir. Ona selam ver! Dedi. Ben de İdrîs'e selam verdim. O da selamımı karşıladı. Sonra:

-Merhaba sâlih kardeş, sâlih peygamber! Dedi.

-Sanra Cibrîl benimle yükseldi. Tâ beşinci semaya vardı. Onun da kapısı çaldı.

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl! Dedi.

-Yanındaki kimdir? Denildi. Cibrîl:

-Muhammed! Dedi.

-Ona (Mi'râc daveti) gönderildi mi? Denildi. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Diye cevap verdi:-----

-Ferah ve inşirâh ona! Bu gelen zât ne güzel yolcu, denildi. Ve hemen gök kapısı açıldı. Ben beşinci semaya varınca Hârûn (peygamber) ile karşılaştım. Cibrîl bana:

-Bu Hârûn'dur! Ona selam ver! Dedi. Ben de Hârûn'a selam verdim. O da selamıma mukabele etti. Sonra:

-Merhaba sâlih kardeş ve sâlih peygamber! Dedi. Sonra Cibrîl benimle yükseldi. Tâ altıncı kat göğe erişti. Gök kapısını çaldı.

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl! Diye cevap verdi.

-Yanındaki kimdir! Denildi. Cibrîl:

Muhammed! Dedi.

-Ya ona (Mi'râc için vahiy) gönderildi mi? Denildi. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Dedi. Bu göğün bekçisi:

-Bu gelen kişiye merhaba; ne güzel bir yolcu geldi! Dedi. Ben altıncı göğe varınca Musâ (peygamber)le karşılaştım. Cibrîl bana:

-Bu Musa'dır; selam ver! Dedi. Ben de Musa'ya selam verdim. O da mukabele etti. Sonra:

-Sâlih kardeşe ve sâlih peygambere merhaba! Dedi. Ben Musa'yı bırakıp geçince Musa ağlamağa başladı. Musa'ya:

-Neye ağlıyorsun? Denildi. O da:

Benden sonra bir geç peygambere biat olundu ki, onun ümmetinden cennete girenler, benim ümmetimden girenlerden çoktur da ona ağlıyorum! Dedi.

Sonra Cibrîl benimle yedinci göğe yükseldi. Gök kapısını çaldı.

-Kim o? Denildi. Cibrîl:

-Cibrîl! Dedi.

-Yanındaki kimdir? Denildi. Cibrîl:

-Muhammed! Dedi.

-Ona Mi'râc daveti gönderildi mi? Denildi. Cibrîl:

-Evet gönderildi! Dedi.

-Bu gelen zata merhaba; bu gelen kişi ne güzel misafir! Dedi.

-Yedinci kat gökte İbrahim (peygamber) bulunuyordu. Cibrîl:

-Bu gördüğün baban İbrahim'dir; ona selam ver! Dedi. Ben de İbrahim'e selam verdim. O da selamıma mukabele etti de:

-Ey hayırlı oğul, ey sâlih peygamber merhaba! Dedi. (Resûlullah buyurdu ki:)

-Bütün bu menâzil ve menâzırdan sonra karşıma Sidre-i Müntehâ sahası açıldı.

Bir de gördüm ki Sidr ağacının yemişleri (Yemen'in) Haber (kasabası) testileri benzeri (büyüklüğünde)dir. Yaprakları da fillerin kulakları gibidir. Cibrîl bana:

-İşte bu Sidre-i Müntehâ'dır! Dedi. Bu ağacın aslından dört nehir nebeân ediyordu. İki nehir zâhir, iki nehir de bâtın idi. Ben:

-Ey Cibrîl, bu dört nehir nedir? Diye sordum. Cibrîl:

-Bâtınî nehirler cennette iki nehirdir; zâhirî olan nehirler Nil ile Fırat nehirleridir! Dedi.

-Sonra Beyt-i Ma'mur bana gösterildi. Gördüm ki, ona her gün yetmiş bin melek ziyarette gidiyor. Sonra bana şarap, süt, bal dolu üç bardak sunuldu. Ben süt dolu bardağı aldım, (içtim). Cibrîl bana: İçtiğin süt senin ve ümmetinin fıtratı yani hilkat-ı İslamiyesidir! Dedi.

Sonra benim(le ümmetim) üzerine her gün elli vakit namaz farz kılındı. Ben dönüp Musa'ya uğradığımda Musa:

Ne emrolundun? Diye sordu. Ben:

-Her gün elli vakit namazla emrolundum, diye cevap verdim. Musa:

-Her gün elli vakit namaza ümmetinin gücü yetmez. Vallahi ben, kesin olarak nâsı senden önce denedim. Ve Benî İsrâîl'i sıkı bir mûmâreseye tâbi tuttum. Binâenaleyh sen, Rabbine müracaat edip ümmetin için tahfif buyurmasını niyaz eyle! Dedi. Ben de müracaat ve niyaz eyledim. Benden (ve ümmetimden) on vakit namaz tenzil olundu. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa, evvelki gibi tavsiyede bulundu. Ben de Rabbime arz-ı niyaz ettim. Bu defa on vakit namaz daha tenzil buyuruldu. Ben yine Musa'ya dönüp geldim. Musa da önceki tavsiyede bulundu. Ben de Rabbime arz-ı niyaz eyledim. Benden on vakit namaz daha tenzil olundu da her gün on vakit namazla emrolundum. Ve Musa'ya dönüp geldim Musa bana evvelki mütalâsını söyledi. Ben de Alah'a arz-ı niyaz eyledim de bu defa her gün beş vakit namazla emrolundum. Bunun üzerine Musa'ya dönüp geldim. Musa:

-Ne emrolundun? Diye sordu. Ben de:

-Her gün beş vakit namazla emrolundum! Dedim. Musa:

-Ümmetin her gün beş vakit namaza muktedir olamaz. Ben senden evvelce nâsı epey tecrübe ettim. Şimdi sen Rabbine müracaat et de bunun ümmetin için tahfifini dile! Dedi. Ben:

-Rabbime çok niyâz ettim. Tâ ki, bir daha arz-ı niyâz etmekten utandım. Bu suretle beş vakit namaza razı olacağım. Ve buna teslimiyet göstereceğim! Dedim. Ben Musa'nın yanından geçince bir münâdî:

-Ben beş vakit namazla fârizemi imza ve irade eyledim, ve kullarımdan fazlasını tahfif ve tenzil eyledim! Diye nida eyledi (17).

Bu hadisin, çok az farklarla bir tekrarını Sahih-i Müslim’de yer alan 264 numaralı hadiste de görmekteyiz. (18)

Müslim’de geçen 259 numaralı hadis rivâyetini de ehemmiyetine binâen buraya almayı uygun gördük:

“Enes İbni Mâlik (r.a.)’den: Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur: Bana Burak verildi (ki o, katırdan küçük, merkepten büyük, beyaz ve uzun bir binittir. Adımının gözünün erişebildiği yerin en sonuna kor). Resulullah devamla buyurdu ki: Ben ona bindim, nihayet Beytü’l-Makdis’e geldim. Onu, (benden önceki) nebîlerin bağladıkları halkaya bağladım, sonra mescide girdim ve orada iki rekât namaz kıldım. Sonra çıktım. Cibrîl (a.s.) bana bir kap şarap, bir kap da süt getirdi. Ben sütü seçtim. Cibrîl (a.s.): Fıtratı seçtin, dedi. Sonra (o binit) bizi semaya doğru çıkardı. Cibrîl gök kapısını çaldı. Sen kimsin? Denildi. Cibrîl’im dedi. Yanındaki kimdir? Diye soruldu. Cibrîl: Muhammed, diye cevap verdi. Ona mebusluk verilmiş midir? Diye soruldu. Cibrîl ona mebusluk verilmiştir dedi. Bunun üzerine bize (kapı) açıldı. Birdenbire Adem ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve hakkımda hayır dua etti. Sonra bizi ikinci semaya doğru çıkardı. Cibrîl (a.s.) kapının açılmasını istedi. Sen kimsin? Denildi. Cibrîl: Ben Cibrîl’im, dedi. Yanındaki kimdir? Denildi. Muhammed’dir dedi. Ona mebusluk verilmiş midir? Denildi. Cibrîl: Ona mebusluk verilmiştir dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben burada iki teyze oğulları (Allah’ın salavatı üzerlerine olsun) Meryem oğlu İsa ve Zekeriyâ oğlu Yahya ile karşılaştım. Bana merhaba, dediler ve benim için hayır dua eylediler.

Sonra beni üçüncü semaya doğru çıkardı. Cibrîl bunun da kapısını çaldı. Sen kimsin? Denildi. Cibrîl: Ben Cibrîl’im, dedi. Maiyyetindeki kimdir? Denildi. Cibrîl: Muhammed dir dedi. Ona (davet gönderilmiş midir? Denildi. Cibrîl: Ona (davet gönderilmiştir, dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben, Yusuf (a.s.) ile karşılaştım. Güzelliğin yarısı ona verilmişti. Bana merhaba dedi ve hayır du etti.

Sonra bizi dördüncü semaya doğru çıkardı, Cibrîl (a.s.) bunun da kapısını çaldı. Kim o? Denildi. Cibrîl, dedi. Yanındaki kim? Denildi. Cibrîl: Muhammed’dir dedi. Ona (davet) gönderildi mi? Dedi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Birdenbire İdrîs ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve hayır dua etti. Aziz ve Celil olan Allah şöyle buyurmuştur: “...”: “Biz onu pek yüce bir yere yükselttik.” (Meryem Suresi-57)

(17) Buharî, a.g.e. , trc. Kâmil Miras, Semih Ofset Mtb. , Ank. , tarihsiz baskı, C.X, s.65-72.

(18) Müslim, a.g.e. , s.226-228.

Sonra bizi beşinci kata doğru yükseltti. Cibrîl onun kapısını da çaldı. Kim o? Denildi Cibrîl'im dedi. Yanındaki kimdir? Denildi Muhammed'dir dedi. Ona (davet) gönderildi mi? Denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderildi dedi. Bunu takiben bize açıldı. Ben Hârun (a.s.) ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve hakkımda hayır dua etti.

Sonra bizi altıncı semaya doğru yükseltti. Cibrîl (a.s.) onun kapısı çaldı. Kim o? Denildi. Cibrîl'dir dedi. Yanındaki kimdir? Denildi. Muhammed'dir dedi. Ona (davet) gönderilmiş midir? Denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir dedi. Onun üzerine bize açıldı. Ben orada Musa (a.s.) ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve hayır dua eyledi.

Sonra yedinci semaya doğru yükseldi. Cibrîl onun açılmasını istedi. Kimdir o? Denildi Cibrîl'dir dedi. Yanındaki kimdir? Denildi. Muhammed'dir dedi. Ona (davet) gönderilmiş midir? Denildi. Cibrîl: Ona (davet) gönderilmiştir dedi. Bunun üzerine bize açıldı. Ben orada İbrahim (a.s.) ile arkasını Beytü'l-Ma'mur'a dayamış olarak karşılaştım. Beytü'l-Ma'mur'u gördüm, ona günde yetmiş bin melek girer ve bir daha dönmezler.

Sonra beni Sidretü'l-Müntehâ'ya götürdü. Bir de gördüm ki Sidr ağacının yaprakları fillerin kulakları gibidir. Onun yemişleri ise (Yemen'in Hacer kasabası) testilerine benzer.

Allah'ın emrinden her şeyi bürümekte olan şey Sidre'yi tamamiyle bürüyünce bana başka bir hal oldu. Artık Allah'ın mahluklarından, onun güzelliğinin bir kısmını bile tavsif ve tarif etmeye kâdir olabilecek hiç bir kimse yoktur.

Artık Allah bana vahyettiğini vahyetti. Üzerime her gündüz ve gece içinde elli namaz farz kıldı. Musa (a.s.)'ın yanına indim. Rabbin ümmetin üzerine neyi farz kıldı? Diye sordu. Elli namaz, farz etti dedim. Rabbine dön ve ondan tahfif buyurmasını iste. Çünkü ümmetin buna tâkat getiremez, ben İsrailoğullarını imtihana tâbi tutmuş ve onları tecrübe etmişimdir dedi. Ben de Rabbime döndüm ve : Ey Rabbim! Ümmetim üzerine hafiflet, diye niyaz ettim. Benden beşini indirdi. Musa'ya döndüm. Benden beş namazı indirdi dedim. Muhakkak ümmetin buna güç yetiremez. Binâenaleyh Rabbine dön ve hafifletmesini iste dedi. Böylece Rabbim Tebâreke ve Taâlâ ile Musa (a.s.) arasında gidip gelmekte devam ettim. Nihayet (Rabbim bana) şöyle buyurdu:

“Ya Muhammed! Onlar her gündüz ve gece içinde beş namazdır. Her namaz için on (sevap) vardır. İşte böylece elli namaz olur. Her kim bir hasene (güzellik, iyilik) yapmak niyet eder de onu fiilen yapamazsa, onun lehine bir hasene yazılır. Eğer o niyyet ettiği bir haseneyi işlerse lehine on hasene yazılır. Her kim bir seyyie (kötülük, çirkinlik) yapmayı tasarlar da onu işleyemezse onun aleyhine hiç bir şey yazılmaz. Eğer o tasarladığı seyyieyi yaparsa, üzerine bir tek seyyie yazılır”.

Sonra indim ve Musa (a.s.)'ın yanına vardım. Kendisine haber verdim. Rabbine dön ve ondan hafifletmesini iste dedi.

Resulullah (a.s.m.) 'Rabbime (çok) döndüm, nihayet artık ondan utandım, cevabında bulundum" buyurmuştur." (19)

Yukarıda iktibas edilen üç hadis rivâyeti dikkatlice tetkik edilirse aralarında farklar, ziyâdeler ve noksanlıklar bulunduğu görülecektir. Mi'râc hadisesinin nasıl cereyan ettiği iktibas edilen Hadislerle Motifler Bölümü'nde zikredilecek olan hadislerin telifi ve Bazı Müfessirlere Göre Mi'râc kısmının okunması sonunda daha iyi anlaşılacaktır sanıyoruz.

Mi'râcın tamamını anlatan bu hadislerden başka, onun safhalarını kısım kısım ifade eden hadisler de vardır.

Mi'râcın ilk motiflerinden olan "şerh-i sadr", iktibas ettiğimiz mufassal mi'râc hadislerinde mevcuttur. Sahih-i Müslim'deki 260, 261 ve 265 numaralı hadisler de bu motifle alakalıdır. Bunların ilkinde zamanı belirtilmeyen bir göğüs ameliyatı (20), ikincisinde Hz. Muhammed çocukken yapılan bir şerh-i sadr (21), üçüncüsünde de İsrâ gecesindeki göğüs açma işlemi anlatılmaktadır (22).

Beytü'l-Makdis'te kılınan namazdan sonra süt ve şarap ikrâmı yukarıda iktibas ettiğimiz hadislerin içinde görülmektedir. Aynı hadiseyi anlatan bir başka hadisi de buraya aktarıyoruz:

"Zuhrî dedi ki: İbni Müseyyeb şöyle dedi: Ebu Hureyre (r.a.) şöyle dedi. Peygamber (a.s.m.), semalara götürüldüğü İsrâ gecesinde İlyâ şehrinde yani Kudüs'de kendisine birinde şarap, diğerinde süt dolu iki kadeh getirildi (ve bunlardan istediğini seç denildi.) Resulullah ikisine baktı da sütü aldı. Bunun üzerine Cibrîl (a.s.) Peygamber'e: Seni fitrata hidayet eden Allah'a hamd olsun. Şayet şarabı alsaydın ümmetin azacak (hayırdan sapıp şerli işlere dala-cak)tı dedi. Burada da Sa'd İbni Müseyyeb, Ebu Hureyre'den, onun: Resulullah'a getirildi derken işittiğini yukarıdaki hadis gibi rivâyet etti. Ancak buradaki râvî İlyâ şehrini zikretmemiştir" (23).

Hadislerin bir kısmında, mi'râc esnâsında görülen peygamberlerin tasvirleri anlatılmıştır. Bu rivâyetlerde Hz. İsa ile Hz. Musa'dan bahsedilir. İki hadiste Hz. Musa ile Hz. İsa, Hz. İbrahim'le birlikte zikredilir; ancak, Hz. İbrahim'in tanıtılması üzerinde fazla durulmaz. Buhârî ve Müslim'in kitaplarında biri diğerinin tamamlayıcısı durumunda olan iki hadisi de aynen alıyoruz:

(19) Müslim, a.g.e., s.219-220.

(20) Müslim, a.g.e., s.222.

(21) Müslim, a.g.e., s.222.

(22) Müslim, a.g.e., s.229.

(23) Müslim, a.g.e., C.VI, s.238.

“Abdullah İbni Ömer (r.a.)’dan gelen rivâyete göre, Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurmuştur:

‘Mi’râc gecesi ben, İsa, Musa, İbrahim (peygamberleri gördüm. İsa (duru beyaz üzerine) al çehreli, kıvrıcık saçlı, geniş göğüslü idi. Amma Musa kara yağız, uzun boylu düz saçlı idi.

Sanki Sudanlılardan birisi” (24).

“Ebu Hüreyre (r.a.) şöyle dedi:

Peygamber (a.s.m.) buyurdu ki: “Geceleyin yürütüldüğüm zaman Musa (a.s.)’a kavuştum. (Peygamber onu tavsif ederek:) Bir de gördüm ki O, Şeune kabilesi erkeklerinden biri gibi kara yağız, uzun boylu, balık etli, düz saçlı bir zattır. İsa’ya da kavuştum (Peygamber onu da tavsif ederek:) İsa orta yapılı, sanki hamamdan çıkmış gibi al çehreliydi. İbrahim (a.s.)’ı da gördüm. Çocukları içinde en çok benzeyeni benim...” (25)

Buhârî’deki 1338 (26), Müslim’deki 226 ve 267 mnumaralı hadisler (27) de bu peygamberlerin tasvirlerini vermektedir (28).

Buhârî’de bulunan bir hadiste de, mi’râc gecesinde görülen Cennet ve Kevser anlatılmaktadır:

“Enes İbni Mâlik (r.a.)’dan şöyle rivâyet olmuştur: Nebî (a.s.m.) semaya (ve âlî makamlara) yüceltildiği zaman (bize mi’râca ait gördüklerini anlatırken): Bir ırmağa götürüldüm ki, onun iki tarafı sahil (saraylar)ı içleri boş halis inci kubbelardı, buyurdu. Cibrîl’e bu nedir? Diye sordum. O da: İşte bu Kevser’dir diye cevap verdi.” (29).

Mi’râc gecesi, Allah tarafından Hz. Muhammed’e verilen hediyeleri Müslim’deki 279 mnumaralı hadisin sonlarında görmekteyiz:

“Abdullah İbni Mes’ud (r.a.) şöyle dedi:

Resulullah (a.s.m.) geceleyin semalara götürüldüğü zaman... Dedi ki: Orada Resulullah (a.s.m.)’e üç şey verilmiştir kendisine beş vakit namaz, Bakara Suresi’nin sonları ve bir de

(24) Buhârî, a.g.e., TTK. Bas., Ank. 1971, C.IX, s.176-177.

(25) Müslim, a.g.e., C.I, s.233.

(26) Buhârî, a.g.e., C.IX, s.36.

(27) Müslim, e.g.e., C.I, s.230.

(28) Müslim’de bulunan 273, 274, 275 ve 277 numaralı hadisler de, mi’râcla ilgili olmaksızın Hz. İsa ile Deccal tasvirleri (Bkz.: a.g.e., C.I, s.234-236), 268 ve 269 numaralı hadislerde Hz. Musa ile Hz. Yunus (Bkz.: a.g.e., s.232).

(29) Buhârî a.g.e., TTK. Bas., Ank. 1972, ikinci baskı, C.XI, s.222.

ümmetinden Allah,a hiçbir şeyi ortak kılmadan ölen kimseler için mukhamat (yani sahibini helake götüren günahlar)dan mağfiret verilmiştir.” (30).

Hiz. Peygamber’e hicret emrinin verilmesinin de aynı gecede olduğunu Buharî bildir-mektedir⁽³¹⁾.

Mi’râc gecesinin sabahında, Hz. Muhammed mi’râcda gördüklerini anlatınca Kureyşli-ler kendisini Mescid-i Aksâ’nın tarifi ile imtihan ederler. Bu konuyla ilgili hadislerin ilki şöyledir:

“Câbir İbni Abdullah (r.a.)’dan rivâyete göre Resulullah (a.s.m.)’ın şöyle buyurduğunu işitmiştir: (Mescid-i Aksâ’ya sefer ettiğimi söylediğimde) Kureyş beni yalanlayınca (Mes-cid-i Harâm’a gidip) Hicir’de ayakta durdum. Müteakiben Allah bana, Beyt-i Makdis’i ile gözümün arasındaki mesafeyi kaldırdı da (denemek için ne sordularsa) Mescid-i Aksâ’ya bakarak onun nişânelerinden Kureyş’e haber vermeye başladım.”⁽³²⁾. Müslimdeki 276 nu-maralı hadis de bunun aynısıdır⁽³³⁾

Müslim’in Ebu Hüreyre’den gelen bir rivâyetinde aynı hadise daha açık olarak naklo-lunmaktadır:

“Ebu Hüreyre (r.a.) dedi ki: Resulullah (a.s.m.) şöyle buyurdu: “Yemin ederim ki ken-dimi Hicir’de buldum. Kureyş bana sayahatimden soruyordu. Bilhassa Beytü’l-Makdis’e da-ir öyle şeyler sormuştu ki, ben İsrâ gecesinde onlarla ilgilenip tesbit etmemiştim. Bu cihetle o kadar müşkil bir vaziyete düştüm ki hiçbir zaman öyle sıkılmamıştım. Bunun üzerine Al-lah benimle Beytü’l-Makdis arasında hâil olan mesafeyi kaldırdı. Ben orayı görüyor ve ne sorarlarsa muhakkak ona bakarak cevap veriyordum...”⁽³⁴⁾.

Aynı mevzuda, İbni Sa’d’ın Ümmü Hânî’den rivâyeti de şöyledir: “Kureyş, Mescid-i Aksâ’nın kaç kapısı var? Diye sormuşlardı. Halbuki ben Kudüs mescidinin kapılarını say-mamıştım. Fakat karşımda mescid tecellî edince ona bakmağı ve kapılarını birer birer say-mağı başladım, buyurmuştur.”⁽³⁵⁾.

Mi’râc hadislerinin bazıları ayetlerin tefsiriyle ilgili olduğundan bundan sonraki kısım-da, yeri geldikçe zikredilmiştir.

(30) Müslim, a.g.e., C.I, s.237-238.

(31) Buharî, a.g.e., C.X,s. 81.

(32) Buharî, a.g.e., Semih Ofset Mtb., Ank., tarihsiz baskı, (dördüncü baskı), C.X, s.59.

(33) Müslim, a.g.e., C.,I, s.235.

(34) Müslim, a.g.e., C.I, s.236-237.

(35) Buharî, a.g.e., C.X, s.60.

1.4. TASAVVUFA GÖRE Mİ'RÂC

Mutasavvıflar mi'râc hadisesiyle ilgili ayet ve hadislerin bâtınî manaları üzerinde durmuşlar, kelâmcılardan daha farklı yorumlar getirmişlerdir.

Süleyman Ateş, tasavvufî tefsirin makbul sayılabilmesi için dört mühim şartın o eserde bulunması gerektiğini söyler. Bunlar:

- 1) İleri sürülen bâtınî mananın, zahir manaya aykırı olmaması,
- 2) Başka bir yerde bu mananın doğruluğuna bir şahid (delil) bulunması,
- 3) Bu manaya şer'î ve aklî bir muârizın bulunmaması,
- 4) Bâtın mananın, tek mana olduğu ileri sürülmemesidir ⁽³⁶⁾.

Biz, tasavvufî tefsirlerin bu şartlara uyup uymadığını kontrol edebilecek yetkide olmadığımız için, sadece güvenilir bir tefsir olan M. Hamdi Yazır'ın eserinde Mevlana Şiblî'nin Asr-ı Saadet'inde Sahih-i Müslim tercümesinde dipnot olarak yer alan bir yorumu nakletmekle yetindik⁽³⁷⁾. Bunlardan, Veliyyullah Dehlevî'nin mi'râc ve onun bazı motifleri hakkındaki tasavvufî yorumları şöylece anlatılmaktadır:

“Hz. Peygamber önce Mescid-i Aksâ'ya, sonra Sidre-i Müntehâ'ya ve Allah'ın dilediği yerlere isrâ buyuruldu. Resulullah bu esnada uyanıktı. (İsrâ ve mi'râc ruh ve'l-cesed yapıldı.) Lakin misal (mana) ile şehadet (madde) arasında, her iki alemin hükümlerine boyun eğen berzah aleminde vuku buldu. Bu yüzden cesede ruhun lükümleri zuhur etti; ruhlar ve ruhî manalar cesetler halinde temessül eyledi. Ondandır ki bu vak'alardan her biri için bir tâbir zâhir olmuştur.

Şerh-i sadr: Bunun hakikatı, melekî nurların galip gelmesi, tabiat alevinin sönmesi, hazîre-i kudsten vâki olan feyizlere boyun eğmesidir.

Burak'a binmesi: Nefs-i nâtıkanın nefsi hayvânîye galip gelmesi ve ona hükmetmesidir.

Mescid-i Aksâ'ya isrâ edilmesi: Mescid-i Aksâ, ilahî şiarların zuhur ettiği, peygamberlerin (kıblegahı ve) toplanma yeri; Mele-i a'lâ'nın himmetlerinin irtibat noktasıdır. Mâbet adeta melekut alemine açılan bir penceredir. İşte bu özelliğinden dolayı Hz. Muhammed (a.s.m.) Mescid-i Aksâ'ya götürülmüştür.

Süt ve şarap ikramı: Hz. Peygamber, kendine ikram edilen bu iki içecekten sütü seçmişti. Bunun üzerine Cebrâîl, fitrata hidayet olundun şarabı alsaydın ümmetin azacaktı, demişti. Zuhur menşei câmîi olmuştur.

(36) Süleyman Ateş, İşârî Tefsir Okulu, Ank. Üniv. Bas., Ank. 1974 s.21.

(37) M. Hamdi Yazır, a.g.e., C.V, s.459; Mevlana Şiblî, a.g.e., s.447-448. Sahih-i Müslim Tercümesi, C.I, s.228-229, dipnot 77.

Semâdan semâyâ çıkması: Bunun hakikatı ise, mertebe mertebe Rahman müstevâsına süzülme ve ona müvekkel olan melâikenin ve onlara iltihak eden en faziletli insanların hallerine ve Allah Taâlâ'nın onlarda vahyeylemiş olduğu tedbire ve o Mele'de husule gelen münakaşaya vukuf ve mârifetidir.

Hz. Musa'nın ağlaması: Hasedden değil, lâkin umum daveti kaybetmesinin ve yolunda bulunup da tahsil edememiş olduğu bir kemâlin bahâsının misalidir.

Sidre- Müntehâ: O kev (kâinat, varlık) ağacıdır. Kâinatın bir tedbîr altında bazısının bazısına terettübü ile beslenende, gelişende vesairede içtima eden bir ağaç gibi içtima etmesidir. Sidre-i Müntehâ, bir hayvan olarak temessül etmemiştir. Çünkü bütün fertlerine şamil olan, küllî siyasete benzeyen mecmuî ve icmâlî tedbirin en güzel misali ağaçtır, hayvan değildir. Hayvanda ise tafsîlî kuvvetler ve irâde, tabîî kanunlardan daha çok kendini göstermektedir.

Sidre-i Müntehâ'nın dibinden çıkan nehirler: Bunlar şehadette olduğu gibi melekutda feyezân eden rahmet ve hayat menbaidir. Onun için ırmaklar, şehadet aleminde Nil ve Fırat gibi bazı faydalı işler taayyün etmiştir.

Sidre'yi kaplayan nurlar: İlâhi tecelliyât ve Rahmânî tedbirattır ki şehadette istidatlara göre yaldıramaktadır.

Beyt-i Mâmur: Onun hakikatı da beşerin secdelerinin, yakarışlarının teveccüh ettiği ilâhi tecellîdir ki yanlarında Kâbe ve Beyt-i Makdîs tarzında bir beyt olarak temessül etmiştir.

Beş vakit namaz: Resul- Ekrem'e mecaz lisanıyla beş vakit namaz sevab itibariyle elli namaza denktir. Allah, bu ilâhi emrini tadrîcen izah etti. Bu suretle güçlüğün kalktığını ve nimetin kâmil olduğunu bildirmek istedi. Bu mana, Hz. Musa'ya müracaatla anlaşıldı. Çünkü Hz. Musa, peygamberler içinde ümmetini en çok tecrübe eden onun ruhî siyasetini anlayan peygamberdi.

Peygamberlerle mülâkatı ve mufâhâresi: Bunun hakikatı da, onlarda Kudüs hazîresine irtibatları haysiyetinden içtimai ve onların arasında kendine mahsus olan kemal vecihlerinin zuhurudur.

Sufiler için mi'râc, ruhun cismanî kayıtlardan kurtularak mârifetullaha yükselmenin timsâlidir. İbni Arabî, bunu Kitâbü'l-İsrâ ilâ Makâmî'l-Esrâ adlı eserinde izah etmektedir. İbni Arabî Fütuhât-ı Mekkiyye'sinde bu seyahati bir mümin ile bir filozofa beraberce yapıyor. Mi'râcda mümin için gizli bir sır kalmadığı halde, filozof ancak yedinci kat gökte kalıyor ve ilerisini anlayamıyor. Burada mümin gönlü, aşkı; filozof da aklı (bir bakıma Cebraîl'i) temsil etmektedir⁽³⁸⁾

(38) Bkz. İbni Arabî, Fütuhât II, s.350-375; j. Horovitz, Mi'râc md., T.I.A., s.347.

Tasavvufun amacı, insana nefsinin, dolayısıyla da Rabbini öğretmektir. Bu iş “Nefsinin bilen Rabbini bilir.” diye ifade edilen, Hz. Ali’ye ait olduğu sanılan söze dayandırılmaktadır. Tasavvufa göre nefsinin ve Rabbini bilen hakikate erip mi’râc etmiş olacaktır. Tasavvuf dilinde hakikat, bir şeyin aslı demektir. Nefsi bilip hakikate ermek için insanın her şeyden önce yedi nefis, yedi ruhanî yükselip mertebesinden sıra ile geçmesi gereklidir⁽³⁹⁾. Böylece emmâre, levâme, mülheme, mütmainne, râziye, mardiye ve kâmile adı verilen yedi nefsin yedi sıfatı bilinecek, Allah öğrenilecek ve kişi mi’râc etmiş olacaktır.

Tasavvufta çeşitli makamlar vardır. Kâb-ı Kavseyn ve Ev-ednâ da bu makamlardandır. Kâb-ı Kavseyn, Allah ile bir olma makamının ismidir. Bu makamın fevkinde sadece Ev-ednâ makamı vardır. Ev-ednâ mertebesi ayn-ı cem’deki “ahadiyyet-i zâtiyye” den ibarettir. Kul ve Allah arasındaki temeyyüz ve itibari olan ikiliğin ortadan kalktığı için bu makama Ev-ednâ denmiştir. Bu makam “kurb-i zâtî” dir⁽⁴⁰⁾.

Tasavvufî tefsirlerde aşağı yukarı bu esaslar dairesinde yorumlara rastlıyoruz.

1.5. BAZI MÜFESSİRLERE GÖRE Mİ’RÂC

Çalışmanın bu kısmında yüzyılımızın büyük müfessirlerinden Bediüzzaman Said Nursî’nin yorumlarından istifade edildi.

Mi’râc meselesi, erkân-ı imaniyenin usulünden sonra terettüb eden bir neticedir⁽⁴¹⁾.

Resul-i Ekrem (a.s.m.) nasıl ki arz ahalisine inşikak-ı kamer mu’cizesini göstermiş; öyle de: Semavat ahalisine, mi’râc mu’cize-i ekberini göstermiştir. İşte Mi’râc denilen şu mu’cize-i âzamı Otuzbirinci Sözden Mi’râc Risalesine havale ederiz⁽⁴²⁾. Çünkü o risale, o mu’cize-i kübrâyı, ne kadar nurani ve ali ve doğru olduğunu kat’i bürhanlarla, hatta mülhidlere karşı da isbat etmiştir. Yalnız, mu’cize-i Mi’râcın mukaddimesi olan Beyt-ül-Mukaddes seyahatı ve sabahleyin Kureyş kavmi, Ondan Beyt-ül-Mukaddes’in târifatını istemesi üzerine hâsıl olan bir mu’cizeyi bahsedeceğiz. Şöyle ki:

Mi’rac gecesinin sabahında, Mi’racını Kureyş’e haber verdi. Kureyş tekzip etti. Dediler: “Eğer Beyt-ül-Mukaddes’e gitmiş isen, Beyt-ül-Mukaddes’in kapılarını ve duvarlarını ve ahvâlini bize tarif et. “Resul-i Ekrem (a.s.m.) ferman ediyor ki: Mealen: “Onların tekzip-

(39) Bkz.: Cavit Sunar, Tasavvuf Felsefesi veya Gerçek Felsefe, Ank. Üniv. Bas., Ank. 1974, s.37-41.

(40) Bkz.: Agah Sırrı Levend, İslami Edebiyatın Esasları ve Kaynakları, TDAY-Belleten 1971, Ank. Üniv. Bas. Ank. 1971, S.186.

(41) Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatı’ndan, Sözler, Envar Neşriyat, İst. 1990, s. 559

(42) Bediüzzaman Said Nursî, Risale-i Nur Külliyyatı’ndan, Lem’alar, İst. 1986

lerinden ve suallerinden pek çok sıkıldım. Hatta öyle bir sıkıntı hiç çekmemiştim. Birden Cenâb-ı Hak, Beyt-ül-Mukaddesi bana gösterdi; ben de Beyt-ül-Mukaddese bakıyorum, birer birer her şeyi tarif ediyordum.” İşte o vakit Kureyş baktılar ki: Beyt-ül-Mukaddes’ten doğru ve tam haber veriyor...

Hem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü vesselâm Kureyş’e demiş ki: “Yolda giderken sizin bir kafilenizi gördüm; kafileniz yarın filan vakitte gelecek. Sonra o vakit kafileye muntazır kaldılar. Kafile bir saat teahhur etmiş. Resul-i Ekrem (a.s.m.) ihbarı doğru çıkmak için, ehl-i tahkikın tasdikıyla, güneş bir saat tevakkuf etmiş. Yani arz, O’nun sözünü doğru çıkarmak için vazifesini, seyahatını bir saat tatil etmiştir ve o tatili, güneşin sükunetiyle göstermiştir. İşte Muhammed-i Arabi (a.s.m.)’nin bir tek sözünün tasdikı için, koca arz vazifesini terk eder; koca güneş şahid olur. Böyle bir zatı tasdik etmeyen ve emrini tutmayanın, ne derece bedbaht olduğunu ve O’nun tasdik edip emrine ... diyenlerin ne kadar bahtiyar olduklarını anla.”

BÖLÜM II. DİNİN MÛSİKÎYE ETKİSİ VE MÛSİKÎMİZDE Mİ'RAC MEVZUU

2.1. DİNİN MÛSİKÎYE ETKİSİ

Mûsikîmizde mi'râc mevzuuna geçmeden evvel Türklerin geçmişindeki millî mûsikîlerine bir değinelim.

İslâmiyeti kabulden önce Türklerin millî bir mûsikîleri ve bu mûsikînin de yaşantılarında çok önemli bir yeri vardı. Yabancı unsurların etkisinde kalmamış saf bir mahallilik arz ediyordu.

Bu eserler ozanlar tarafından icra ediliyordu. mûsikînin şiiirden ayrılmadığı bu ilk devirlerde Ozan, Bahşi, Kam... gibi adlarla anılan şairler, aynı zamanda mûsikîşinas idiler. Bu şahsiyetlerin bilhassa dini ayinlerde mühim rolleri görülüyordu.

İslâmiyeti kabulden sonra da Türk mûsikîsi aynı hususiyetleri ekseriyetle muhafaza etmiştir. Hatta komşu milletlerin mûsikîleri üzerinde de tesirli olmuştur. Türkler mûsikî sahasında Arab ve Acemlerden etkilenmemişler bilakis onların üzerinde azami tesir göstermişlerdir. Gerek nazariyatta gerekse yeni bir eser ortaya koymada Türklerin seviyesine İslâm toplumları içerisinde hiç bir milletin erişemediğini söyleyebiliriz. "İslâm medeniyeti" etkisi altında kalan "Şark mûsikîsi"nin en ölmez eserlerini meydana getirmede Türklerin rolü oldukça büyük olmuştur. Bunlar arasında Farabî (Vefatı: 339/950)'den başlayarak İbni Sina (Vefatı: 428/1036), Meragalı Abdülkadir (Vefatı: 838/1435) gibi Türk nazariyatçılarını sayabiliriz.

Türklerin İslâmdan önce bağlı bulundukları değişik dinlerde mûsikînin mühim bir yeri vardı. İslâm dininde de bu sanata karşı olumsuz bir cephe mevcut değildi. Hazreti Muhammed (a.s.m.), ses mûsikîsine büyük bir ehemmiyet vermişti. Kur'an'ın güzel sesle ve bir kaideye bağlı ahenkle okunmasını emrediyordu. "Tecvîd" ve "Kıraat" işte bu rağbetin bir neticesi olarak doğmuştur. Kur'an'ı bir takım kaidelerle okumayı temin eden bu ilimlerin mûsikî ile yakından alakaları vardır. Bu sebepledir ki İslâmiyetin kökleşmesi zamanlarında ve daha sonraki devirlerde ses mûsikîsine büyük bir rağbet gösterilmiştir ⁽⁴³⁾.

Görülüyor ki dini eserlerin bestelenerek icra edilmesi geleneği yeni değildir. Gerek Orta Asya'da ve gerekse Anadolu'da bu gelenek devam etmektedir. XIV. asrın dinî-tasavvufî

(43) S. Nüzhet Ergun, Türk mûsikîsi Ant., Rıza Koşkun Mtb., İst. 1943, C.I, s.5.

eserlerinden olan Muînü'l-Mürîdîn (telif tarihi 1313) makamla okunduğunu, besteyle icra edildiğini biliyoruz⁽⁴⁴⁾. Hârizm'in Muhabbet-nâme'sinin de (telif tarihi 1353) besteyle okunduğu hakkında deliller mevcuttur⁽⁴⁵⁾. Süleyman Çelebi'nin Vesîletü'n-Necat'ı da (telif tarihi 15. asır) besteyle okunmaktadır. Dinî edebiyat ürünlerinden olan Nâyî Osman Dede'nin mi'râciyesinden başka mi'râciyeler de bestelenmiştir.

2.2. MÛSİKÎDE MÎ'RAC MEVZUU

Türk dini mûsikîsinin en mutantan formu mi'râciyelerle meydana getirilmiştir⁽⁴⁶⁾. Günümüzde, notaya alınan ve yaşayan tek mi'râciye Nâyî Osman Dede (vefatı: 1142/1729)'nin mi'râciyesidir.

Yine Nâyî Osman Dede'nin oğlu Sırrı Abdülbaki Dede'nin güftesi Farsçaya kaçan başka bir mi'râciyesi olduğu söylenmekle birlikte bunun bestelenip okunduğu hakkında bir belgeye rastlanılamamıştır.

Bestesi bulunamayan mi'râciyelerden biri de meşhur şair ve mûsikîşinas Kazasker Arif Abdülbaki Efendi'nin vücuda getirdiği manzumedir. Yine XVIII. asrın başlarında tanınmış "Durak" bestekârı Yusuf Çelebi'nin bu Mi'râciyeye yaptığı kıymettar beste hakkında bildiğimiz ve yegane söyleyebileceğimiz şey, onun da maalesef tamamiyle unutulmuş olduğunu kaydetmekten ibaret kalıyor"^(47a).

Ayrıca, Süleyman Çelebi'nin 15. asırda Vesîletü'n Necât ismini taşıyan ve günümüzde "Mevlid" olarak bilinen edebi eseri vardır. Bu eser Peygamberimizin (a.s.m.) doğumundan, geniş bir şekilde Mi'râc'ından ve sonlarına doğru ölümünden bahsetmektedir. Türk edebiyatının şaheserlerinden olan bu eser, mesnevî tarzında yazılmış çok samimi, uzun bir şiirdir. Vaktiyle bestekârlar tarafından bestesi yapılmış olan bu eserin besteli şekilleri unutulmuştur. Mevlid de Mi'râciye gibi saz refakatsiz ve usulsüz olarak okunmaktadır. Bu gün okunan halinde eskiden yapılmış olan besteli mevlidin izleri olduğu düşünülmektedir. İcrası Mevlidhanlar tarafından yapılmaktadır^(47b).

Halk edebiyatımızda da Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Kul Nesimî, Eşrefoğlu Rumî, Himmetî Hatayî gibi şairler bu alanda eser vermişlerdir. Bilhassa Bektaşî ve Alevilerin mûsikîlerinde "Semahlar"da mi'râc mevzuu işlenmiştir. Şîî, Alevî ve Bektaşî anlatımında Mi'râc gecesi Hz. Muhammed'in göklerde Hz. Ali'yi gördüğü inancı yaygındır⁽⁴⁸⁾.

(44) N. Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M. E. Bas. İst. 1971, s.356.

(45) Fuad Köprülü, Çağtay Edebiyatı md., TİA., s.282; N. Sami Banarlı, a.g.e., s.356.

(46) Yılmaz Öztuna, Türk mûsikîsi Ans., M. E. Bas., İst. 1974, C.II, Kısım I, s.32

(47a) Cemalettin Server Revnâkoğlu, Vakit Gazetesi, İstanbul 14 Mayıs 1951.

(47b) Yılmaz Öztuna, Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Bas., Ank., C.II, s.55.

(48) Doç. Dr. Ahmet Yürür, Haziran 1992'de yapılan mülâkat.

BÖLÜM III. NÂYÎ OSMAN DEDE VE MÎ'RACİYESİ

3.1. KUTB-İ NÂYÎ ŞEYH OSMAN DEDE

Nâyî Osman Dede'nin mi'râciyesine geçmeden evvel hayatı ve bestekârlığı hakkındaki bilgilere değinelim. Osman Dede XVIII yüzyılın en kıymetli bestekârlarındandır. İstanbul'da doğdu. Salim ⁽⁴⁹⁾ tezkiresinde Vefa civarında dünyaya geldiğini söylüyor. Babası İbrahim namında değerli bir adamdı. Müstkimzade diyor ki (Tuhfe s.297):

“Pederi Süleymâniye Dârüşşifâsının reîs-ül-huddâmı bir pîr-i sâhib nefes ve hezâr bîmâr-ı bîhuşa devâ res olmuş hâccülharemeyn bir zât-ı şerîf idi”⁽⁵⁰⁾.

Nâyî Osman Dede, genç yaşında muhtelif ilim ve sanat şubeleriyle meşgul oldu. Meşhur hattat Nefeszade İsmail Efendi (Vefatı: 1090/1679)'den sülûs ve nesih yazılarını meşk etti. Bilâhare Galata Mevlevihanesi Şeyhi Gavsî Dede'ye intisab eyledi. Bu zat; hem değerli bir şair, hem değerli bir hattattı. Tasavvufta da derin bilgisi vardı. 1083 (Miladi 1672) de Galata Mevlevihanesi şeyhliğine tayin edilmişti. İşte Osman Dede, bilhassa bu kişiden azami derecede istifade etti. Bir müddet sonra da bu maruf şahsiyete damat olduğunu da tarihi kaynaklardan öğreniyoruz.

Mevlevî Tarikatine giren Osman Dede, bir taraftan Tasavvuf, edebiyat ve yazı ile uğraşırken bir taraftan da mûsikîyle meşgul oluyordu. Ney üflemek konusunda da epeyce ilerleme kaydetti ve başarı sağladı. Sakıb Dede “Sefine” de şöyle bir menkıbe kaydediyor⁽⁵¹⁾:

“... Evâil-i meşk” taallümünde henüz dü peşrev ve yek semaîye kadir iken Hazret-i Seyyid Halîl-ür-Rûhâvî cenâb-ı velâyet meâbı Galata Asitânesine teşrif buyurub Şeyh Ahmed Gavsî hazretleriyle sohbet-i has esnasında neyzen tefakkud olunub bi-hikmetillâh-i taâlâ neyzenân-ı hânkahdan ferd-i vahid hazır bulunmayub Dervîş Osman'a bihaseb-il-iktiza neynüvâzî teklif olundukta mübtedî-i merkum dahi hezâr acz ü şerm ile sermâye-i ma'lûmun meydana koyub bezl-i makdur ile elden geleni icra idüb ve dilden geldiği mertebe i'tizarnüma ve destbus-i azîzeyn-i mükerreremeyn ile niyazmend-i hayr-ı nefes ü dua oldukda Seyyid Halil Efendi Hazretleri dervîş-i ma serneyzenân-ı zaman hâhed süd dem-i kerâmet tev'emleriyle nevâziş fermâ olmaları muktezâ-yı himmet-i gavsâneleri olmuştur.”

(49) Tezkire-i Salim Dersaadet, İkdâm Matbaası, İstanbul, 1315(1899) s.634.

(50) S. Nüzhet Ergun, Türk mûsikîsi Ant., Rıza Koşkun Mtb., İst. 1943. C.I, s.151.

(51) Sakıb Mustafa Dede, Sefine-i Nefise-i Mevleviyan, Mısır 1283 (1866), C.II, s.229.

Osman Dede, on sekiz sene fasılasız Galata Mevlevihanesinin neyzenbaşılığında bulundu. Gavsî Dede “Mesnevî” okurken karilik vazifesini ifa etmişti. Şeyhi ve kayınpederi Gavsî Dede’nin 1109 (Miladi 1697)’da vefatı üzerine dergâhın şeyhliğine tayin olundu. Ve Mesnevî okutmaya başladı.

Osman Dede’nin hayatında yazılan Safayî Tezkire’sinde deniliyor ki:

“Cevher-i zâtı müstaid-i iksîr-i irşad olmağla gavs-ül vasılın Gavsî Ahmed Dede’nin nazar-ı feyz eseriyle tahkîl-i m’rifet ve tekmîl-i âdâb-ı tarîkat idüb mazhar-ı kemal olmağla Gavsî Efendiye damad olub ba’dehu yerine ol zâviye-i feyz resa’da mesned-i meşihat olub hala ders-i Mesnevî ve nakl-i Ma’nevî ile sübha kerdân-ı eyyâm-ü leyâldir. Hakka ki bir şeyh-i bî riya ve bir ârif-i şîrin edâdır.”⁽⁵²⁾.

Osman Dede, hayatının sonuna, yani 1142 (Miladi 1729) yılına kadar bu vazifede bulundu. Yerine oğlu Sırrî Abdülhakî Dede geçti. O da yirmiiki yıl Şeyhlik ettikten sonra, kırk iki yaşında iken 1164 (Miladi 1750)’de vefat etti.

Baba oğul Galata Mevlevîhanesinde semahane kapısının sol cihetindeki türbeye defnedilmişlerdir.

Seyyid Vehbî şu sanatlı tarihi vücuda getirmiştir.

Şeyh-i Galata Nâyî tüketti demini
İtdi müteselli veled-i uşşakı
Vehbî didi tarihini anın mülhem.
Osman Dede göçdi ola sırrı bakî

(1142)

Nazîrâda şu ölüm tarihini kaleme almıştır:

Hazret-i Gavsî Efendi menzîlîn tutmuş iken
Azm-i and idüb didi ahaba unutman beni
Cevheri tarihidir anın Nazîrâ sad diriğ
Adına gitdi asrî Kutb-i Mevlevî Osman Dede

(1142)

Kutb-î Nâyî ünvanıyla de iştihar eden Osman Dede, devrinin en kudretli neyzeni idi. “Nâyî” mahlâsını alması da bu çalgıya karşı beslediği muhabbetin canlı bir delilidir. Onun mutasavvifane bir takım şiirler kaleme aldığını ve bu yolda da oldukça muvaffak olduğunu görüyoruz.

Yazı vadisindeki hünerini ise Safayî şu yolda pek çok takdir etmektedir:

(52) S. Nüzhet Ergun, a.g.e., s.152.

“İlm-i edvârda telife kudreti ve fenn-i mûsikîde tasnife liyakati olub alelhusus envâ-ı hututun dakîkadanı olmağla hatt-ı talîkde hâme-i Ahenin nây-i nevâsâzı imâd-ı beyt-ül-işrâk-ı cihandır.”⁽⁵³⁾

Fakat bütün bu muvaffakiyetlerine rağmen onun bilhassa mûsikî vadisinde devamlı bir şöret temin ettiğini görüyoruz. Salim de bu değerli şahsiyet hakkında şunları söylüyor: (Tezkire: s.635):

“Hakka ki ol güruh-i pür fütuhda şeyh dimeğe layık hem şeyh, hem devîş, hem sadık, haluk ve pür maarif melek sıfat bir zât-ı âgâh ve ârif olub âlem-i dünyada zîr-i süm-i pâ-yi reftârında bir mür değil mâr dahi dilgîr ve yed ü lisanından efrâd-ı âferîdeden bir ferd rencîde zamir olmayub meclis-i şerifleriyle her müşerref olan sahbetine firîfte ve rübûde dil ve zât-ı âlileri ile hem-ülfet olana hezâr vech ile tesellî-i hal ü hatır olmak emr-i mukadderdir. Sair irfânından ve zümre-i meşayih-i tarikat-i merkume layık ve mühim maarif-i firâvânından maadâ hassaten ilm-i mûsikîde irfân-ı vâlâsı ve hem zebân-ı esrâr-ı bîpayân olan neyde dahi yed-i tûlâsı olup bir kerre gûş zedi olan kâr-ı sa’bülmenâl ve nakş-ı san’at-ı mâlâmâl ve nağme-i hayali mersum-i safile-i bâl eyleyüb mürur-i zaman ile nisyan eylemek adîm-ül-ihhtimal idi. Cümle-i maarifinden maadâ fenn-i mûsikîde muhayyer-i okul bir ma’rifet-i vâlâye destres-i vusul olmuşdu kim bir kar ya da bir nakış bir kerre istima’ ile kendi içün bir zimmete çıkarmak mümkün idi”⁽⁵⁴⁾

Esrar Dede, teskiresinde şu kayıtlar mevcuttur:

“Hakka ki şeyh-i mütercem alim ve arif ve zahid olduklarından maadâ fenn-i mûsikîde üstâz-ı esâtize-i zamanları olub masnu’ât-ı hibâle-i hevâiyyeleri el’an hayretfigen-i havâtır-ı mehere-i fenn-i mezbur olub her tarafları ma’mur ve fenn-i şi’r ü inşâda dahi pür zur olub mu’cizât-ı nebeviyyeden Mi’raciyye’leri tasannuât-i şi’riyyeden hâlî alâ sebîl-il-ilham serzende-i tab’-ı çâlâkleri olduğu gibi bestesinde dahi mülhem oldukları şâibe-i iştibahtır.”⁽⁵⁵⁾

Mustakimzâde “Tuhfe-i hattatin” de diyor ki (s.298):

“Merhum Osman Dede’nin şi’r ü inşâ tarafı dahi sair fezâil ve maârifî gibi müsellemler olmağla nice âsâr-ı bisyâra muvaffak olmuş idi. Ezcümle Mi’raciyyeleri güfte ve beste kendi eserleri her sâl sabâh-ı Mi’râc’de kıraat olunmakla mütemi’in-i züvvâr ferahnâk ve envâr-ı salevât-ı kesîre ile târik diller tâbnâk olurlar.”⁽⁵⁶⁾

(53) S. Nüzhet Ergun, a.g.e., s.153.

(54) Salim a.g.e., s.635.

(55) S. Nüzhet Ergun, a.g.e., s.153.

(56) S. Nüzhet Ergun, a.g.e., s.154.

Fatin diyor ki (Matbu tezkire s.396):

“Neyzenlik fenninde mehâreti olmak mülâbesesiyle Nâyî mahlâsı kendüye mûcib-i şöhret olmuştur.”⁽⁵⁷⁾

Osman Dede'nin bugün elimizde üçü tamam, biri noksan olmak üzere dört âyini ile bir Mi'râciye bestesi mevcuttur. Mi'râciyenin de bir bahri unutulmuştur, sadece güfte halinde mevcuttur.

Bu muazzam eserler, Türk mûsikîsinin en musanna mahsulleri arasında gösterilebilecek kıymettedir. Osman Dede adeta Fahri oyması vücuda getirir gibi ezgileri üzerinde uzun müddet işlemiş ve sanatın bütün inceliklerini göstermeğe muvaffak olmuştur.

Dr. Subhi Ezgi kendi el yazısı notlarında Nâyî Osman Dede'yi şöyle tarif ediyor:

Süleymaniye Darrüşşifası serhademesi Hacı İbrahim Efendi'nin mahdumu olup İstanbul'da Şeyh Vefa kurbünde tevliid etmiştir. Evaili halinde Galat Mevlevihanesi Şeyhi Gavsî Ahmed Dede'ye intisab suretiyle Tarikat-ı Mevleviyyeye salık olup himmeti şeyh ile tahsil ilim ve marifet ve tekml-i adab-ı tarikat eyledikten sonra Gavsî Ahmed Dede Efendi'ye damad ve müşarün-ileyhin irtihali üzerine 1109 tarihinde Galata Mevlevihanesine şeyh olmuştur. Fenn-i mûsikîde üstad-ı esatizye-i zeman olduğu gibi Nayzenlik'de dahi sahib-i kemal olmakla meşhur idi. Meşihatinden evvel onsekiz sene dergâh-ı mezkurun neyzen başılığında bulunmuş idi. 33 sene icra-i meşihat edüb 1142 tarihinde irtihal-i dar-ı beka etdi. Galata Mevlevihanesinde medfundur. İrtihaline Şair Seyyid Vehbi Efendi bu tarihi söylemiştir.

Osman Dede göçdi ola sırrı bakı

1142

Sahib-i tercümenin hün-i hat'da ve nazm-ı inşa da dahi kudret ve mahareti olmakla Nâyî mahlâsıyla eşarı ve mucizat-ı enbiyadan bahis “ravzat-ül icaz fil mucizat-ül mümtaz” namında manzum ve “Zübde-i makalât-ı şems” isminde mensur iki eseri vardır ki birincisi “Müze-i Osmani” kütüphanesinde mevcuttur. Mirzazade Kazasker Salim Efendi bir de risale-i edvarı olduğunu söylüyorsa da bu eseri görülememiştir. Sülüs ve nesih'i Nefsi-zade İsmail Efendi'den ve hatt-ı Talik-i kayınpederleri Şeyh Gavsî Ahmed Dede Efendi'den talim ve meşk etmiştir. Bize yadigâr bıraktığı asar-ı mûsikîyyesi bunlardır: Güftesi sendi eserleri olmak üzere emeşhur-ı cihan olan Mi'râciyeleri, rast, uşşak, çargâh, hicaz ayin-i şerifleri ve bazı makamat-ı mûsikîyyede telif edilmiş peşrevleri dahi vardır ki elyevm cümlesi hafız-ı kadirşinasan-ı erbab-ı mûsikîde mahfuz ve notaları dahi mevcuttur⁽⁵⁸⁾.

(57) S. Nüzhet Ergun, a.g.e., s.154.

(58) Murat Bardakçı hususi kütüphanesi.

Tarihçi-Yılmaz Öztuna Büyük Türk mûsikîsi Ansiklopedisinde bestekârın yaşadığı dönem hakkında şunları yazmıştır:

“İki kuşaktan beş padişah gören Osman Dede, Lale Devri’ni (1718-1730) tamamen idrâk etmiş ve bu devrin son aylarında ölmüş, Patrona ihtilâlini görmemiştir. Şeyhülislâm Es’ad Efendi’nin bestekâr biyografilerini veren meşhur Atrabu-l Asâr’ı bu devirde yazılmıştır ve İtrî öldüğü için, Osman Dede, en büyük bestekâr ve neyzendi. Öyle olduğu halde Es’ad Efendi, Osman Dede’den bahsetmemiştir.”⁽⁵⁹⁾.

Yine a.g.e.’de “Osman Dede’nin, XV. asırdaki ve daha önceki Arabca ve Farsca nazariyat eserlerinden görüp ilham aldığı ebced notasını geliştirmiştir. Bu nota ile yazdığı eserlerden hiçbirisi zamanımıza gelmediği gibi, bu notasını ve mûsikî nazariyatını içine alan Edvar-ı da kaybolmuştur. Rabt-ı tâ’bîrât-ı mûsikî’si zamanımıza gelmiştir. Lâle Devri’nde 1718’den sonra kaleme alınmıştır. Osman Dede’nin Peygamberimizden bahseden Ravzatu’l İ’câz adlı munzum eseri Süleymaniye Kütüphanesinde, Nâfız Paşa kitapları arasında 4962 numarayla duran eser, 59 yapaktır.

Sayın Öztuna Büyük Türk mûsikîsi Ansiklopedi’sinde Mi’râciye’nin güftesinden bahsederken “Çünkü eflâke uruc etti Resul” mısraıyla başlar diye zikretmişlerdir⁽⁶⁰⁾. Bu mısra eserin sonuna doğru Hüseyinî Bahri’nin başlangıç mısraıdır, eser Segâh Tevşih’den sonra Segâh Bahrin “Evvel Allah adını yâdeyleriz.” mısraıyla başlar.

3.2. Mİ’RÂCİYESİ

Türk dini mûsikîsinin ve mûsikîmizin en büyük formu⁽⁶¹⁾. Günümüzde notaya alınan ve yaşayan tek mi’râciye Nâyî Osman Dede’ye aittir. Bu mi’râciye, sadece nota koleksiyonlarında kalmış ölü bir eser değildir; yaşatılmaktadır. Her yıl muhtelif vesîlelerle icrâ edilmektedir. Nâyî’nin Mi’râciye’si aynı zamanda türüne de alem olmuştur. Günümüzde mi’râciye denince rastgele bir eser değil, Osman Dede’nin Mi’râciye’si hatıra gelmektedir.

Nâyî, Mi’râciye’sini sadece yazmakla kalmamış onu besteleyerek, Mevlid gibi gelişigüzel makamlarda okunmaktan kurtarmıştır. Bir güfte olarak hayli uzun olan bu eserde sırasıyla “Segâh, Bestenigâr, Müsteâr, Mâye, Beyatî, Dügâh, Sabâ, Çârgâh, Küçek, Hüseyinî, Vech-i Hüseyinî, Kürdî, Arazbâr, Acem, Nevâ, Puselik, Gerdâniye, Uzzâl, Nişabur, Hüzzam ve İsfahan” makamlarını kullanmıştır.

(59) Yılmaz Öztuna, Büyük Türk mûsikîsi Ans., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ank. 1990, C.II, s.169.

(60) Yılmaz Öztuna, a.g.e. s.170.

(61) Yılmaz Öztuna, a.g.e. s. 32.

Konya Mevlâna Müzesi A. Gölpınarlı Kütüphanesinde bulunan 46 numaralı kitapta Mi'râciyenin niçin ve nasıl bestelendiği hakkında şu yazıya tesadüf edildi:

“Türk mûsikîsinin en ruhnüvaz fakat müşkil bir parçası olan iş bu mi'râciyenin güftesi ve bestesi Galata Mevlevihanesi meşayihinden Nây-i Osman Dede Efendi merhumundur. Beşinci Tevşihin güftesi Hazret-i Mevlâna Celâleddin-i Rum-i (Azamallahu Zikrehu) Efen-dimizin diğerleri ise pîr Mehmedd-ün Nasuhî Kuddise Sırruhu Hazretlerindir⁽⁶²⁾. Bu beş Tevşihin de besteleri Nây-i Osman Dede Efendininidir. Bir Leyle-i Regaib'de bütün azam-u ekabir Üsküdar'da ol tarihte berhayat olan Seyyid Mehmed Nasuhî Hazretlerinin dergâhında imişler. Osman Dede Efendi dahi hazır imiş. Nasuhî Efendi böyle bir manzume-nin yapılmasını Müşarunileyhe'de Leyle-i Mirac'a kadar olan zaman arasında hem güftesini ve hem bestesini bittanzim meşk ve ta'lim ettiği kimselerle birinci defa olmak üzere Dede Efendi bizzat çıraklarıyla beraber Dergâh-ı feyz-penah-ı mezkurda kıraat etmiştir. Nasuhî meşayihî üzerinde kıraat olunan ve iki kişi beraber oturmak üzere suret-i muhsusada yapı-dırılan büyük kürsüyü ilelebet muhafaz etmektedirler. Bazı Mevlevihanelerde ve tekaya-i sai-rede okunur. Neva faslı, Üsküdar Mevlevihanesi Postnişini Arif Dede'nin vefatından sonra unutulmuştur, okuyan yoktur. Sair fasıllarını okuyanlar da birkaç kişiden ibarettir. İnşaallah yeniden ihyasına muvaffak olunur⁽⁶³⁾.

Mi'râciye hakkında bazı Tezkirelerde dağınık bir kaç satır malumat varsa da; onun Türk mûsikîsindeki yerini, gerçek değerini ilmi şekilde belirten ve aydınlatan esaslı bir eser mevcut değildir..

Kezâ bir gece içinde bestelenip okunulduğu rivayet edilen Mi'râciye'nin nasıl kaleme alındığı hakkında bir vesikaya rastlanılmamıştır. Kaynaklar ikiyüz yıldan beri bu konuda gö-venilir ve sağlam vesika vermemişlerdir.

Bu konuda Cemâleddin Server Revnâkoğlu'nun Yeni Tarih Dünya'sında çıkan “Mi'râciye Nasıl Kaleme Alındı?” yazısında şu şekilde anlatılmıştır. “Nâyî Osaman Dede, Abdullâh Salâhi⁽⁶⁴⁾ ve Üsküdar'lı Seyyid Mustafa Hâşim⁽⁶⁵⁾ bir gün Üsküdar'da, Doğancı-

(62) A. Gölpınarlı Kütüphanesi, Konya Mevlana Mazesi kitap no: 16, s.2.

(63) Şeyh Mehmed Nasuhî: İstanbul'da doğdu ve 1717 yılında İstanbul'da öldü. İyi bir öğrenim görerek Arapça, Farsça ve İlahiyat öğrendi. Bilgisini tasavvufa yönelterek Şabaniye tarikatine girdi. Daha sonra bu tarikatin Nasuhiye ko-lunu kurdu. Tarikatin merkezi Üsküdar Doğancılar'daki “Nasuhi Tekkesi” dir. Aynı zamanda kudretli bir şair olan Nasuhi Efendi Osman Dede'nin yakın dostu idi ve mûsikîden anlardı. Bu tekkenin son şeyhi şair ve mutasavvıf Kerameddin Efendi olup Mehmed Nasuhi'nin torunlarından. Tefsir-i Şerif, Şerh-i Gazel-i Mısri-i Niyazî, Mecmuâtü'l-Hadis, Divân-ı İlahiyat başlıca eserleridir.

(64) Abdullah Salâhi: Aşık Paşa'da Nakşibendiyye'nin son küçük şubelerinden Behçetiyye kolunu mensub, Hacı Tahir Ağa Tekkesi'nin ikinci şeyhi: Salâhuddin abdi Efendidir ki “Salâhuddin-i Uşşâkî” diye meşhurdur. Aslen Saray

larda, -Şimdi cami olarak açık bulundurulmuş- Hazret-i Nasuhi Hânîkâh-ı Şerifinde misafir olarak bulunmuşlar. Hânîkâhın o zamanki şeyhi, Hazret-i Nasuhî'nin yerine geçen; oğlu ve halifesi: Şeyh Ali Alâüddîn'in yanında sohbetinde bulunurlarken Hazret-i Nasuhî tarafından kendilerine yapılan manevî bir işaret ve ilham üzerine, içlerinden biri:

-“Bir mi'râciye yazılsa da Vilâdiyye (Mevlid) gibi kandil gecelerinde okunulsa ...” demiş ve bunu Osman Dede'den niyaz etmişler. O da, hemen dervişçe boyun kesip “Eyvalah!” diyerek güfte ve bestesinin kendi tarafından yapılmasını üzerine almıştır. Önündeki haftaya Mi'râciyeyi bestesiyle birlikte getirip:

-“Nutkunuzu hakladım; tetkîk-ı mürşidâneleri, fakîrâne niyazımdır Sultanım!” diyerek diz öptükten sonra; cihan değer eserini Şeyh Alaüddin Efendinin huzuruna ve “nazar” ına bırakmış.

Ayini Şeriften sonra; Şeyh odasında ve hey'et karşısında bizzat sonuna kadar okumuş; odada bulunanları ruhî ve ruhânî bir safaya garkeylemiştir. Bu fevkalade muvaffakiyet, herkesi ayrı ayrı sevindirdiğinden, “Bir de Regâibiyye yazılsa ...” temennisinde bulunulmuş. Bu feyizli hizmet, yine beraberce Hazret-i Salâhî'ye verilmiş; Salâhî de regâibiyyeyi güfte olarak yapmayı üzerine almıştır.”⁽⁶⁶⁾

Revnâkoğlu'nun yazısındaki diğer rivayet de şu şekilde nakledilir:

“Sultan III. Selim'in Kulekapısı Mevlevî'hanesinde bulunduğu bir günde, okunması mutâd olan eski mi'râciyelerden biri okunmuş; Mukabele'den (Ayin-i Şerif) sonra Padişah Osman Dede'ye sormuş:

-“Nasıl buldunuz?”

-“Size a'lem Padişahım!”

-“Daha iyisi yapılamaz mı?”

-“Yapılabilir Sultanım!”

Bunun üzerine Padişah, Osman Dede'ye bir ay mühlet vererek yeni bir mi'râciye kaleme almasını istemiştir. Osman Dede, bir ay sonra eserini tamamlayıp dergâha getirmiş; yine

Bosna'lı olduğu halde Balıkesir'li diye bilinir. Uşşâkiye tarikatında ikinci Pir olan Edirne'li Camâlüddin-i Uşşâkî'nin damadı ve halifesidir. Şirilerinde “Salâhî” mahlasını kullanır. Divanı ve müteaddid eserleri vardır.

(65) Seyyid Mustafa Hâşim: Tarikat mensuplarının “Seyyid Hâşim” dediği, Bektaşilerin “Haşim Baba” diye tanıdığı bir zat. Esasında “Celvetiyye” dendir: Bu tarikatde “Hâşimiyye” şubesini kurduğu için; ikinci pir sayılır. Bazı şiir ve akidelerinde Bektaşilikle ilgisi olduğu görülürse de; bu, onun izâfî tarafıdır. Kendisine ve kendinden sonra tekkesinde şeyhlik edenlere, usulen verilmesi adet olan itibari bir Bektaşiliktir ki nispî bir formaliteden ibarettir.

(66) C. Server Revnâkoğlu, Mi'râciye Nasıl Kaleme Alındı?, Yeni Tarih Dünyası, CII, s.766.

Padişahın bulunduğu bir Mukabele gününde okumuşlardır. Bu münasebetle Hazket-i Nâsuhi'nin de bir Vilâdiyye yazmış bulunduğu rivayet halinde söylenir⁽⁶⁷⁾.

Mecmuada Revnâkoğlu'nun yazısının “devamı var” şeklinde bir kayıt olmakla birlikte araştırmada bunun devamına rastlanılmadı.

Eserin bestelendiği zaman notaya alınıp alınmadığı konusunda kesin bir kayda tesadüf edilmedi. Muhtemelen, usta-çırak münasebeti ve talimi ile nesilden nesile geçen beste, son devirde notaya alınmıştır. Suphi Ezgi: “Câhil zâkir ve müezzinlerce usulü unutulmuş ve birtakım kötü ilavelerle okunmuş olan Mi'râciye, muhibbim H. Sadeddin (Arel) ve Tasnif Komisyonundaki arkadaşım ve hocazâdem Hâfız Ahmed (Irsoy) Beylerin muavenetleriyle mevcut zevâid ve kötülükler tarafından ve usulüne konularak hâl-i aslîsine ircâ edilmiştir.”⁽⁶⁸⁾ diyerek eserin yeniden notaya alınma keyfiyetini açıklığa kavuşturur.

Revnâkoğlu a.g.e. s.765'de Mi'râciye'nin notaya alınması konusunda Hüseyin Fahreddin Dede hakkında çok önemli bilgiler vermektedir:

“Eyyub-Bahâriyye Mevlevihânesinin, sondan iki önceki şeyhi, zemânının pek kudretli ma'ruf Neyzen-i, Mi'râciyye üstâd-ı, Ayin-i Şerifler Bestekârı, batı müziğini de iyi bilen: Alim, şair ve Mesnevîhan, Yenişehir Fenerli büyük Şeyh Nazîf Efendizâde: Hüseyin Fahruddin Dede Efendi; Mi'râciyyeyi, XIX. asrın isim yapmış mûsikî adamlarından “durak” ve “mersiye” üstâdı. Kaadî asker Mutatzâde Hacı Ahmed Efendi'den geçmiştir.

Mutatzâde de, en yakın dostlarından biri olan Hammanîzâde İsmâil Dede Efendiden; o da, meşhur “Uncuzâde” den geçmişlerdir.

Fahruddin Dede, daha o zaman kaybolmak üzere bulunan Mi'râciye'nin “Neva Bahr”i ile Mevlid-i Şerif'in eski klasik bestelerini Mutafzâdeden meşk etmiştir⁽⁶⁹⁾.

Yine C. S. Revnâkoğlu'na göre Zekâizâde Ahmed Irsoy Mi'râciye'yi, Yenikapı Mevlevihanesi Kudümzenbaşı ve Aşçı Dede'si merhum Ahmed Hüsamüddin Dede Efendi (Hüsam Dede) 'den geçmiştir. Maalesef araştırmalarda Zekâizâde Ahmed Irsoy'un “Neva” bahrini kayıd edip etmediği konusunda her hangi bir kayda rastlanılmadı⁽⁷⁰⁾.

Aynı şekilde Neyzen Emin Yazıcı (Emin Dede) 'nın Kadirîhâne zâkirbaşı Hopçuzâde Ahmed Efendi'den Mi'râciye'yi meşk etti. Onun vefatı üzerine kardeşi Hopçuzade Rıza Efendi'den meşke devam eyledi. Hamparsum notasını Rauf Yekta Bey'den, batı mûsikîsi

(67) C. Server Revnâkoğlu, a.g.e., s.767.

(68) Suphi Ezgi, a.g.e., s.143.

(69) C. S. Revnâkoğlu, a.g.e., s.765.

(70) C. S. Revnâkoğlu, a.g.e. s.690.

notasını Şevket Gavsi'den ney üflemeyi de Aziz Dede'den öğrendi. S. N. Ergun da Mi'râciye'yi notaya aldığına dair kayıt mevcut olmakla birlikte, Neva Bahrî hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Ayrıca Neyzen Emin Dede'nin Mi'râciye'yi yazdıkları nota mecmuasına da tesadüf edilemedi. Talebeleriyle yapılan mülâkatlar neticesinden de bir sonuç alınamadı⁽⁷¹⁾.

Abdülkadir Töre'nin⁽⁷²⁾ Süleymaniye Kütüphanesindeki kolleksiyonundaki Mi'râciye notasının bulunduğu defterin ilk sayfasında Mi'râciye'nin yazımı konusunda şu not düşülmüştür:

“Üsküdar'da Nalçacı Dergâhı şeyhi İhsan Bey'e okutup İsmail Hakkı Bey'e yazdırmış olduğum bu Mi'râciyye notaları mukabele edilerek aynen ve tamamen doğru olduğu anlaşılmıştır. İhsan Bey'in Mi'râciye'yi Kadirî Dergâhı zâkirbaşı Hopçuzâde Rıza Efendi'den, Rıza Efendi'nin de babası Şakir Efendi'den, onun da Dede İsmâil Efendi'nin talebesi Hâşim Bey'den meşketmiş olduğu anlaşılmıştır.”⁽⁷³⁾

M. Zeki Pakalın da bu hizmet listesine hattat ve neyzenbaşı Mehmet Emin Dede ile Seyyid Yâkub Han'ın oğlu Abdülkâdir Töre'yi ekler⁽⁷⁴⁾.

3.2.1. Günümüzde Mi'râciye'nin İcrası

Cumhuriyet devrinde, tekkelerin kapatılmasından sonra, uzun bir müddet Mi'râciye icra edilememiştir. Ancak, dini mûsikîmizin çok değerli üstadlarından İsmâil Gavsi Erkmenkul'un bir hayli araştırıp vakfiyelerini ortaya çıkarmak, Mi'râciye'yi de tevşihleriyle beraber haftalarca meşketmek gibi aşka ve ihtisasa dayanan esasla alakası; Sadettin Kaynak'ın imâdü'l-mûsikî dediği Ayinhân Hopçuoğlu Hâfız Mehmet Şakir Çetiner ve Neyzen Emin Dede'nin çıraklarından Hâfız Hoca Hasan Hükmi Başaranel gibi gayretli ve selâhiyetli “kişilerin devamlı çalışmalarıyla eser yeniden hayat bulmuş ve 12 Mayıs 1951 Cumartesi günü Üsküdar'da Hüdâyî âsîtânesinde okunmuştu⁽⁷⁵⁾. Bu tören günümüzde de devam etmektedir⁽⁷⁶⁾.

(71) S.N. Ergun, a.g.e., s.669.

(72) Abdülkâdir Töre: Nasuhi Dergâhı müntesiblerindendir. Birçok besteyi notaya almıştır. Beste ve nazariyat çalışmaları da vardır. Ayrıca Zeki Arif Ataergin ve Ekrem Karadeniz'in de hocasıdır.

(73) Abdülkâdir Töre, Süleymaniye Kütüphanesi Ekrem Karadeniz Kolleksiyou, 1. Numaralı Defter s.2.

(74) M. Zeki Pakalın, Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü M. E. Bas. İst. 1971, C.III, s.540; Ayrıca Bkz. C. S. Revnâkoğlu a.g.e. C. II, s.643.

(75) C. S. Revnâkoğlu, Üsküdar'da ikinci Mi'râciyye töreni münasebetiyle, Mi'râciyye ve Mevlid, Vakıf Gazetesi, 3 Haziran 1951, Sayı 12094-1342.

(76) M'râciye, Haziran ve Mayıs 1991-92'de, Üsküdar'da Doğancılar'daki Nasuhi Asitânesi, Aziz Mahmut Hüdâî ve

İcrasını Hopçuzade Şakir Efendi'nin talebelerinden Kadri Akyyürekler ve arkadaşları yapmakta ancak icrası git gide kötüleşmektedir.

Atalarımız mi'râciye yazılması, bestelenmesi ve bunların belirli gün ve yerlerde okutulması için vakıflarda bulunmuşlardır. Bunların yaşayanları olduğu gibi, âkıbetleri bilinmeyenleri de vardır. Mi'râciye okunması için yaşayan vakıflar hakkında ileride bilgi verilecektir.

3.2.2. Günümüze Kadar Gelen Mi'râciye Notaları

3.2.2.1. Dr. Suphi Ezgi yazımı; H. Sadeddin Arel ve Zekâizâde Ahmed İrsoy tarafından Tasnif Komisyonu'nda derlenip toparlanarak düzenlenmiştir⁽⁷⁷⁾. Eser Darb-ı Türki usulüyle bestelenmiştir. Mi'râciye manzumesinin güftesinin tamamı Kutbi Nâyî Şeyh Osman Dede'nin olup, Tevşihlerinin beşinin güftesi Şeyh Nasuhi'nin, beşinci Tevşihin güftesi Hz. Mevlana'ya aittir.

Muhtelif mısralı şiirler kümesine bağlı ezgilerden mürekkebe olan mi'râciyesinin umumi şekli Segâh, Müstear, Dügâh, Nevâ⁽⁷⁸⁾, Sabâ, Hüseyinî makamlarında altı hane ile sonda Nişabur makamındaki münacat hanesi ve hanelerin başlarındaki Tevşihlerle belirtilmiştir.

Mi'râciye hanelerinin dahili bünyelerine bakılınca muhtelif kıtalara taksim edilmiş olan şiirde musta'mel şekiller Ayin-İ Şeriflerdeki şekiller gibi olmakla beraber her hangi bir kıtadaki bir veya iki mısra lahninin diğer kıtalarda bazan makam ve motifle ve bazan da yalnızca motifle tekerrür etmiş olmaları ve mısraların ezgilerini terki eden unsur gruplarını mısralarda bazan baş bazan da orta veyahut sonunda aynen veya ta'dilen kullanılmış olmaları eserin kıta ve haneleri beytinde irtibat ve binaenaleyh vahdet hasıl etmiştir⁽⁷⁹⁾.

Segâh Tevşih Beste: Nâyî Osman Dede Güfte: Şeyh Nasuhî, Usulü: Ağır çenber güfte beş mısra ve segâh hanesine giriş ve salata davet. Segâh Hanesi Beste: Nâyî Osman Dede Güfte: Nâyî Osman Dede güfte yirmi mısradan müteşekkil olup dörder mısralı beş kıta halinde bestelenmiştir. Her mısradan sonra okunan "Sallu Aleyh" ezgisi ufak bir mülâzimedir. Hüzzam makamına geçkiler yapılmıştır.

İkinci Müstear hanesinde Tevşih yapılmamıştır; Segâh hanesi bitince ona girilir. Bu

Sünbül Efendi Camilerinde okundu. Biz bu törenlerde bulunduk ve Mi'râciye'nin okunan kısımlarını bandlara kaydettik.

(77) Dr. Suphi Ezgi, a.g.e., s.143.

(78) Dr. Suphi Ezgi, a.g.e., s.137.

(79) Dr. Suphi Ezgi, a.g.e., s.137.

hanenin güftesi on iki mısradan ibaret olup dörder mısralı üç kıta halinde bestelenmiştir. Güfte ve beste yine Nâyî Osman Dede'ye aittir. Üçüncü mısran güftesi notada mevcut değildir.

Üçüncü Dügâh Tevşih Beste: Nâyî Osman Dede Güfte: Şeyh Nasuhî güftesi dört mısradan müteşekkildir. Bu bölümde Dügâh, İsfahan ve Nişabur makamları kullanılmıştır. Dügâh hanesinin yazılı güftesi kırk dört mısralı olup, dörtlü katarlar halinde bestelenmiştir. Bu hanede dügâh, sabâ, kuçek, çargâh, hüseyinî, hicâz, zirgüleli hicâz, acem puselik, puselik, acem gibi makamlar kullanılmıştır.

Mi'râciye'nin Dördüncü Sabâ Tevşih dört mısralı bir kıta ile (Sallû) iki adet güfte terennümlü olup ezgisi Devr-î Kebîr usulündedir. Sabâ ve Hüseyinî makamları kullanılmıştır. Bestesi: Nâyî Osman Dede'nin güftesi Şeyh Nasuhî'ye aittir.

Mi'râciye'nin sabâ hanesinin güftesi otuz ik mısralı sekiz kıtadır. Bu hanede dügâh, sabâ, hüseyinî, kuçek, çargâh, bestenigâr makamları kullanılmıştır.

Mi'râciye'nin Nevâ hanesiyle Tevşih ve Hüseyinî hanesinin muhtelif yerlerinde on sekiz mısranın bestesi unutulmuş ve kaybolmuştur.

Mi'râciye'nin Hüseyinî Tevşihinin güftesi Hazret-i Mevlânâ'ya bestesi Nâyî Osman Dede'ye aittir. Devr-i Kebîr usulündedir. Genellikle Hüseyinî makamı kullanılmıştır.

Hüseyinî hanesinin muhtelif onsekiz mısranın güftesi unutulmuştur.

Nişabur Mûnacet Hanesi bestesi ve güftesi Nâyî Osman Dede'ye aittir. Yirmiiki mısradan müteşekkildir. Nişabur ve Segâh makamları kullanılmıştır⁽⁸⁰⁾.

[Eserin güfte ve bestesinin şeması için bkz. ŞEMA: 1]

3.2.2.2. Abdülkâdir Töre Yazımı

Abdülkâdir Töre'nin koleksiyonundaki bu nota Mi'râchan İhsan Bey tarafından okunup İsmail Hakkı Bey tarafından notaya alınmıştır.

Ekrem Karadeniz kitabında Mi'râciye hakkında şu bilgileri vermektedir. Dr. Suphi Ezgi'nin aksine, eser baştan sona Durak şeklinde ve usulsüz olarak bestelenmiştir⁽⁸¹⁾.

“Mi'râciye'nin Neva bahrini bilen kalmadığı gibi doğru olarak yazılmış notası da ancak birkaç koleksiyonda bulunmaktadır. Bu arada Hüseyinî bahrinden bazı beyitlerin besteleri de unutulmuş ve kaybolmuştur. Geriye kalan bölümlerin de bilen ve okuyanları pek azalmış olan bu sanatlı esere ne yazık ki tarihe mal olmuş gözüyle bakılabilir” demektedir⁽⁸²⁾. Neva bahrini Sultan Mahmud devrinde Hüdâî Dergâhı postnişini Büyük Ruşen Efen-

(80) Dr. Suphi Ezgi'nin yazmış olduğu Mi'râciyenin tamamı kendi kitabındaki haliyle belgelerde sunulmuştur.

(81) Ekrem Karadeniz, Türk müzikisinin Nazariye ve Esasları, Ank., 1979, s.162, Dr. Suphi Ezgi, a.g.e., s.137.

(82) M. E. Karadeniz, a.g.e., s.163.

ŞEMA 1: Dr. Suphi Ezgi yazımındaki nüsha

I		Segâh Bölüm Segâh Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 5+3=8 m Segâh Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 20 m	} 28 m
II		Müstear Bölüm Tevşih Yok: Müstear Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 12 m Bu bahrin üçüncü mısraının bestesi notada mevcut değildir.	} 12 m
III		Dügâh Bölüm Dügâh Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 4+2=6 m Dügâh Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 44 m	} 50 m
IV		Nevâ Bölüm Bu bölümün bestesi olmadığı için güftesine de nota kısmında yer verilmemiştir.	
V		Sabâ Bölüm Sabâ Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 4+2=6 m Sabâ Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 32 m	} 38 m
VI		Hüseyni Bölüm Hüseyni Tevşih; Güfte: Hz. Mevlâna Celâleddin-i Rûmî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 4+3=7 m Hüseyni Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 51 m Bu bahrin bazı mısralarının notası kaybolmuş ve unutulmuştur.	} 58 m
VII		Nişâbur Münâcât Bölümü Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 22 m	} 22 m

di'den başka bilen kalmamıştır⁽⁸³⁾.

Mi'râciyenin Birinci Bahri segâh makamında bestelenmiş olup segâh Tevşihin bestesi Nâyî Osman Dede, güftesi Şeyh Nasuhî Efendi'ye aittir. Usulü Düyek veya Hafif olarak belirtilmiştir. Güfte altı mısradan oluşmakta ve sonunda iki mısra ilaveyle Hz. Peygambere salavata davet edilmektedir. Birinci Bahir'de hem beste, hem güfte Nâyî Osman Dede'ye aittir. Bahir içerisinde segâhtan başka bestenigâr olarak zikredilmekle birlikte bestenigâr değil hüzzam geçkiler mevcuttur. 20 mısradan müteşekkildir.

İkinci Bahrin Tevşihî yoktur. Bu bahrin güftesi yine Nâyî Osman Dede'ye aittir. Ezgiler oniki mısra üzerine kurulmuştur. Müstear makamından başka bayati ve maye makamları mevcuttur.

Bu Tevşihin usulü hafif bestesi Nâyî Osman Dede, güftesi Şeyh Nasuhi Efendi'nindir. Dört mısradan oluşmakta ve sonda iki mısra ilaveyle Hz. Peygambere Salavata davet edilmektedir.

Üçüncü Bahir 44 mısradan oluşmaktadır. Dügâh makamından başka Sabâ, Çargâh, Kuçek, Hüseyinî, Vech-i Hüseyinî, Arazbar ve Acem makamları kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde hem Tevşihin hem de Bahrin notası mevcut değildir. Sadece güfte üzerinde yazan nottan Nevâ'dan başka Nişabur makamının kullanıldığını biliyoruz. Yine Tevşihin güftesi Şeyh Nasuhi Efendi'nin bestesi de Nâyî Osman Dede'nin, Üçüncü Bahrin güfte ve bestesi yine nâyî Osman Dede'nindir. Tevşihin güftesi dört mısra ve Hazreti Peygambere salavat iki mısra, Üçüncü Bahrin mısra adedi otuzikidir.

Beşinci bölümde Tevşihin güftesi yine Şeyh Nasuhî Efendi'nin bestesi Nâyî Osman Dede'nindir. Saba makamında ve Devr-i Kebîr usulündedir. Dört mısradan müteşekkil olup iki mısrada Hazreti Peygambere övgü vardır.

Beşinci Bahrin güfte ve bestesi yine Nâyî Osman Dede'ye aittir. Bahirde Saba makamından başka, Hüseyinî, Hisar, Buselik ve Bestenigâr kullanılmıştır. Ekrem Karadeniz'de a.g.e. Şehnaz denmiş fakat biz Bahir'de Şehnaz'a rastlayamadık. Otuz iki mısradan meydana gelmiştir.

(83) Şeyh Mehmed Ruşen Efendi XIX. asrın son yarısında büyük bir şöhret yapmıştır, değerli bir mûsikîşinastır. Şeyh Abdürrahim Nesib Efendi'nin oğludur. Babasının ölümü üzerine 1258 (Miladi 1842) 'de Hüdayî Tekkesi şeyhliğine tayin edildi. Vefat tarihi olan 22 Rebiülahir 1309 (Miladi 1891) 'a kadar geçen 51 yıl zarfında bu vazifede bulundu. Uzun zaman "Meclis-i meşayih" reisliğini de ifa etmiştir. Hüdayî dergâhında meşayihe mahsus türbede medfundur.(84) Uzzal Makamı: Makam günümüz Uzzal makamı tarifiinden farklıdır. Bu makamı "mûsikîmizde Hicazlar" adlı 1990 tarihli bitirme ödevimizde tarif etmiştik. Makam kasaca Eviç yapap Hicaz ile karar vermektedir.

Bu bölümün Tevşihinin güftesi Hz. Mevlana'ya ait ve bestesi Nâyî Osman Dede'ye aittir. Ekrem Karadeniz'in a.g.e.'inde güftenin Şeyh Nâyî Osman Dede'ye ait olduğu zikredilmektedir. Araştırmalarımızda güftenin Hz. Mevlana'ya ait olduğu kesinleşmiştir. Tevşihinin güftesi dört mısradan müteşekkil olup iki mısra daha ilave edilerek Hz. Peygambere övgü yapılmıştır. Altıncı Bahrin güfte ve bestesi yine Nâyî Osman Dede'ye aittir. Bu bölümde Hüseyinî makamından başka, Gerdaniye, Necid Hüseyinî, Buselik, Acem ve Uzzâl⁽⁸⁴⁾ makamları kullanılmıştır.

En sondaki Münacatta ise Nevâ, Nişabur, Hüzzam, Kuçek ve İsfahan makamları kullanılmıştır⁽⁸⁵⁾. Ayrıca notası bulunamayan güfteler çalışmanın güfte kısmında belirtilmiştir.

[Eserin güfte ve bestesinin şeması için bkz. ŞEMA: 2]

3.2.2.3. Zeki Arif Ataergin Yazımı

Zeki Arif Ataergin⁽⁸⁶⁾'in Üsküdar'da Doğancılardaki Nasuhî Dergâhı'na hediye ettiği nota Orhan Nasuhioğlu koleksiyonundan temin edilmiştir. Notayı tetkik ettiğimizde ve tamamıyla Abdülkadir Töre'nin yazdırmış olduğu uslupta olup ve bazı bazı bölümlerinin de eksik olduğunu tespit ettik. Bu sebeple yine esas olarak Abdülkadir Töre'nin notasını esas aldık. Sadece Nasuhioğlu'nun koleksiyonundaki notada Neva Bahri'nin Tevşihinin güftesi Hz. Mevlana olarak düzeltilmiştir.

3.2.2.4. İsmail Hakkı Bey Yazımı

Araştırmalarımızda tesadüf ettiğimiz diğer bir nüsha da TRT Müzik Dairesi Nota Arşivi, İsmail Hakkı Bey Koleksiyonunda oldu⁽⁸⁷⁾ Bu nüshada Dügâh Bahrine kadar olan kısmın notası bulunamadı ve Dügâh Bahrinden itibaren notası mevcut bulunan kısımların da bazı Tevşihleri eksik sadece Bahirler mevcut. Bu notanın yazımını da Abdülkadir Töre ve Zeki Arif Ataergin'in yazım uslubunda olduğunu tespit ettik.

3.2.2.5. Dr. Nazmi Özalp Yazımı

TRT yayınlarından olan Dr. H. Nazmi Özalp⁽⁸⁸⁾'in hazırladığı Türk mûsikîsi Beste

(85) Abdülkadir Töre'nin, İsmail Hakkı Bey'e yazdırmış olduğu orijinal metin ek iki kısmında baştan sona sunulmuştur.

(86) Zeki Arif Ataergin: Nasuhi Dergâhına uzun yıllar devam etmiştir. 20 y.y.'ın üslûp itibariyle en önemli bestekârlarındandır.

(87) İ. Hakkı Bey, TRT Müzik Daire Nota Arşivi, Defter 183/9-59 Ankara.

(88) Dr. M. Nazmi Özalp, Türk mûsikîsi Beste Formları, TRT Genel Sekreterlik Basın ve Yayın Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 239, Ankara 1992, s.46-385.

ŞEMA 2: Abdülkadir Töre tarafından İsmail Hakkı Bey'e yazdırılan nüsha.

I	Segâh Bölüm Segâh Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 8 m Segâh Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 20 m	} 28 m
II	Müstear Bölüm Tevşih Yok. Müstear Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 12 m	} 12 m
III	Dügâh Bölüm Dügâh Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 6 m Dügâh Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 44 m	} 50 m
IV	Nevâ Bölüm Not: Bu bölümün bestesinin notası hem kaybolmuş hem de unutulmuş olup, araştırmalarımız neticesinde de bir kayda tesadüf edilememiştir. Güftesi mevcut olup, bestesi hakkında sadece güfte üzerindeki yazılardan bilgi edinebildik. Nüshada sadece Güftesi verilmiştir. Nevâ Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 6 m Nevâ Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 32 m	} 38 m
V	Sabâ Bölüm Sabâ Tevşih; Güfte: Şeyh Mehmed Nasuhî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 6 m Sabâ Bahri; Güfte: Mâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 32 m	} 38 m
VI	Hüseynî Bölüm Hüseynî Tevşih; Güfte: Hz. Mevlâna Celâleddin-i Rûmî Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 7 m Hüseynâ Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 52 m Hüseynî Bahrindeki 13, 14, 15, 16, 17, 18; 29, 30, 31, 32; 39, 40, 41, 42; 45, 46, 47, 48, 49, 50. mısraların bestelerinin notaları kaybolmuş ve unutulmuştur.	} 59 m
VII	Nisâbur Bölüm Bu bölüm aynı zamanda münâcât bölümüdür. Tevşih Yok. Nişâbur Bahri; Güfte: Nâyî Osman Dede Beste: Nâyî Osman Dede Mısra Adedi: 22 m	} 22 m

Formları” adlı kitabında Mi’râciye notası kaleme alınmıştır. Özalp’in çalışmasında Dr. Suphi Ezgi’nin yazmış olduğu nüsha göz önünde bulundurulmuş. Bu nüshada bulunmayan bazı kısımlar ise Ekrem Karadeniz’in kitabından ilave edilmiştir. Ayrıca Dr. Suphi Ezgi’nin Darbı Türki usulü olarak yazdığı nüshalar burada usulsüz olarak yazılmıştır. Yine Ankara Radyosu sanatçılarından Ahmed Hatiboğlu bu yazım tarzındaki Mi’râciye’yi enstrümanlı olarak okumuştur⁽⁸⁹⁾.

3.2.3. Mİ’RACİYE’NİN GÜFTESİ

Nâyî Osman Dede (Vefatı 1142/1729) Mi’râcü’n-nebî Aleyhi’s-Selâm(90) Sa’diye tarikati halifelerinden ve “Maarif-i -umumiyye-nezaret-i-Celile’si” Evrak kalemi müdürü Şeyh Ali Galib Bey tarafından (1310/1894) tarihinde, ilk defa bastırılmıştır. Oniki sahifedir.

Fasıl kenarlarına ve beyit başlarında sırasıyle: “Segâh, Bestenigâr, Müsteâr, Mâye (maya), Beyatî, Dügâh, Sabâ, Çârigâh, Küçek, Hüseyinî, Vech-i-Hüseyinî, Kürdî, Arazbâr, Acem, Nevâ, Puselik, Gerdâniye, Azzâl (Uzzal), Nişabur, Hüzzam ve İsfahan (İsfahan)” makamları üzerinde ayrı ayrı seyredilerek okunacağı gösterilmiştir. Sonuna Segâh, Dügâh, Nevâ, Sabâ ve Hüseyinî’den bestelenmiş Arapça Tevşihler konulmuştur.

Telif Tarihi: ?

Baş: Evvel Allah adını yâd eyleriz.

Dil dil olmuş kalbi dil-şâd eyleriz

Son: Ahmed ü ashâb ü cümle mü’minîn

Rahmetü-llâhu aleyhim ecma’în

Matbu nüshada eserin adı “Mi’râcü’n-Nebî Aleyhi’s-Selâm” olarak geçiyorsa da araştırılan yazma nüshaların çoğunda “Mi’râciyye” olarak kayıtlıdır. Mesnevî nazım şekliyle, aruzun remel bahrinden “Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbıyla yazılmıştır. Tevşihler hâriç, 102 beyit ihtiva eder. Segâh, Dügâh, Nevâ, sabâ makamlarında bestelenmiş olan tevşihlerin güftekarı Şeyh Nasuhî’dir. Hüseyinî makamında bestelenmiş olan Tevşih’in güftesi Hz. Mevlâna’ya aittir⁽⁹¹⁾.

(89) Türk müzikîsi Klasik Eserler Serisi 6, Mi’râciye 1-2, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları.

(90) Nâyî Osman Dede Kuddise Sırruhu, Mi’râcü’n-Nebî Aleyh’s-selam, (Naşiri: Eş-Şeyh Ali Gâlib), Şirket-i Mürettebiyye Mtb. (İst.) 1310, 12s.(Bu eserin tab’ında, sonundaki kayda nazaran 1253/1837 isitinsah tarihli bir yazma nüshadan alındığı anlaşılmaktadır.)

(91) Mevlâna Celâleddin Muhammed bin Şeyh Bahau’d-dîn Muhammed bir Huseynî-Belhî Meşhur be Mevlevî; “Divân-ı Kâmil-i Şems-i Tebrizâ” (Divân-ı Kebîr); Yayına hazırlayan: Bediüzzaman Feruzanfer; Cavidan Yayınevi, Tahran 1360 Ş. H. (19..M); C.II, s.429, Gazel:1043.

Bediüzzaman Feruzanfer'in yayına hazırladığı "Dîvân-ı Kebîr" den alınan 1043 numaralı gazelin güftesi şöyle:

"Zihî livâî vu alem Lâ ilâhe illâllah
Ki zed ber evc-i kadem, Lâ ilâhe illâllah
Berâyed ez dil-u ez cân elest şeh, şineved
Hezâr bang-i n'm, Lâ ilâhe illâllah"

Mi'râciye'nin matbu ve el yazması nüshalarında Hz. Mevlâna'nın güftesi olan Tevşih'in ikinci beyitinin birinci mısraı "Hak şîvened" olarak geçmektedir.

Eserin giriş bölümü, Allah adının yâdıyla başlar, Hz. Muhammed'in övülüşü ile devam eder. Onun çeşitli mucizelere sahip bulunduğu, bunlardan birisinin de mi'rac olduğu belirtilerek esas mevzua geçilir. Mi'râcın ana hatlarına kalın çizgilerle değinilir. Bilhassa Burak motifi üzerinde durulur; geriye kalan motiflerin bir bölümü de kısaca anlatılır. Eser, dokuz beyitlik hatime ile son bulur. Bu bölümde şair, Allah'a sığınıp O'nun cemâlini görme arzusunun belirtir. Hacimsiz bir eser olduğundan; bilâkis bestelenmek maksadıyla yazıldığından klasik mesnevi tertibine tam riâyet edilmemiştir⁽⁹²⁾.

Müellifin adı eserin iki yerinde geçmektedir:

Eylerim lâkin niyâz her emcede
Fâtihâ'yla yâd ola Osmân Dede (s.3)
Be-hakkı Ahmed Muhammed Mustafâ
Derviş Osmân'a dahi eyle ata (s.11)

Nâyî Osman Dede, bir mutasavvuf olmasına rağmen, Mi'râciye'de tasavvufa fazla yer vermemiş, mi'râc hadisesini basitce, reel bir vak'a gibi anlatmıştır. Türkçe kelimelerde yaptığı imâlelerin dışında aruz kusuru yoktur. Dilinde, yabancı terkipler de fazla değildir. Hitâbet üslubunun hakim olduğu eserde, ekseriya mukayyed kâfiye, bazan da redifler görülür. Aşağıdaki beyit beş yerde aynen tekrar edilmiştir.

Aşk hubbı Zât'ına kıldı salat
Es-salât ey mazhar-ı Zât es-salât

Muhtelif kütüphanelerde pek çok yazma nüshaları bulunmaktadır. Yazma nüshaları beyit sayıları itibariyle farklılık gösterirler. Kırk sekiz beyit gibi kısa olanları dahi vardır. Merasimlerde icra edilen beyit ve bahir sayısı mi'râchanların irâdesi dahilinde olduğundan, beyit sayısı az olan nüshaları, istinsah edildiği devirde okunan kısımları göstermektedir. Yazmalar arasında nüsha farklılıkları da bulunmaktadır.

(92) Dr. Metin Akar, a.g.e. s.173.

Eserin, yeni yazı ile ilk neşri S. Nüzhet Ergun tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu neşir-
de nota mevcut değildir, -eski yazılı tab'ında olduğu gibi- sadece makam isimlerine işaret
edilmiştir. Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciyesi yaşayan en eski mi'râciyelerimizdendir.

Eserin tam güftesi aşağıda verilmiştir:

SEGÂH BÖLÜM:

Segâh Tevşih

- *Nebde'ü bi's-salâti ve's-selâm
- *Ale'l-hâdî şefî'il-enâm
- *Sallu yâ huzzâr 'ale'n-nebiyyî'l-muhtâr
- *Seyyidi'l-ebrâr, sâhibi'l-envâr
- *Elkamer li eclihi'n tasâf yâ Mevlâ
- *Afa'l-lâhu 'ammâ selef
- *Es-salâtu ve's-selâmu aleyke yâ Resulallâh
- *Seyyid-i kâinât salevât

Segâh Bahri:

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Evvel allah adını yâdeyleriz
- *Dil dil olmuş kalbi dilşâd eyleriz
- *Zikr-i Hak'la nutku irşâd eyleriz
- *Her harâb-âbâdı âbâd eyleriz
- *Hazret-i Ahmed sıfatın söyleriz
- *Mustafâ'nın mucizâtın söyleriz
- *Her kim eylerse Muhammed vafını
- *Akıbet Mahmud eder Hak ismini
- *Kim anın zât-ı şerîfin âşikâr
- *Bâis-i mevcut etdi kirdigâr
- *Anın çün cümleden efdaldır ol
- *Anın çün berter u ekmelidir ol

(*) İşaretli bölümlerin bestesi mevcut olup, diğerlerinin bestelerine rastlanılamamıştır.

- *Anın çün yaratıldı şeş-cihât
- *Arş u ferş u heft deryâ hem nebât
- *Ana verdi Hak hakâyık sırrını
- *Ana bildirdi dekâyık sırrını
- *Her ne kim ikrâm kıldı zâtına
- *Hazmedib ikrâm bildi zâtına
- *Aşık-ı hubb-i zâtına kıl salât
- *Es-salât ey mazhar-ı zât es-salât

MÜSTEAR BÖLÜM

Müstear Bahri:

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Ey hakâyık âşıkı gûşet beni
- *Kim Muhammed'den habîr edem seni
- *Zât-ı pâkin bilmeye gel gûş ol
- *Aklımı der başına pür hûş ol
- *Bil ne kudret verdi muhbubuna Hak
- *Bil ne hikmetden verilmiştir sebak
- *Çün Habîb oldu ilâhına Resul
- *Mucizât-ı vâfire buldu husul
- *Sana nakledem bir iki mucizât
- *Dilde illet var ise versin hayat
- *Lîk ircâ' eylerim her emcede
- *Fâtihayla yâd ola Osman Dede

DÜGAH BÖLÜM

Dügâh Tevşih:

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Ya hafıyyel hüsni beynen nâsi yâ Nureddücâ
- *Ente şemsü'l Hak'kî tahfâ beyne şâ'şâ idduhâ
- *Kâde Rabbu'l-arşî yuhfî hüsnehu min nefsihî
- *Gayreten minhu' alâ zâke'l kemâli'l müntehâ
- *Es-salâtü ve'sselâm ey nur-i zât-ı Kibriyâ
- *Es-salâtü ve's-selâm ey hak Muhammed Mustafâ

Dügâh Bahri:

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Çün irâde kıldı ol Rabbu'l enam
- *Kim Muhammed bula ikrâm tamam
- *Biline Peygamber-i âli cenâb
- *Kavl ü fi'li bencedir ayn-i kitab
- *Yâd olunsun mucizât-ı Ahmedî
- *Hoş bilinsin zât-ı pak-i emcedî
- *Mucizâtından biri mi'râcdır
- *Hazret-i Peygamberi i'râcdır
- *Bir şeb idi kim düşenbeydi o şeb
- *Bir şeb idi gecelerden müntehâb
- *Şebde mi'râc ettiğin kılma acep
- *Ab-ı hayvânı koydu zulmetde Rab
- *Ümmühânı hânesindeydi Resul
- *Kim Ali'nin hâheriydi ol betul
- *Kıldı mahbubunu dâ'vet ol celîl
- *Dâ'vet için geldi ana cebreîl
- *Emredib Cibrîl'e ol Rabbı cemîl
- *Eyledi emrini ısgâ Cebreîl

*Bir burak al cennet-i âlâmdan
*Eyle ana Hazret-i ikrâmdan

*Dâ'vet et mahbubumu gelsin bana
*Gösterem dîdârımı ben de ana

*Nice lutfu nice ihsân eyleyem
*Bana varan yolu âsân eyleyem

*Kullarımdan eyledim mümtâz anı
*Bilirem ben arzu eyler beni

*Bir burak aldı cinandan ol melek
*Geldi ol Sultâna tesbih ederek

*Hâb-ı bîdârı meyânında hemîn
*"Yâ Muhammed kum" dedi Cibrîl-i Emîn

*Gûş edib Cebrâîl'i durdu heman
*Oldu Cebrâîl u Mîkâîl ayân

*Etdiler mi'râcî tebşîr ol zaman
*Doldu nur ile zemîn u âsumân

*Dedi Cibrîl "Ey Muhammed Mustafâ
*Çün selâm eyler sana Rabbü'l ulâ

*Dâ'vet eyler zât-ı pâkin Hazrete
*Tâ ki Hazret erişe ol devlete"

*Cân ile oldu mutî emr-i yâr
*Geldi câh-ı zezeme ol bahtiyâr

*Anda dahî şakk-ı sadretti zuhûr
*Zemzem ile hoş vudû kıldı o nûr

*Âşık-ı hubb-i zâtına kıldı salât
*Es-salât ey mazhar-ı zât es-salât

NEVA BÖLÜMÜ

Nevâ Tevşih

Vezni: Mef'ûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün

Yâ sâkıye'l-müdâmeti hayye ale's-salâ
İmla' zücâcenâ bi-humeyyâ fekad halâ
Cismî zücâcetî bi-humeyyâke kahvetî
Yâ kâmile'l-melâhati bi'l-lûtfi ve'l-atâ
Sallalâhu salî alâ seyyidi'l-ebrâr
Sallallâhu salî alâ Ahmede'l-muhtâr

Nevâ Bahri

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Dedi Cibrîl: “Ey habîb, ey yüzü ak
Verdi Hak sana Cinân’dan bir Burak

Gel süvâr ol edelim azm-i Hüdâ
Hep melâik muntazırlardır sana”

Çün Burak’ı çekdi vü tutdu rikâp
Kim süvâr ola Burak’a ol Cenâb

Hikmet ile etdi serkeşlik Burak
Koymadı binsin o şâh-ı iştiyâk

Dedi Cibrîl ana: Ey serkeş Burak
Binmiyiser sana bundan yüzü ak

Nice serkeşlik kılarısin Ahmed’e
Kim irisersin hayat-ı Sermed’e

Binmiyiser bundan efdal sana nûr
Râzı ol olsun suvâr etsin ubûr”

Çün Burak’ın gûşuna erdi kelâm
Oldu bin cân ile ol Sultan’a râm

Dedi kim: “Olsun saadetle suvâr
Lîk ben bî-çârenin ümmidi var

Çün sabah-ı mahşer olunca o nûr
Gün gibi şevkinden edince zuhûr

Bir buraka bindirirler izzile
Yine Cebrâil ü Mikâil bile

Ol zaman dahi bana olsun suvâr
Böyle va'd etsün Şâh-ı kâm-kâr”

Böyle deyüb oldu hâmuş ol Burak
Yâni kim ol demde olmaya firak

Hazret-i Sultan çü gûş etdi anı
Kim lisan verdi Burak’a ol Gani

“Va'd eder oldum ana” ol nur-i ayn
Oldu Mikâil ü Cibrîl şahideyn

Aşık-ı hubb-ı zâtına kıldı salât
Essalât ey mazhar-ı zât essalât

SABA BÖLÜM

Sabâ Tevşih

Vezni: Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün

- *Etâke îyd u visâl felâ tezuk hazenâ
- *Ve nilte hayre riyâz fe ni'me mâ sekenâ
- *Ve huzze ğusne saud ve kul cenâ şecerin
- *Fe kırra aynuke minh fe ni'me zâke cenâ
- *Sallü sallü yâ huzzar li Resulillâh
- *Sallü sallü yâ 'ubbad li Habîbillah

Sabâ Bahri

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Pes heman oldu suvâr ol pâk (i) zât
- *Nâre-i sâbâş ile doldu cihât
- *Bir rikâbında yürür Cibrîl-i Emîn
- *Biri Mikâil ile oldu berin

*Nice kez yüzbin melâik geldiler
*Emr-i Hak'la ana peyrev oldular
*Kuds'e doğru azmedip üç yarlar
*Oldular ağyardan bîzârlar
*Gûşuna kar' etdi üç gûne sadâ
*“Ya Muhammed dur” deyû kıldı nidâ
*Hiç mukayyed olmadı gitdi heman
*Vardı Kuds'e izzet ile şadumân
*Geldiler ervah-ı haylî enbiyâ
*Oldu tekrar anlar ile pür-safâ
*Emr-i Hak'la dedi Cibrîl “Ey hümam
*İki rek'at kıl namazı” Ol imam
*Geçdi mihrâba imam-ı mürselîn
*Kıldı iki rek'atı ol dem hemîn
*Nurdan mi'racı hâzır kıldılar
*İzzet ile ol âraya geldiler
*Bir tabakla geldi üç kâse ana
*Biri hamr u biri süt, birisi mâ
*Dedi Cibrîl “Eyle birin ihtiyâr
*Böyledir emr-i Hüdâ ey bahtiyâr”
*Hikmeten ol sûret ü mânâ hüner
*Nûş edib süt, kılmadı hamra nazar
*Hamd edib Cibrîl dedi “Ey aziz
*Hamdülillah eyledin kârın temiz
*Hamrı nûşetseydin ey hikmet-güzîn
*Cümleten fâsık olurdu mü'minîn”
*Âşık-ı hubb-i zatına kıldı salât
*Es-salât ey mazhar-ı zâtü's-salât

HÜSEYNÎ BÖLÜM

Hüseyinî Tevşih:

Vezni: Mefâilün Feilâtün Mefâilün Fa'lün

- *Zehî'livâ vü âlem lâilahe illallah
- *Kized ber evc (i) kadem lâilahe illallah
- *Ber âyad (i) dil üz ez can elest-i Hak şîvened
- *Hezâr-ı bank-i negam lâilahe illallah
- *Salli alâ Muhammedi'l Muhtar
- *Salli alâ Ahmedî'l ebrar
- *Sallallahu salli alâ esdakil ahyâr

Hüseyinî Bahri:

- *Çünkü eflâke urûc etdi Resûl
 - *Asûmanda buldu ervâha vüsûl
 - *Adem ü İsa vü Yahyâ, Yûsuf'i
 - *Gördü İdris ile Harun'u dahî
 - *Sâdise vardı görüb Musa'yı o
 - *Merhabâ kıldı anınla rû-be-rû
 - *Edicek teşrîfi heftüm âsûman
 - *Pir İbrahim ile tutdu mekân
 - *Ruh-i İbrahim edip ikbâl ana
 - *Dedi "Gel, gel ey salih oğul Mustafa"
 - *Sidre'yi seyretti andan ol cenan
 - *Kaldı Cibrîl oldu Sidre âşiyân
- Dedi Hazret: "Ey refik-i hoş-şefîk
Etmemişsin bile tekâmîl-i tarîk"
- Pes dedi Cibrîl: "Sen ey şah-bâz
Olasın izzet ile rif'at-tarrâz
- Sebkat etsem Sidre'den ben yek benan
Hark eder perrim benim heybet heman"
- *Zâhir oldu refref ol dem Hazret'e
 - *Kim suvâr ola erince Hazret'e

*Anda nice bin hicâb oldu adem
*Gördü Hazret Hazret-i bî-keyfükem
*Çünkü Hazret Hazret'e buldu vüsûl
*Ettehiyat okudu anda Resûl
*Erdi aynı zâtıdan bir hoş nidâ
*“Yâ Habîbi ya Muhammed Mustafâ
*Yâ selâm u rahmet u tıybü safâ
*Sana verdim ey imam-ı enbiya”

Aynı aynıla nazar kıl aynı gör
Çünkü gayrı terk kıldın aynı gör

Her ne kim maksûddur, mahsûldur
Hazretimde hâcettin makbûldur

*Hazret ol dem ümmetin kıldı niyâz
*Anı da bahşeyledi ol bı-niyâz

*Cebrâil'e keşf olub ol va'deler
*Pes sürüş ile şehâdet etdiler

*Anda doksan bin kelâm oldu kelâm
*Nice bin esrâr ile sohbet temâm

Hak Teala lütfu fadile salât
Hediye kıldı kıla mü'min mümirât

Hem buyurdu beş vakit olsa edâ
Elli vakdin edem ben ana

*Oldu düstur ol Habîbin zâtına
*Geldi yine Ümmühanı katına

Emr-i Hakk'ı halka tebliğ eyledi
Muhbir-i sâdık hakikati söyledi

Ol ki mü'min etdi tasdik eyledi
Evvelâ îmân-ı sıddık eyledi

Cümle eshâb oldular rif'at-şîâr
Mûcize mi'racı oldu aşikâr

Aşık-ı hubbî zâtına kıldı salât
Es'salât ey mazhâr-ı zât es'salât

NİŞABUR BÖLÜM (Münâcât Bölümü)

Nişâbur Bahri:

Vezni: Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

- *Ya Rab ol sultân-ı cânın hürmeti
- *Nûr-ı zât-ı müsteânın hürmeti
- *Ol Muhammed rûhuna tâzim için
- *Mustafâ'nın cismine tekrîm için
- *Nûr-i zât-ı Mustafâ'nın hakkı çün
- *Sırr-ı arş-ı Kibriyânın hakkı çün
- *Rûyine müştâk olanlar hakkı çün
- *Aşkına uşşâk olanlar hakkı çün
- *Vâ'dini ihsân kıl âşıklara
- *Din yolunda sâ'yeden sâdiklara
- *Cümle iman ile hatm olsun ümem
- *Cennet ü dîdâr ile kıl muğtenem
- *Yâ Hak, yâ Ahmed, Muhammed Mustafâ
- *Derviş Osman'a dahî eyle atâ
- *Ey kemâl-i Rahmet issi padişâh
- *Sen kabûl eyle duâmı yâ ilâh
- *Yüzü suyu hakkı çün Peygamberin
- *Sırr-ı bûyi hakkı çün ol serverin
- *Fâtihayla bed olurdu bu kelâm
- *Fâtihayla hatm olunsun ve's-selâm
- *Ahmed ü eshâh u cümle mü'minîn
- *Rahmetu'llâhi aleyhim ecmâîn

BÖLÜM IV. İCTİMAÎ HAYATIMIZDA

Mİ'RAC VE Mİ'RACİYELER

Mi'râc gecesi, İslam aleminde Mevlid, Regâib, Kadir v.b. gibi bir kandil olarak kutlanır. Kutlamanın çok çeşitli şekilleri vardır. Kutlamalar ferden olacağı gibi, camilerde dergâhlarda, evlerde, basın ve medyada da olabilir.

Mi'râc gecesi camiler aydınlatılır, minarelerin şerefelerindeki bütün lâmbalar yakılır. Eğer mahya asma geleneği varsa, şehrin büyük camileri bunlarla süslenir. Kandil gecelerinde, minarelerde kandil yakılması geleneği Sultan II. Selim (1544-1574) 'in saltanatı zamanında Mevlid ve Regâib kandilleriyle başlar; Berat ve Mi'rac kandilleriyle devam eder; Berât ve Mi'râc kandili de 1577 tarihinde, Koca Mustafa Paşa Dergâhı Şeyhi iken hacdan sonra Yemen'de ölen Necmeddin Hasan Efendi tarafından padişah fermanı ile gelenek haline getirilmiştir⁽⁹³⁾. Bu gelenek günümüzde de devam etmektedir. Mi'râc gecesi, gündüzden temizlenen camilere, akşam ezanından sonra cemaat toplanmaya başlar. Yatsı namazından önce, mevzuu mi'râc hadisesi olan vaazlar verilir. Yatsı namazını takiben de ya Mevlid veya Mi'râciye okunur. Bunlardan biri okunmayacaksa hafızların okuduğu Kur'ân-ı Kerîm'i dinleyen cemaat ya evine döner veya camide kalarak nafile namazı kılar.

Zamanımızda, Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye'si İstanbul ile Bursa camilerinde icra edilmektedir. Fakat Mi'râciye'yi okuyabilen kişilerin sayısının gün geçtikçe azalması, aynı anda iki şehirde icrasına imkân vermemektedir. Burada Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye'sinin okunma merasimi hakkında bilgi verilecek:

Farz namazından sonra mi'râchânlar heyeti mihraba yakın yerde, bir kürsü etrafında toplanırlar⁽⁹⁴⁾. Onların çevresinde zâkirler ve hâfızlar yer alır. Merâsimi idare eden mi'râchanın işareti üzerine bir hâfız, Kur'ân-ı Kerim'in İsrâ Suresi'nden bir aşır okur. okunan aşırın mi'râchanların ses özelliğine uygun bir tonda ve Segâh makamında, mûsikîyi bilen bir hafız tarafından okunması gerekmektedir. Mi'râciyenin her mısırâının besteye okunmasından sonra zâkirler ve hâfızların oluşturduğu koro tarafından makamlı olarak "Sallü Aleyh" denilir ve altıncı bahir esnasında münacata kadar her mısraın sonunda "Minnessalât"

(93) Balıkhane Nâzırı Ali Rıza, Bir Zamanlar İstanbul, Kervan Kitapçılık Mtb. İst.1973, s121.

(94) Zamanımızda Divan Edebiyatı Müzesi olarak kullanılan eski Galata Mevlevihânesi'nde bir mi'râciye kürsüsü vardır. Kürsü iki kişiliktir. Kürsünün bir tanesine "Mesnevi Kürsüsü" yazılmıştır. Kanaatimizce bunun iki gözüne de bahre çıkan mi'râchânlar oturup mi'râciye okurlardı.

diye terennüm edilir. Mûnacaat esnasında her mısraın sonunda zâkirler tarafından “İkbel yâ mucîb” denilir, böylece Mi’râciye son bulur. Mûnacaat okunurken dinleyicilere gülsuyu serpilir, şeker ve şerbet dağıtılır, ayrıca kaynamış, soğuk şekerli süt ikram edilir. Süt ikramı hakkında aşağıda bilgi verilecektir. Mi’râchanların sayısı kafi miktarda ise ikişer ikişer bahirler okunur, değilse iki mi’râchân bu işi sonuna kadar götürür.

Bu ikramın, mi’râc yolculuğu sırasında Hz. Muhammed’e yapılan süt ikramı ile alakası olmalıdır sanıyoruz. Geleneğin tarihi oldukça eskidir. Erzincan’da 1284/1867 yılında okunan mi’râciye için Aşçı Dede şu bilgileri vermektedir: “Mi’râc gecesi, cami-i şerifte yatsı ezanından sonra mi’râciye okunur. Camiin içini adam almaz, önündeki meydanlığa da hasır serilirdi. Sekiz on tepsi, kupalar içinde şekerli süt dağıtılırdı. Artık, tepsiler bir taraftan dolar gider, öbür taraftan boşalır gelir, tekrar dolardı. Benim odamda Erzincan işi büyük hamam kazanlarıyla süt hazırlanmıştı. Önümde futa elimde kepçe, hemen bir taraftan doldururdum, lakin o kadar cemaate süt yetiştirmek hayli müşkildir. Aşçı Dedelik vazifelerinden biri de böyle cemiyetlerde ve mübarek gecelerde tertip olunan yiyecek ve içecek üzerine gülbank çekmektir⁽⁹⁵⁾”. Mi’râciye okunurken süt ikram edilmesiyle ilgili olan bir vesika da ileride görülecektir. Günümüzde süt ikramının yanı sıra buhur yakma adeti de vardır.

Eserin tamamının icrası birkaç saati bulmaktadır. Mi’râciye’nin içinde yer alan Arapça Tevşihlerin güftesi birisi hariç Şeyh Nâyî Osman Dede’ye ait, diğeri Hz. Mevlâna’ya ait ve bestesi yine Nâyî Osman Dede’ye aittir. Arapça tevşihler koro tarafından icra edilir. Mi’râciye bittikten sonra bir hafız Necm veya Bakara Suresi’nden bir aşr okur. Daha sonra Nâyî Osman Dede’nin, dinleyenlerin ve bütün müslümanların ruhları için dua edilip Fatiha okunur.

Mi’râciye’nin evlerde okunması da mümkündür. Kanaatimize göre başlangıçta bilhassa Mevlevî tekkelerinde, sonra tekkelerle birlikte camilerde, daha sonra da tekke, cami ve evlerde Mi’râciye okunması adet olmuştur. Eski kaynaklarda bu konuda bir bilgiye rastlanmadı.

(95) Aşçı Dede Halil İbrahim, Hauralar, Nurgök Mtb., 1st. 1960, s.62-63.

BÖLÜM V. Mİ'RACİYE OKUNMASI İLE İLGİLİ VAKIFLAR

Bu alanda vakıflar mevcuttur Bu vakıflarda hangi mi'râciyenin okunacağına dair şart yoktur. Böyle olduğu halde daima Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciyesi icra edilmektedir. Nitekim halk arasında anlayış böyle olduğu gibi, icraat da bu yolda devam etmektedir. Buna misal olarak Bursa'nın İbrahim Paşa Mahallesi'nden Mustafa Rakım Efendi'nin kayınvalidesi Safiye Hanım tarafından tanzim edilen ve Hâkim-i Esbak İbrahim Efendi zamanına ait hücece ve ilâmat sicilinde kayıtlı 22 Rebîü'lâhır 1306/1888 tarih ve 597 numaralı vakfiyede “... beher sene Mi'râcü'n-Nebî Aleyhi's-Selam kıraat olunup mikdâr-ı kâfi süt ve şeker ve şerbet iştira ve sâmiîne tevzî olunup fazla kalan akça mi'râchân ve zâkir efendilere verile ... ifadesi geçtiği halde, eskiden ve halen sadece Osman Dede'nin eseri okunmuş ve okunmaktadır.

Şeyh Mehmed Nasuhî'nin torunlarından Av. Orhan Nasuhîoğlu ile yapılan mülakatta edinilen bilgiye göre İstanbul'da dört mi'râciye vakfı daha yaşamaktadır. Bunlardan birincisi İstanbul'da Nasuhî Vakfı (Nasuhî Asitânesinde okunur), ikincisi Kazasker Mehmet Süeda Vakfı (Sümbül Efendi Camii'nde okunur), üçüncüsü Rifat Mehmet Paşa Vakfı (Tophane Kadirî Camiinde okunur), dördüncüsü de Şeyh İsmâil Gavsî Efendi Vakfı (Tophane Kadirî Camii'nde okunur) 'dır. Bursa'daki vakıfla birlikte bu beş vakıf mi'râciye parası ilgili mercilerden tahsil edildiği takdirde her yıl okunmaktadır. Yine Şakir Çetiner'in ifadesine göre, eskiden Şehzâde Camii'nde Ali Necip Paşa'nın baldızı Havvâ Saide -veya Rukiye hanım veya hanımların- vakfı okunurmuş. Şakir Çetiner, bu mi'râciyelerin okunuşuna yettiğini ifade etmektedir. Tekkelerin kapatılmasından önce de buralarda Mi'râciye okunduğunu, Sultan Reşad'ın da 1916 yılında Yenikapı Mevlevîhanesi'nde okunmak kaydıyla vakıfta bulunduğunu aynı zatın verdiği bilgilerden öğreniyoruz. Mevlâna müzesi ihtisas kütüphanesindeki âriza suretinden anladığımıza göre: “Her yıl Yenikapı Mevlevîhânesi'nde, Sultan'ın huzurunda” mi'râciye okuma merasimi yapılmakta imiş.”⁽⁹⁶⁾

“Bu husustaki son vakıf da 1189/1775 tarihini taşır. Vakıf, vakfiyesine şu şartı koyuyor: Geniş akarlar tahsis ettiği Bayramiye Tarikatine mensup Şeyh Himmet Efendi Hânkâhı'nda Hz. Peygamber'in mi'râcından bahseden bir mi'râciye yazılacak ve bestelendikten sonra Recep ayında mi'râc gecesinde okunacaktır⁽⁹⁷⁾”.

(96) Dr. Metin Akar, a.g.e., s.86.

(97) Dr. Metin Akar, a.g.e., s.86; Bahaeddin Yediyıldız, *Institution du Vaqf an XVIIIe siècle en Turquie*, Basılmamış Dr. Tezi, Sorbon 1975, s.229 (Halil b. Mecid Vakfiyesi, küçük Evraf Hâmis I, 204-210).

Böylelikle bu vakıflar sayesinde geçmiş mûsikî kültürümüzün önemli ürünlerinden olan Nâyî Osman Dede'nin Mi'râciye'si zamanımıza kadar gelebilmiş ve yaşatılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İslam Dini bir çok alanda olduğu gibi Türk Kültür ve sanatını da son derece önemli eserler kazandırmıştır. Bunlardan biri de Hz. Peygamber (a.s.m.) 'in Mi'râcını konu alan Nâyî Osman Dede'nin "Mi'râciye" sidir.

XVIII. asrın içinde bestelenmiş olan dini ve din dışı Türk musikîsinin en önemli ve en büyük sözlü formlu eseridir. Eserin büyük formda ve oldukça sanatlı ve enstrüman eşliksiz okunması, icrasının son derece iyi bir müzik yeteneği, kültürü ve bilgisi olan topluluklar tarafından yapılmasını gerektirmektedir. Geçmişte mi'râciye vakfiyeleri kurulmuş ve bu alandaki faaliyetler desteklenmiş, o zamanın konservatuarı olan tekkelerin de katkılarıyla onlarca mi'râchân yetişmiş ve asırlarca okunarak eserin günümüze ulaşmasını sağlamışlardır.

Tekkelerin kapatılmasıyla "Mi'râciye" uzun süre okunamamış ve unutulmaya yüz tuttuğu gözlenmiştir. Türk mûsikîsi kültüründe genellikle usta çırak ilişkisinin ön planda olması ve notanın az kişi tarafından bilinmesi ve kullanılması bu dönemde bir çok eserin unutulmasına sebebiyet vermiştir. Unutulan eserlerin bir tanesi "Mi'râciye"nin bazı bölümleridir.

Araştırmamızı, yazılmış ve koleksiyonlarda kalmış mi'râciye notaları üzerinde yoğunlaştırdık. Çalışmamızda beş değişik koleksiyondan istifade ettik ve bunların incelenmesi neticesinde iki değişik notanın günümüze geldiğini tesbit ettik. Bunlardan bir tanesi Nasuhî Dergâh'ı müntesiplerinden Abdülkadir Töre diğeri de Dr. Suphi Ezgi kanalıyla günümüze ulaştırıldığını gördük.

Zamanımızda mi'râciye okuyan pek az kaldığı gibi icrası da oldukça kötü yapılmakta olup mi'râchânlar da yetişmemektedir. Bu eksikliğin, günümüzde mûsikî eğitimi veren Konservatuarların müfredatına "Dini mûsikî" eğitimi konulmasıyla giderilebilir sonucuna varılmıştır.

Ayrıca mi'râciye gibi daha bir çok unutulmaya yüz tutmuş eser de bu sayede Türk Mûsikîsine ve kültürüne kazandırılacaktır.

KAYNAKLAR

- AKAR, Metin, Türk Edebiyatında Manzum Mi'râcnâmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 480 s.
- ASIM (Mütercim), Kâmus Tercümesi, Kadim Tab., C.I.
- ATAERGİN, Zeki Arif, Mi'râciye, Yazma Defter, O. Nasuhioğlu koleksiyonu.
- AŞÇIDEDE, Halil İbrahim, Hatıralar, Nurgök Mtb., İst. 1960, 125s.
- ATEŞ, Ahmed, -T. Yazıcı- N. M. Çetin, Arapça Dilbilgisi, Ed. Fk. Bas., İst. 1964
- ATEŞ, Süleyman, İşâri Tefsir Okulu, ank. Üniv. Bas., ank. 1974, s.21.
- BANARLI, Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi M.E. Bas., İst., 1971.
- CAN, Halil, "Dini Türk mûsikîsi antolojisi", mûsikî Mecmuası, İst. 1966.
- ÇAĞATAY, Hasan Basri, Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm, Ahmed Said Mtb., İst. 1962, 4. Bask., C.II.
- ÇELEBİOĞLU, Amil, Sultan II. Murat Devri (824-855/1421-1451) Mesnevileri, Basılmamış Doçentlik Tezi, Erzurum 1976, 482s.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ank., 1986.
- ERGUN, Sadettin Nüzhet, Türk mûsikîsi ant., Rıza Koşkun Mtb. İst. 1943, c.I-II.
- ESRAR, Dede, Tezkire, Süleymaniye Ktb. Halet Ef. Bl. ek, nr. 109.
- EZGİ, Suphi, Mi'râciye, Nazarî Ameli Türk mûsikîsi, Bankalar Bas. İst. (Tarihsiz) s.102-143.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, Mevlana Müzesi, Gölpınarlı Kütüphanesi, Konya, Kp. No.46.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, "Yunus Emre. Risâlat al-Nushiyye ve Divân", İstanbul, 1965.
- HATAYÎ, Mi'râciye, İst., Millet Mtb. Mzm. 631, yk.17b-18a.
- İBNİ ARABÎ, Fütuhât u, J Horovitz, Mi'râc md., T.İ.A.
- KARADENİZ, M. Ekrem, Türk mûsikîsinin Nazariye ve Esasları, ank., 1979.
- KUBBEALTI AKADEMİSİ KÜLTÜR VE SANAT VAKFI, Türk mûsikîsi Klasik Eserler Serisi, 7-8, İst., 1992
- LEVEND, Agâh Sırrı, İslâmî Edebiyatın Esasları ve Kaynakları, Ank. Üniv. Bas. 1971.
- MEVLANA, Celâleddin Muhammed bin Şeyh Bahau'd-din Muhammed bin Huseynu'l-Belhi Meşhur be Movlevî, "Divân-ı Kâmil-i Çems-i Tebrizâ" (Divân-ı Kebîr); Yayına Hazırlayan: Bidiüzzaman Feruzanfer; Câvidân Yayınevi, Tahran 1360 Ş. H. c..II.
- MÜSTAKİMZADE, Süleyman Sadeddin, Risale Meşâyihname-i İslâm, Süleymaniye Ktb. esad Ef. Bl. nr. 2477, yk. 12a-13b.

- NACÎ, Muallim, Lûgat-i Nacî, Elif Ofset Mtb., İst. 1373.
- NÂYÎ, Osman Dede, Mi'râcü'n-Nebi, Neşreden Eş-Şeyh Ali Galib, Şirket-i Mürettebiye Mtb., İst. 1310, 12 s.
- NURSÎ, Said, Lem'alar, Sözler Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul 1986.
- NURSÎ, Said, Sözler, Sözler Yayınevi, 5. Baskı, İstanbul 1987.
- ÖZTUNA, Yılmaz, Türk mûsikîsi Ansiklopedisi, M. E. Bas., İst., 1974, c.II.
- ÖZTUNA, Yılmaz, Büyük Türk mûsikîsi Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ank., 1990, c.II.
- ÖZALP, M. Nazmi, Türk mûsikîsi Beste Fokmları, TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü Ank., 1992.
- PAKALIN, H. Zeki, Mi'râciye md., Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, M. E. Bas. İst. 1971, c.III.
- PARMAKSIZOĞLU, İsmet, Mi'râc md., Türk Ansiklopedisi, c.XXIV, s.230-231.
- REVNAKOĞLU, Cemaleddin Server, Mi'râciye Töreni Münasebetiyle Kutb-i Nâyî Osman Dede, Vakıf Gazetesi 14 Mayıs 1951.
- REVNAKOĞLU, Cemaleddin Server, Eski-Klasik Tasavvuf Edebiyatımızda Mi'râciye'ler, Yeni Tarih Dünyası c.II.
- SAHİH-İ BUHARÎ Muhtasarı, Tercid-i Sarih Tercümesi ve Şerhi, Trc. Ahmed Naim, Başbakanlık Bas., Ank. 1978, 5. Baskı, c.II.
- SAHİH-İ MÜSLİM Tercümesi, Kitabü'l- İmân, Trc. Mehmed Sofuoğlu, Ahmet Sait Mtb., İst., 2970, c.I.
- SALAHÎ, Mehmed, Kâmus-Osmânî, Mahmud Bey Mtb., İst. 1313.
- SALİM, Tezkire-i Sâlim, İkdâm Mtb., İst., 1315.
- SAKIP, Mustafa Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân, Matbu, c.II.
- SAMÎ, Şemseddin, Kâmus-ı Türkî, İkdâm Mtb., İst., 1373.
- SEZGİN, Bekir Sıdkı, Dini mûsikî Ders Notları, İ.T.Ü., T.M.D.K. 1991.
- SÖZEN, Vural, Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi, Tan Mtb., İst., 1964.
- SUNAR, Cavit, Tasavvuf Felsefesi veya Gerçek Felsefe, Ank. Üniv. Bas., Ank., 1974.
- TÖRE, Abdülkadir, Dini mûsikî, 1 Numaralı Yazma Defter, Süleymaniye Ktp., Ekrem Karadeniz Koleksiyonu Bl.
- TUĞLACI, Pars, Okyanus 20. Y. Y. ansiklopedik Türkçe Sözlük, Pars Yayınevi, İstanbul 1974, s.1982.

TURA, Yalçın, Dini mûsikî Ders Notları, İ.T.Ü., T.M.D.K. 1987.

YAZIR, Muhammed Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili Yeni Mealli Türkçe Tefsir, Matbaa-i Ebüzziya, İst., 1936, c.V-VI.

YEĞİN, Abdullah; BADILLI, Abdülkadir; İSMAİL, Hekimoğlu; ÇALIM, İlhan, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat, Flaş Mtb., İst., 1985, s649.

YÜRÜR, Ahmet Engin, Miraçlama, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maryland Üniversitesi, 1989.

EK.1: Dr. Suphi EZGİ Nüshası

Not: Düzeltmeler nota üzerinde yapılmıştır

Mi'raciyye

Ta'rif, şekli. — Mi'raciyyei şerife, hazreti Resul ef'âlimizin zâtî ilahîye uruc etmiş olduğunu tasvir eden ve mi'rac gecesinin er'esi günü cami ve tekkelerde mahsus merasim ile okumuş olan manzum musiki eserinin ismidir; mi'raciyyenin nazım ve bestekârı ruhanî eserlerimizin en yüksek ezgicilerinden kutbı navî Şeyh Osman Dede olup tevşihlerinin sâiride Şeyh Nasuhi dir, pek nefis şâh eserlerimizden olan mi'raciyyei şerife (ki musikicilere bestekârlık ilminin her şu'besiei öğretmektedir) nin notasını aşağıda yazdık :

Bestekârı **Osman Dede** Nazımı **Şeyh Nasuhi**

Mi'raciyyenin Segâh tevşihî

♩ = 72 (A) *mi'rac gecesinde*

Ağır *çenber*

ne bi de ü — bis — sa — la — la — bi — ves —

se — la — lam — a — lel Ha — di — ye

fi fi — il — no — nam — sal

lu — ya — huz — zar — a — le

len Ne — biy — yıl — Muh — ta tar —

Sev yi dil — eb — rar

sa hi — bil — en — ve var

ra len len do

el ka — mer — türki zarb li ec li him ta saf — ya

Mev — lay — türki zarb a fal la hü am

ma — ma — ma — se — lef

es sa la tü ves se la mü a leyk ya

Re sul lai la — la — la — hi — sev yi di — ka

na — na — na — na — na

ti sa le var

Nazım ve Bestekârı
Osman dede

Segâh hanesi

ev vel Al lah a oı ni ya dey le — rü

sal lu a leyh — dil dii ol muş

şı kal bi dil — şa dey — le — rüz

(m) cumhur bir kişi (A)
 rüz sal lu a leyh zik ri hak la rut
 ku in şa dey le rü rüz sa lu a
 bir kişi (B)
 leyh her ha ra ba ba di a ba dey le
 cumhur (m) bir kişi (3)
 rü rüz sal lu a leyh hazzı
 (C)
 re ti Ah med sı fa tın söy le
 rü rü rüz
 cumhur (m) bir kişi (D)
 sal lu a leyh Mus ta fa nın
 mu'ci za tın söy le rü
 cumhur (m) bir kişi (B)
 sal lu a leyh her ki mey ler se Mu ham me di
 vas fı nı nı
 (P)
 nı nı nı nı nı
 cumhur (m) bir kişi (I)
 nı sal lu a leyh a ki bet
 mah mu di der ha ki is mi

ni — sal lu a leyh — kim a nin za —

ti şe ri fin — a — şı — kâ — kâ —

kâr — kâr — sal lu a leyh —

bir kişi (P) — ba i si mevcudi — ti di di — di — di —

şir di gâr — sal lu a leyh —

bir kişi (C) — a — nın i cün cümle den ef — dal — dir —

— ol — sal lu a leyh —

bir kişi (P) — a — nın i cü — cü — cü — cün —

bin le rü ak me l dir — ol — sal lu a —

leyh — bir kişi (C) — a — nın i cün — ya ka dil di — şeş —

ci — ha — ha — hat — hat —

sal lu a leyh — bir kişi (P) — ar şü fer şü şü —

şü — şü — ha f der ya hem ne — bat —

cumhur (m) bir kişi (1)
 sal lu a leyh a na vir di hak ha ka yık
 sir ri ni ni
 cumhur (m) bir kişi (P) 3
 sal lu a leyh a na bil dir di de ka yı
 yı yı yık ki sir ri ni
 cumhur (m) bir kişi (C) 3
 sal lu a leyh ner ne kim ik ram
 kil di za ti ne ne
 cumhur (m)
 ne sal lu a leyh
 bir kişi (P) 3
 rez mi düp ik ram bil di di di di
 cumhur (m)
 za ti ne sal lu a leyh
 bir kişi (C) 3
 a ş ki hür bi za ti ne ki di sa la
 cumhur
 la la la sal lu a
 (m) bir kişi (P) 3
 leyh eş ses si ley me ho ri za za
 bir kişi (P) 3
 za za ti es sa iat son

Mustear hanesi

bir kişi (A) 3
Ey ha ka yık a — şî ki

cumhur
ğ u şit be — ni — ni — sal lu a

bir kişi (1) 3
leyh — kim Mu ham me — di den ha bi

(H)
ri dem — se — ni — ni —

cumhur (m)
ni — ni — ni — sal lu a

bir kişi (K) 3
leyh — ak li ni der ba şı na pür hu —

lu — şo — şo — şo —

cumhur (m) *bir kişi* (L) 3
ni lu a leyh — ci ne kuo rel — ver di iman

cumhur (m)
cu bu na — Ha — Ha ki sal lu a leyh —

bir kişi (L') 3
bil — ne hik met — si sen ve kil miş dir se —

cumhur (m) *bir kişi* (P) 3
ha — bak — sal lu a leyh — çim Ha

bi bol du I le — hi — hi — hi — hi —

(E)
na Re su — su —

su su su sul
 cumhur (m)
 sal lu a leyh mu' ci za
 ti va fi re bul du hu su sul
 cumhur (m) bir hisi (L)
 sal lu a leyh sa na nak li
 dem bir i ki mu' ci za
 za za zat sal lu a
 (m) bir hisi (E)
 leyh dil de il le le le le
 ti var i se vir sün ha ya
 ya ya yat sal lu a
 bir hisi (C) (L) (M)
 leyh li ki ir ca' ey le ren herem ce de
 cumhur (m) bir hisi (P)
 de sal lu a leyh fa
 ti hay le le le le ya do la
 Os mande de de de de
 cumhur (m) bir hisi El fatiha
 sal lu a leyh

Bestekârı
Osman dede

Dügâh tevşih

Nazımı
şeyh Nasuhi

Çok ağır *hafif* *J=60 cumhur* (AA)

ya ha fi yel hüs ni
a en te şem sül hak ku

bey nen na si ya
yuh fi beyne şa

(B) nu red dü ca
şa id du ha

kâ kâ de Rab bil ar şı yuh

fi fi hüs sü ne hu min

(A') nef si hi ga

gay re ten min hü a la za

kel ke ma lil

(B') mü mün te ha e

es sa la tû ves se la me

mey nu ri za ti ki

(A) kib ri ya es

sa la tü ves se la
me mey hak Mu ham med

mu Mus ta fa
nazım ve Bestekarı

Osman dede

Dügâh hanesi

4/4 bir kişi (A)
Dokagır türkizâr çün i ra de kıl di ol Rabbil e na

cumhur (m)
nam sal lu a leyh

bir kişi (B)
Kim Muham me di bu la ik ra mi te

cumhur (m)
ma mam sal lu a leyh

bir kişi (A)
bi li ne Peygân ce ri a li ce na nap

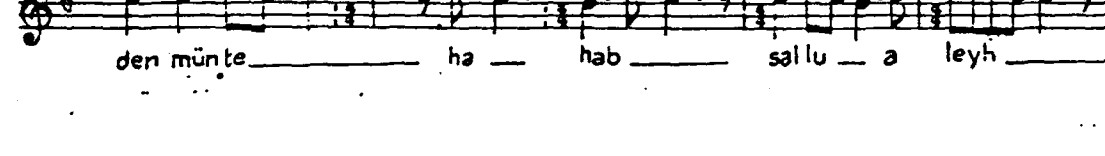
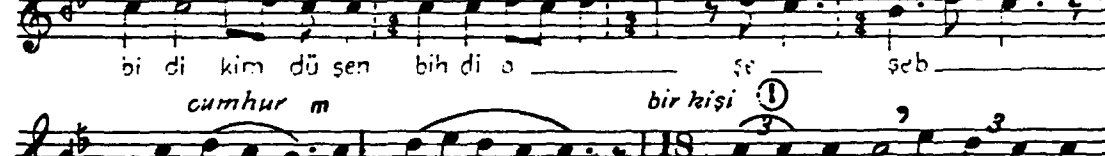
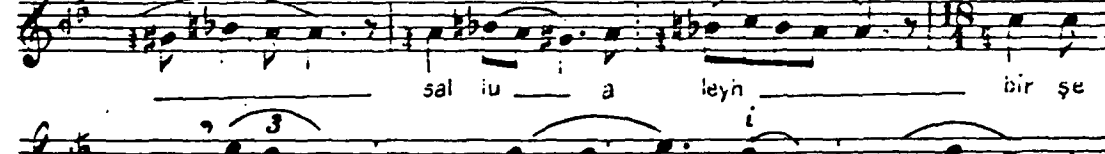
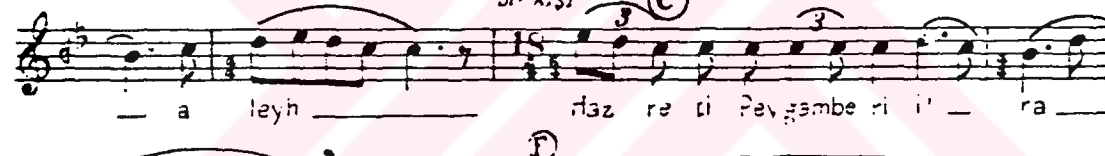
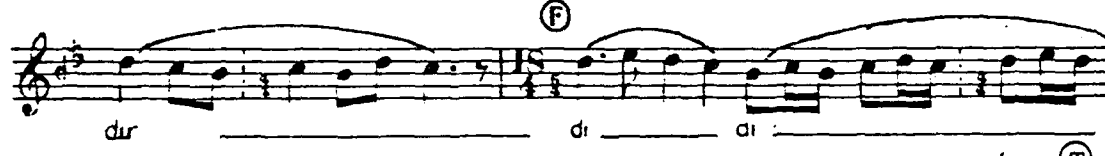
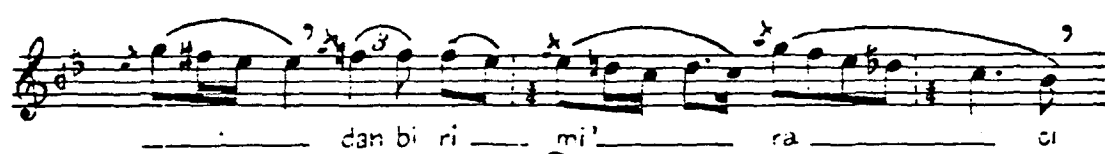
cumhur (m) bir kişi (B)
sal lu a leyh kay lü fi

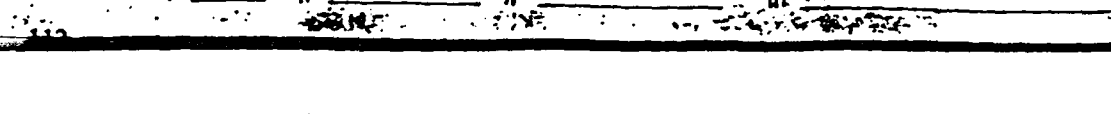
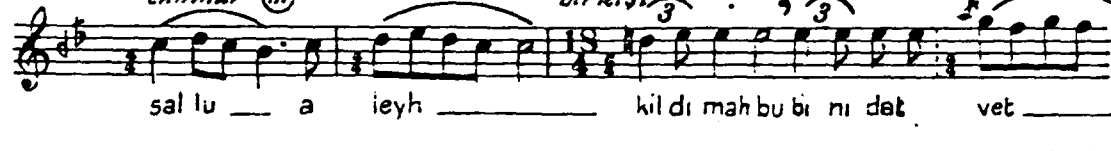
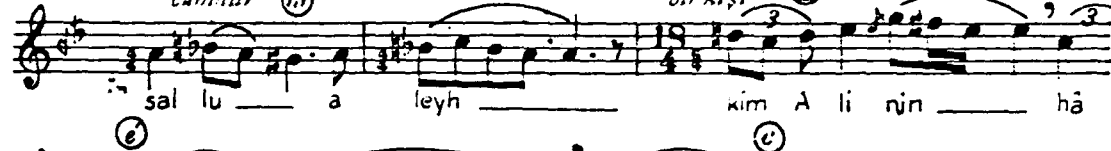
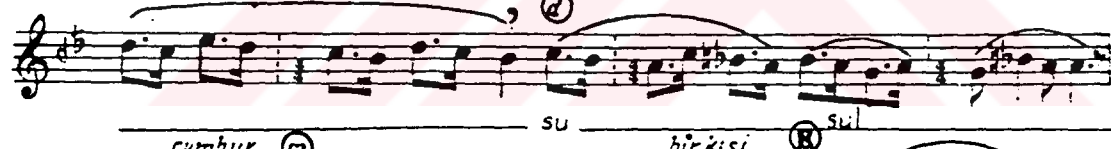
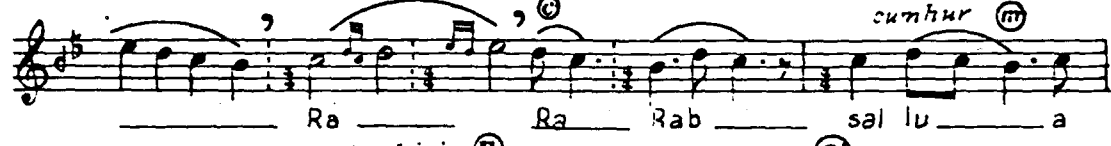
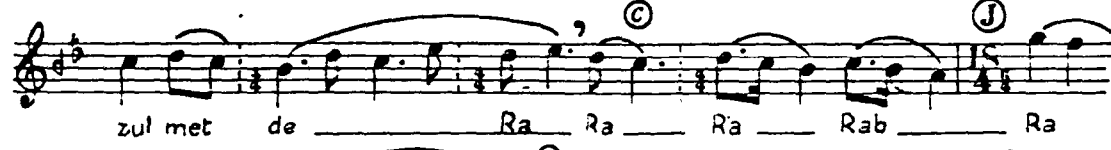
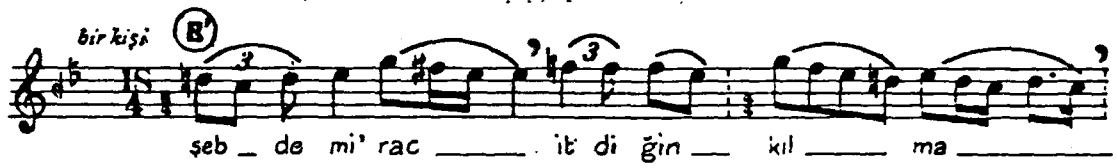
lû ben ce dir ay ni ki ta tab

cumhur (m) bir kişi (C)
sal lu a leyh ya do lun

sun nev' ce za li Ah me di

cumhur (m) bir kişi (C)
di di sal lu a leyh hoş bi lin

cumhur (m) *bir hisi* (G)
 sal lu a leyh da' ve ti çü
 nû gel di a na ceb re il
 il i i i
cumhur
 il sal lu
 (m) *bir hisi* (K)
 a leyh em ri düb ci bi
 ri le ol Raboi Ce mi mîl
cumhur (m) *bir hisi* (L)
 sal lu a leyh ey le di em ri
 ni is sı ga ga Ceb re
cumhur (m) (M)
 il sal lu a leyh bir bu
 rak al' Cenne ti a' la mi da
cumhur (m)
bir hisi (N) dan sal lu a leyh
 ley le a gâh hâze ti ki ra

cumhur (m) bir kişi (M)
 mi dan sal lu a leyh da ve
 tit mah bu bi mi gal sün ba na
 na cumhur (m) na sal lu a
 bir kişi (C) leyh gös te rem di da rı mı ben de
 na na na na na
 na cumhur (m) na sal lu a leyh
 bir kişi (G) ni ce lut fu ni ce i hi san
 e yi le yi yım sal lu
 cumhur m bir kişi (V) a leyh ba na va ran yo lu
 sañ ey yi le yi
 cumhur (m) bir kişi (P) yım sal lu a leyh Kul la
 nı mı dan ey le yım mû mû taz a
 nı nı nı nı

cumhur (m)
 ni sal lu a
 bir kişi (B)
 leyh bi lü remben ni ar zu ey ler
 be ni ni ni ni
 cumhur (m) bir kişi (S)
 ni sal lu a leyh bir ba rak
 al di ce nan dan ol me le lek
 cumhur (m) bir kişi (S) (f)
 sal lu a leyh geldi ol sul ta ne tes
 bih i de re rek
 cumhur (m) bir kişi (S)
 sal lu a leyh na bo bi da
 ri me ya nin da he mi mi
 cumhur (m)
 min sal lu a leyh
 (T) 3 3 t
 ya Mu ham med di kum de di Cib ri li e mi
 cumhur (m)
 mi min sal lu
 bir kişi (S) 3 3 3
 a leyh gu şe şüb Ceb ra i li dur du

 he — ma — ma — man —

 sal lu a leyh ol du Cib ri lü mi ka

 il — a — ya — ya

 yan sal lu a leyh

 it di ler mi i ra cı te bi şir

 ol ze — man sal lu

 a leyh dol du nu ri le ze minü

 a — sü — ma — ma

 man sal lu a leyh

 di di Cib ril ya Mu ham — med di Mus

 ta fa — fa — fa sal lu

 a leyh çok se lam ey ler sa na Ra

3 3
 bi bil u la la la
 cumhur (m) bir kişi (Y)
 sal lu a leyh da've teyley
 za ti g'a kin hazre te te
 cumhur (m) bir kişi (T)
 sal lu a leyh ta ki Hazre ti i ri şe o
 dev le te te sal lu cumhur
 (m) bir kişi (Y)
 a leyh ca nı le ol dumu ti i
 em ri va yar sal lu a leyh cumhur (m)
 bir kişi (S)
 gel di ca hı zemze me ol bahtı ya cumhur (m) bir kişi (S)
 ya yar sal lu a leyh an da
 da hi şak kı sad ret di zu hu
 cumhur (m)
 hur sal lu a leyh
 bir kişi (S)
 zem zemi le hoş vu zu kıl dı o nu

cumhur (m) nu nur sal lu a leyh
bir kişi (S) aş ki hubbi za ti ne kil dı sa la
cumhur (m) la lat sal lu a
bir kişi (S) leyh es sa la tey mazha ri zat
son ti es sa lat *futur*

Bestekârı
Osman dede

Saba tevşîh

Nazımı
şeyh Nasuhi

Orta *Devri kebir* E ta ke di vi sa
 (A) in fe la te zuk ha
 (A) ze na ve nil te hay
 (A) re ri ya zın fe ni' me ma
 (B) se ke na ve huz
 (A) zi gu gus sı ne su u
 (A) din ve kıl ce na şe

(A) cer — fe kar re ay — nū ke

(A') min — hū fe ni' — me — za —

(C) ke — ce na — sal — lu — sal —

— lu — ya huz zar — li — Ra —

(C') su — lal — lah — sal — lu

— sal — lu — ya i ba —

di li — ha — bi bil — lah

Nazım ve Bestekârı
Osman dede

Saba hanesi

Çok ağır $\text{♩} = 60$ bir kişi (A) Pes he man ol — du sü var roi pa — ki

zat cumhur (m) sal lu — a leyh

bir kişi (B) na — re i şa pa şı le dol — dūr ci — ha

hat — ha — hat

cumhur (m) bir kişi (C) sal lu — a leyh bir ri kâ ğin da yū rûc

lar sal lu a leyh iz zet i le
 ol a ra ya gel di ler ler
 ler sal lu a leyh
 bir ta bak la gel di üç ka se a na na
 na sal lu a leyh bi ri ham rü bi
 ri si süt bi ri si ma ma
 ma ma ma ma
 sal lu a leyh ci ci
 Cib ril i le ber rin ih bi ya ya
 yar yar sal lu a
 leyh böy ü dir em ri hū da ey bah
 ti va ya ya

cumhur (m) bir kişi (F)
 bir kişi (B) cumhur (m)
 cumhur (m) bir kişi (J)
 (H) cumhur (m) bir kişi (F)
 cumhur (m) bir kişi (F)
 cumhur (m)

la — lar — sal lu — a leyh —
 bir kişi (P^m)
 gū şı ne kar'et di üç gū — ne — sa —
 da — da — da —
 cumhur (m) bir kişi (1)
 sal lu — a leyh — ya — Mu hamme —
 di — dur de yu kil di — ni — da —
 da — da — sal lu — a leyh —
 bir kişi (P^m)
 hiç mu kayyed ol ma di git — di — he —
 ma — ma — man —
 cumhur (m) bir kişi (P^m)
 sal lu — a leyh — var di kud se iz ze ti —
 le — şa — dü — ma — ma —
 ma — man — sal lu — a leyh —
 bir kişi (P^m)
 gel di ler — er va hı hay li en — bi — ya —
 cumhur (m)
 ya —

bir kişi (B') ————— sal lu — a leyh —————
 ol — du tek — rar — an lar i le pür sa — fa —
 fa — bir kişi (P) ————— sal lu — a — cumhur (m)
 leyh ————— em ri hak la ————— de di Cibril ey —————
 hi mam ————— sal lu — leyh —————
 bir kişi (P) ————— i ki rik at kil ————— na ma — zi ol — i —————
 ma — ma — mam — sal lu — a leyh —————
 bir kişi (P") ————— geç di mih ra be i ma mı mür se — li — li —
 lin ————— lin ————— sal lu a — cumhur (m)
 leyh ————— kil di i ki rik a ti ol — dem —————
 he — rni — mi — mi — min —————
 sal lu — a leyh ————— nur da nı mı' ra ha zır kil di —
 — la — la —

ri li e — mi — min
cumhur bir kişi

sal lu — a leyh — bi ri mi kâ il i le

ol du — ber — ri — rin

ri — ri — ri
cumhur

rin — sal lu — a leyh
bir kişi

ni ce ğez — yüz bin me la ik ğel — di — le
cumhur

ler — sal lu — a leyh
bir kişi

em — ri hak — la — a na pey rev ol du — la
cumhur

sal lu — a leyh — ku — se doğ ru
bir kişi

az ni düp üç yar — lar
cumhur

sal lu — a leyh — ol du lar ağ yar
bir kişi

dan — bi — zar — la — la

cumhur (m) *bir hisi* (E) yar
 sal lu a leyh hik me ten ol su
 re ti ma'na hu ne ne ner sal lu (C)
cumhur (m) *bir hisi* (E) 3
 a leyh nu se düpsüt kıl ma di hamre (H)
 na za zar za
 za za za zar
cumhur (m) *bir hisi* (E) 3
 sal lu a eyn ham de
 (P) 3
 düp Cib ril de di ey a zi zi
 zi cumhur (m) 3
 sal lu a
bir hisi (P) 3 3
 leyh hamdü lil 'ah ey e din kâ
 rin te mi mi mi
 cumhur *bir hisi* (J) 3
 niz sal lu a leyh ham ri
 (C) 3
 nü şet sey di ey hik met gü zi zi

zin sal lu a leyh cüm le
 ten fa sik o lur du mü mi nin ni
 nin ni ni ni ni
 nin sal lu a leyh
 aş ki hü be za ti ne kil di sa la la
 lat sal lu a leyh
 Es sa la teymaz na ri zates sa la la lat
 la la la la lat sun

El fatiha

Bestekârı
Osman dede

Hüseyinî tevşîh

Nazımı
şeyh Nasuhi

devriñbir ze ni li va
 ve a iem la i la
 he il lal lah
 ki zed e

ev ci ka dem la :
 i la he il lal lah
 ber a ye di ezi di lü ez
 can e les ti hak
 ne med he za
 ban ki ne
 gam la i la he il
 lal lan çember sal li a
 la Mu ham me dil Muh hu
 tar sal li a la A Ah
 me dil eb bi rar sal lal
 la hü sal li a la es da kil ah yar

Çokağır *bir kısı* $\text{♩} = 40$

türkî zarb Çün ki ef la ke u ru cāt di Re
su sul sal lu a leyh
a sū manda bul du er va havu
su sul sallu a leyh A demü
İ sa vū ya hı ya
yu sū fū fū fū fū
fū fū fū sal lu
a leyh gör dü İd ris i le
ha ru ni da ni
hi sal lu a leyh sa di
se var di gö rubbu Mu Mu
sa yi yi yi

cumhur
cumhur
bir kısı
cumhur
bir kısı

cumhur *bir kış*

na sal lu a leyh de di

ğel sa li ho gul Mus ta fa

fa fa fa fa fa

cumhur *bir kış*

fa sal lu a leyh sid re yi sey ret

di a nı dan si ce nan

nan na nan

bir kış

kal dı cib ril ol du sid re a şı ya

yan yan yan

bir kış

za hir ol du ref i re fol dem Haz re

cumhur

te te sal lu a leyh

bir kış

Kim su va ro la i rin ce haz

re — te — te — te — sal

lu — a — leyh — gör dü haz ret — haz re ti —

bi — key — fü — ke — kem

sal lu — a — leyh — çünkü Hazret — hazre te —

bul — du — vu — sı — sul —

sal lu — a — leyh — et te hiy yat — o ku du —

an — da — Re — su — sul — sal lu

— a — leyh — er di ay ni tar den bir — rüş

ni — da — da — da —

sal lu — a — leyh — ya ha bi bi — ya Mu

ham — me — me — ci Mus —

cumhur *bir kişi*

— ta — fa — salu — a — leyh — ba — se la, mü —

— rah me tü ti — bü — sa — fa —

cumhur *bir kişi*

fa — salu — a — leyh — sa na

va — dım ey — va — va —

cumhur

ya — va — va — sallu

bir kişi

a — leyh — naz ret ol dem — üm metim

cumhur

Kıl dı nı — yaz — yaz — sallu — a

bir kişi

leyh — a — nı da bak şeyle di ol bi nı ya —

yaz — yaz —

bir kişi

Ceb — re i — le — keş fo lup şol va' —

cumhur

de — le — ler — ri — sallu a

bir kişi

leyh _____ bes sü ru şı _____ le _____ se ha _____

de _____ ti it di _____ ler _____

cumhur *bir kişi*

sal lu _____ a leyh _____ an _____ da _____

dok san _____ bin ke la ol _____ du _____ ke _____ la _____

cumhur

lam _____ sal lu _____ a leyh _____

bir kişi

ni ce bin es ra ri le suh bet te ma _____ ma _____

cumhur mam _____ mam _____

bir kişi

sal lu _____ a leyh _____ di du düstür _____ ol _____ ha _____

bi _____ bin _____ ni za _____

cumhur

ti _____ ne _____ sa lu _____ a leyh _____

bir kişi

ğel di yi ne _____ um mü ha _____ ni _____

son

ni ka ti ne

NIŞABUR MUNÂCAT HANESİ

Bestekâr: Osman Dede

(A) *bir kişi* 3 Ya Ra bol Sul ta ni ca nım hur me me

cumhur (m) ti ti ik bel ya Mü cib

(A) *bir kişi* 3 nu ri za ti müste a nın hürme me ti

cumhur (m) ti ik bel ya Mü cib *bir kişi* 3 ol Mu ham

med ru hu na ta'zimi i cū cūn nū

cumhur (m) ik bel ya Mü cib *bir kişi* 3 Mus ta fa nıncismi ne tekrımı

cumhur (m) i cū nū ik bel ya Mü

(B) cib nu ri ca ti Mus ta fa nın

hak ki cūn

cumhur (m) nū ik bel ya Mü cib **(B)** *bir kişi* 3 sır ri ar şı

Kib ri ya _____ nın _____

hak ki _____ çün _____ nû ik bel ya Mü *cumhur* (m)

dib _____ ru yi ne muşta ko lan _____ lar _____ *bir kişi* (B)

hak ki _____ çün _____ nû ik bel ya Mü *bir kişi* (B) a ş ki na u ş şa ko lar _____

lar _____ hak ki _____ *cumhur* (m) *bir kişi* (3)

çün _____ nû ik bel _____ va Mü *cumhur* (m) a ş ki na u ş şa ko lar _____

ni in san ki la _____ şik la _____ ra _____ *cumhur* (m) *bir kişi* (AC)

ra _____ ik bel _____ ya Mü *cumhur* (m) *bir kişi* (3) a ş ki na u ş şa ko lar _____

sa' yi den sa dık la _____ ra _____ *cumhur* (m) *bir kişi* (3) a ş ki na u ş şa ko lar _____

ra _____ ik bel _____ ya Mü *cumhur* (m) *bir kişi* (3) a ş ki na u ş şa ko lar _____

ma ————— nî le hat mîl sun ü ————— me —————

cumhur (m) bir kişi (AC) 3

men ————— nî ik bel — ya mü cib ————— cen ne ti — di

da rî le — kîl muğte — ne ————— nem —————

cumhur (m) bir kişi (B) 3 3

nem ————— nu ik bel — ya Mü cib ————— ya Ha kî Ahmed Mu

nam ————— med —————

Mus ta ————— Fa ————— Fa ————— ik bel — ya Mü cib —————

bir kişi (B) 3 3

der vi şos ma ne da hîr ————— ey —————

————— yı le a ————— ta ————— ta —————

cumhur (m) bir kişi (C) 3 3

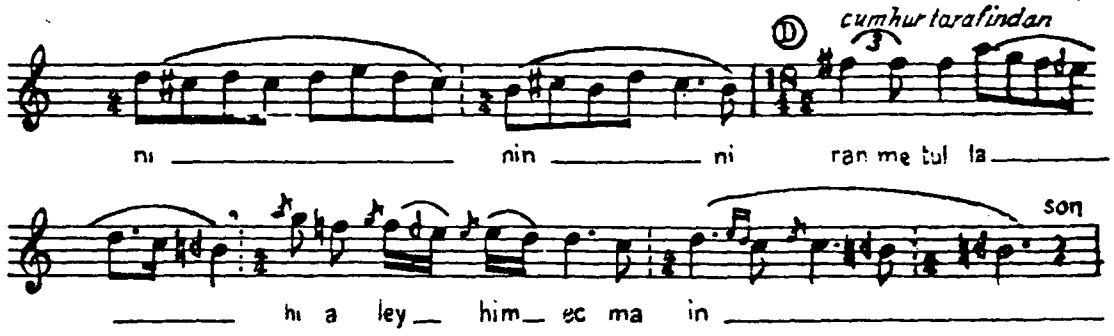
ik bel — ya Mü cib ————— ey ke ma li rah me tay Pa di (m)

————— şa ————— şa ————— şah ————— hî ik bel ya Mü

bir kişi (AC) 3 3

Fid ————— sen ka bu ley le du a mız ya İ —————

la la ik bel - ya Mü
 fid yü zi su yi hak ki çün Peygam
 be ri rin ik bel
 ya Mü fid servi ou - yi hak ki - çün o ser -
 ve ri rin
 ik bel - ya Mü fid fa ti hay le be du lun
 du bu ke
 la lam ik bel ya Mü fid fa ti
 hay le hat mo lun nu sun
 ves se la lam mi ik bel ya Mü cib
 Ah me dü es ha bi cüm le Mü' mi

Muhtelif mısra'li şiirler kümesine bağlı ezgilerden mürkkeb olan mi'raciyyenin umumi şekli, Seğâh, Müstear, Dügâh, Neva (1), Saba, Hüseyinî makamlarında altı hane ile sonda Nişabur makamındaki münacat hanesi ve hanelerin başlarında mevki almış olan beş adet tevşihlerle belirmiştir.

Mi'raciyye hanelerinin dahili bünyelerine bakılınca muhtelif kıtalara taksim edilmiş olan şiirde musta'mel şekiller Ayinişeriflerdeki şekiller gibi olmakla beraber her hangi bir kıtadaki bir ve ya iki mısra lahninin diğer kıtalarda ba'zan makam ve düzumce ve ba'zanda yalnız düzumce (motifler) tekerrür etmiş olmaları ve mısra'ların ezgilerini terkiib eden unsur gruplarının mısra'larda ba'zan baş ba'zanda orta ve yahud sonunda aynen ve ya ta'dilen kullanılmış olmaları eserin kıta ve haneleri beyninde iribat ve binaenaleyh vahdet hasıl etmiştir.

Aşağıda hanelerin şekillerini bildireceğiz.

SEĞÂH TEVŞİHİN Şİ'RI

Nazımı Şeyh Nasûhi

Nebdeü bîs salâti vesselam;
Aiel Hâdi Şefiulenam;
Sallû ya huzzar alen Nebiyyil Muhtar;
Seyyidil ebrar, Sahibil envar;
Elkamer lieclihintasaf ya Mevlay.

Seğâh Hanesine giriş ve salata da'vet

Af Allâhu amma selef;
Essalâtü vesselâmü aleyk ya Resul, Allah;
Seyyidi kâinat salevât.

Seğâh tevşihin şi'ri beş mısra'lı bir kıta olup lahnı beş adet Çenber ve bir Turki zarpla ölçülmüştür; şeklini şöyle yazdık:

(1)	A	birinci mısra
(2)	A	ikinci "
(3)	BC	üçüncü "
(4)	BC	dördüncü "
(5)	D	beşinci "

Tevşihden sonra bir kişi tarafından okunan (afallahu amma selef ilah) ibaresine bağlı ezgileri şöyle gösterdik:

(1)	E	birinci satır
(2)	D	ikinci "
(3)	F	üçüncü "

(1) Mi'raciyyenin Neva hanesiyle Tevşihî ve Hüseyinî hanesinin muhtelif yerlerinde on sekiz mısra lahizlerinin unutulmuş olması sebebiyle onların şekillerini yazamadık. Mi'raciyyede kullanılmış olan Türkî zarp ölçüsünün ba'zan baş ba'zan orta ve ya sonunda lahnin icabı olarak ve onu daha güzelleştirmek için zarplarından birisini ya dört ve ya altı ve daha ziyade zaman uzunluğunda serbest bir lahizle uzatmak adet olmuş; bu sebeple mi'raciyyenin ba'zı mısra'larında 4/4, 6/4 lük ölçüler dahilinde fazla gibi görünen müddetler yanlış olmayıp onlar serbest ölçülü lahn muktazıyyatı ve lahinde bir sis teşkil ederler; ve bazı cümlelerin sonlarında bir güzel kıvrak gibi bir zarbu türkî ölçülü ve bir beceriye bağlı lahn cümlelerinde onlara katılmıştır.

Ervel Allah adını yad eylerüz;
 Dil dil olmuş kalbi dilşad eylerüz;
 Zikri hakla nutku inşad eylerüz;
 Her harab abâdî abâd eylerüz;
 Hazreti Ahmed sıfatın söylerüz;
 Mustafanın mu'cizatın söylerüz;
 Her kim eylese Muhammed vasfını;
 Akibet Mahmud eder Hak ismini;
 Kim anın zahî şerfin apikâr;
 Bâisi mevcud ittî Cürdigâr;

Anın içün cümleden efdal dır ol
 Anın içün bihterü ekmeldin ol
 Anın içün yaradıldı şer cihat
 Arşü fersü heft derya hem nebat
 Ana virdi Hak hakâyık sırrını
 Ana bildirdi dekâyık sırrını
 Her ne kim ikram kıldı zatine
 Hazm idüp ikram bildi zatine
 Ask hubbi zatine kıldı salât
 Essalât ey maz'hari zat essalât.

Mi'râciyyenin Segâh hanesi güftesi yirmi mis'radan ibâret bir şiir olup dörder mısralı beş kıta halinde bestelenmiştir; her misra'dan sonra okunan (Sallû aleyh) ezgiyi ufak bir mülazimedir; laninde ara sıra onun karib makamı Hûzzama geçgiler yapılmıştır; Mi'râciyye bir nevi temüddir: temleri, on adet muhtelif unsur gruplarının cümlelerde muhtelif mevki almaları yolile husul bulmuşlardır; her misra birer devreli lahni bir cümleye bağlanmıştır: o cümlelerde istimal edilmiş olan çiçek ve çiçek grupları eserin muhtelif cümlelerinde ya aynen ve yahud ta'dilen mevcud bulunmuş ve cümlelerin sonlarında ekseriya aynı unsur zümreleri yer tutmuştur: bir kıtada mevcud cümlelerden bazılarının diğer kıtalarda aynen tekrerrür etmiş olmaları eserle bir vahdet husule getirmiştir: ve mi'râciyyenin muhtelif kıtalarında güfte taksiminin başka türü yapılmış olması, aynı unsur zümrelerinin muhtelif mevkilerde istimal edilmiş olması, muhtelif makam geçkilerinin yapılması eserin lahinde yekmesaklığın husulüne mani' olmuştur. Segâh hanesinin hayalî şeklini şöyle gösterdik.

(yukarıda notasına bakınız)

I	(1) A	birinci misra (m)	mülazime	segâh
	(2) B	ikinci .. (m)	..	segâh
	(3) A	üçüncü .. (m)	..	segâh
	(4) B	dördüncü .. (m)	..	segâh
II	(1) C	beşinci misra (m)	mülazime	huzzam
	(2) D	altıncı .. (m)	..	huzzam
	(3) EF	yedinci .. (m)	..	segâh
	(4) I	sekizinci .. (m)	..	segâh
III	(1) Ç	dokuzuncu misra (m)	mülazime	huzzam
	(2) F	onuncu .. (m)	..	segâh
	(3) C	on birinci .. (m)	..	huzzam
	(4) F	on ikinci .. (m)	..	segâh
IV	(1) Ç	on üçüncü misra (m)	mülazime	huzzam
	(2) F	on dördüncü .. (m)	..	segâh
	(3) G	on beşinci .. (m)	..	revnakküma
	(4) F	on altıncı .. (m)	..	segâh
V	(1) Ç	on yedinci misra (m)	mülazime	huzzam
	(2) F	on sekizinci .. (m)	..	segâh
	(3) C	on dokuzuncu .. (m)	..	huzzam
	(4) F	yirminci .. (m)	..	segâh

Yukarıda şekillerini yazdığımız kıtalardaki bazı misra'lahinlerinin diğer misra'larda ya aynen ve yahut cüzi ta'dilen mevcudiyeti hanenin kıtaları arasında irtibat ve vahdet husule getirmiştir.

İkinci Mustear hanesinde Tevşih yapılmamıştır. Segâh hanesi bitince ona girilir. bu hanenin şi'ri on iki mısra'dan ibaret olup dörrier mısra'lı üç kıta halinde ezgilenmiştir; şeklini şöyle gösterdik: (1)

I	(1) A	birinci mısra' (m)	mülazime	müstear
	(2) JH	ikinci .. (m)	..	..
	(3) K	üçüncü .. (m)	..	..
	(4) K	dördüncü .. (m)	..	..
II	(1) L	beşinci mısra' (m)	mülazime	beyatı
	(2) L	altıncı .. (m)	..	mâye
	(3) F	yedinci .. (m)	..	segâh
	(4) L	sekizinci .. (m)	..	..
III	(1) Ç	dokuzuncu mısra' (m)	mülazime	hüzzam
	(2) ELH	onuncu .. (m)	..	segâh
	(3) ÇLM	on birinci .. (m)	..	..
	(4) FLH	on ikinci .. (m)	..	..

MÜSTEAR HANESİ

Şiir: Osman Dede

Ey hakayık aşkı' gış et beni;
Kim Muhamedten habir idem seni;
Zatı pakin bilineğe gel gış ol;
Aklını der başına pur hoş ol;
Bil ne kudret virdi Mahbubına Hak;
Bil ne hikmetden virilmiştir sebak;

Şün Habib oldu İlahına Resul;
Mu'cizatı vafire buldu husul;
Sana nakliedem bir iki mu'cizat;
Dilde illet var ise virsün hayat;
İk irca eylerim her emcede;
Futuhayla yad ola Osman dede.

DÜĞÂH TEVŞİH

Şiir: Şey Nasuhi

Ya Hafıyyel husni beynen nâsi ya Nureddocâ;
Ente şemsül hakki tehta beyne şaşâdduha;
Kâde Rabbularşı yufî husnehu min nefsihî;
Gayreten minhu alâ zakei kemalil munteha;

Essalâtü veselâmü ey nûri
zati kibriya;
Essalâtü vesselâmü ey hak
Muhammed Mustafa.

Hafıfle ölçülmuş olan Düğâh tevşihinde iki mısra' Düğâhla, üçüncü İstihana, dördüncü yine Düğâh, beşinci Nişabur, altıncı yine Düğâhla bestelenmiştir; şeklini şu suretle yazdık:

(1) A	birinci mısra	düğâh	(4) A	dördüncü mısra	düğâh
(2) A	ikinci ..	..	(5) B	beşinci ..	istihana
(3) B	üçüncü ..	istihana	(6) A	altıncı mısra	düğâh

DÜĞÂH HANESİNİN

Şiir: Osman Dede

Şün nâde kıldı ol Rabbul enânî;
Kim Muhammed bula ikram tamam;
Biline Peygamberi alî cenab;
Kavlü fîlî bencedir aynı kitab;
Yad olunsun mu'cizatı ahmedî;
Hoş bilinsun zâtı pâki emcedî;
Mu'cizatından bir Mi'racdır;
Hazreti Peygamberi fî'cedü;
Bir şeb idi kim dü şenbih di o şeb;
Bir şeb idi kim gicelerden muntehab;
Şebde mi'rac ittigin kılma aceb;
Abı hayvanı kodu zülmette Rab;

Ümmehani hanesinde idi Resul
Kun Alinin häheridi ol betul
Kıldı Mahbubını da'vet ol Celil
Davet için geldi ana Cebrail
Emridüp Cibrile ol Rabbi Cenil
Eyledi emrini işga Cebrail
Bir burak al cenneti a'lamdan
Eyle ağâh hazreti ikramdan
Da'vet et mahbubımı gelsun hana
Gösterem didarımı bende ana
Nice lutfu nice ihsan eyleyim
Bâna varan yolu asân eyleyim

(1) Segâh ve Mütear hanelerinde istimal edilmiş olan harfler, tevşih ve giriş ezgilerinden maada her iki hane lahirlere am ve şamildir.

Kullarımdan eyledim mümtaz anı;
Bilirem ben arzı eyler beni;
Bir burak aldı cenandan ol melek;
geldi ol Sultane tesbih ederek;
hâbâ bidâri meyanında hemin;
ya Muhammed kum dedi Cibrili emin;
güş idüp Cebrâilî durdu heman;
Oldu Cibrilü Mikâil ayan;
İttiler Mi'râcî tebşir ol zaman;
Doldu nûr ile zemînü âsûman;

Didi Cebril ey Muhammed Mustafa;
Çok selam eyler sana Rabbol ulâ;
Tâki Hazret iripe ol devlete;
Can ile oldu mutîi emri yar;
Çeldi Çahî zemzeme ol bahtiyar;
Anda dahi şakkı sadretti zuhur;
Zemzem ile hoş vuzû kıldı o nur;
Aşk hubbî zatine kıldı salât;
Essâlat ey mazhari zat essalât.

Dügâh hanesinin yukarda yazılı güftesi kırk dört mısralı olup dörtlü kıtalar halinde bestelenmiştir; hayalî şeklini suraya yazdık: (yukarda notasına bakınız).

I	A	birinci	mısra	dügâh	VI	Me	yirmi birinci	mısra	hüseyni
	B	ikinci	"	"		ÇcJe	yirmi ikinci	"	saba ve çargâh
	A	üçüncü	"	"		G	yirmi üçüncü	"	hüseyni
	B	dördüncü	"	"		NG	yirmi dördüncü	"	"
II	Çc	beşinci	mısra	saba	VII	PR	yirmi beşinci	mısra	hüseyni
	CcDd	altıncı	"	saba dügâh		EF	yirmi altıncı	"	"
	EF	yedinci	"	küçek		S	yirmi yedinci	"	"
	CFd	sekizinci	"	saba dügâh		SG	yirmi sekizinci	"	"
III	İ	dokuzuncu	mısra	sabalı çargâh	VIII	Ş	yirmi dokuzuncu	"	hüseyni
	İ	onuncu	"	"		Tt	otuzuncu	"	acem puselik
	Êe	on birinci	"	hüseyni		Ş	otuz birinci	"	hüseyni
	ÇcJe	on ikinci	"	saba ve sabalı çargâh		Tt	otuz ikinci	"	acem puselik
IV	ECFd	on üçüncü	mısra	saba	IX	V	otuz üçüncü	mısra	hüseyni
	Eéc	on dördüncü	"	sabalı çargâh		Yt	otuz dördüncü	"	puselik
	GH	on beşinci	"	hicaz		Z	otuz beşinci	"	acem
	GH	on altıncı	"	"		Z	otuz altıncı	"	acem
V	K	on yedinci	mısra	hicaz	X	Y	otuz yedinci	mısra	acem
	L	on sekizinci	"	zirgüleli hicaz		Tt	otuz sekizinci	"	nevada puselik
	M	on dokuzuncu	"	hüseyni		Yy	otuz dokuzuncu	"	acem
	N	yirminci	"	"		Ş	kırkıncı	"	acem
XI	Ş	kırk birinci	mısra	acem	XI	Ş	kırk birinci	mısra	acem
	Ş	kırk ikinci	"	"		Ş	kırk ikinci	"	"
	Ş	kırk üçüncü	"	"		Ş	kırk üçüncü	"	"
	Ş	kırk dördüncü	"	"		Ş	kırk dördüncü	"	"

SABA HANESİ

Şür: Osman Dede

Pes heman oldu suvar ol pak zat;
Na'rei şa paş ile doldu cihat;
Bir rikabında yürür Cibrilî emin;
Biri Mikâil ile oldu berrin;
Nice gez yüz bin melâik geldir;
Emri hakla ana peyrev oldular;
Kudse dogru azmedup üç yarlar;
Oldular agyarlar bizarlar;
güşine kar' edüp üç güne seda;
ya Muhammed dur deyu kıldı nida;
Hiç mukayyed olmadı gitti heman;
Vardı kudse izzet ile şâduman;
geldiler ervah hayli enbiya;
oldu tekrar anlar ile pür safa;
Emri hakla didi Cibril ey hüman;
iki rikat kıl namazı ol imam;

geçti mihrabe imamı Murselin;
kıldı iki rikati oldem hemin;
Nurden Mi'râc hazır kıldılar;
İzzet ile ol araya geldiler;
Bir tabakla geldi üç kâse ana;
Biri hamrû biri süt birisi ma';
Didi Cibril eyle birin ihtiyar;
Böyledir emri Hudâ ey bahtiyar;
Hikmeten ol suretû ma'ne humer;
Nûş idüp süt kılma'dı hamre nazar;
Hamd idüp Cibril didi ey aziz;
Hamdû lillah eyledin karın temiz
Hamri nûş etseydin ey hikmet gözün;
Cümleten fâsik olurdu müminin;
Aşk hubbî zatine kıldı salat;
Essalat ey mazhari zat essalat.

SABA TEVŞİH

Şiir: Nasuhi

Etâke idi visalın felâ tezuk hezena ;
Ve nilke hayre riyazın feni'me ma sekene ;
Ve huzzi guşna suûdin ve kulle cema şecerin ;
Fekarre aynûke minhü feni'me zâke cema ;

Sallû, sallû ya huzar li Resululah ;
Sallû, sallû ya ibad li Habibillah.

Miraciyyenin saba tevşihî dört mısra'lı bir kıta ile (sallû) iki adet güfte terennümlü olup ezgisi Devrikebir ile ölçülmüştür; hayalî şeklini şöyle gösterdik :

{	(1)	AA	birinci	mısra	sabah
	(2)	AA	ikinci	"	"
	(3)	BA	üçüncü	"	hüseyinî, saba
	(4)	AA	dördüncü	"	saba
	(5)	CC	sallû	"	"

Miraciyyenin saba hanesinin şi'ri otuz iki mısra'lı sekiz kümedir; şekillerini aşağıya derc ettik :

I	{	A	birinci	mısra	dügâh	V	{	Ff	on yedinci	mısra	hüseyinî
		Bb	ikinci	"	saba			Ff	on sekizinci	"	"
		Cc	üçüncü	"	"			Ff	on dokuzuncu	"	"
		CcDb	dördüncü	"	"			Ff	yirminci	"	"
ve küyük											
II	{	E	beşinci	mısra	saba	VI	{	Éc	yirmi birinci	mısra	sabalı çargâh
		Bb	altıncı	"	"			JcH	yirmi ikinci	"	bestenigâr
		Fc	yedinci	"	"			Ff	yirmi üçüncü	"	hüseyinî
		Ff	sekizinci	"	hüseyinî			Ff	yirmi dördüncü	"	"
III	{	Ff	dokuzuncu	mısra	hüseyinî	VII	{	Éc	yirmi beşinci	mısra	sabalı çargâh
		I	onuncu	"	"			ÉcH	yirmi altıncı	"	bestenigâr
		Ff	on birinci	"	"			Ff	yirmi yedinci	"	hüseyinî
		Ff	on ikinci	"	"			Ff	yirmi sekizinci	"	"
IV	{	E	on üçüncü	mısra	saba	VIII	{	Jc	yirmi dokuzuncu	"	dügâh
		Bb	on dördüncü	"	"			JcH	otuzuncu	"	bestenigâr
		Fc	on beşinci	"	küşek			Jc	otuz birinci	"	dügâh
		Ff	on altıncı	"	hüseyinî			JcH	otuz ikinci	"	bestenigâr

HÜSEYNİ TEVŞİH

Şiir: Hazreti Mevlânâ

Celaiddin i rumi

Zehi livâ ve aleme lâ ilâhe ill Allah;
Kı zed ber evci kadem la ilâhe ill Allah;
Ber âyed ez dil u ez can elest hak şineved;
Hezar banki nigam lâ ilâhe ill Allah;
Salli alâ Muhammedil Muhtar;
Salli alâ Ahmed il ebrar;
Sall Allâhu salli alâ asdakil ahyar.

Bu hüseyinî tevşihinin güftesi hazreti Mevlânânın olup dörtlü bir kıta ile üç adet güfte terennümünden mürekkeptir; şeklini şöyle gösterdik :

{	(1)	AB	birinci	mısra	= 2	hüseyinî
	(2)	AaAb	ikinci	"	= 2	"
	(3)	CD	üçüncü	"	= 2	rast hüseyinî
	(4)	AaAb	dördüncü	"	= 2	hüseyinî
	(5)	E	birinci güfte	terennümü	"	"
	(6)	E	ikinci	"	"	"
	(7)	E	üçüncü	"	"	"

MİRACİYYENİN HÜSEYİNİ HANESİ

Güfte: Osman Dede

Çünkü eflâke uruc etti Resul;
Asumanda buldu ervâha vusul;
Adem ü İsâ vü Yahya Yusufu;
Cordü İdris ile Harumu dahi;
Sadise varup gordü Musa yı o;
Merhaba kıldı anınla ruberu;
İdecek teğrifi heftüm isuman;
Pir İbrahim ile tuttu mekân;
Rûhı İbrahim idüp ikbal ana;
Didi gel gel salih oğlum Mustafa;
Sidreyi seyir itti andan ol cenan;
Kaldı Cibril oldu sidre aşıyan;
Didi Hazret: ey refiki hoş şefik;
İtmemişsin bile tekmil i tarik;
Pes didi Cibril: sen ey şahbaz;
Olasın izzet ile rifat taraz;
Sebkat itsem sidreden ben yek benan;
Hark ider perrim benim heybet heman;
Zahir oldu Refret ol dem Hazrete;
Kim suvar ola inice Hazrete;
Anda nice bin hicab oldu adem;
Gordü Hazret Hazreti bi keylu kem;
Çuk Hazret Hazrete buldu vusul;
Etahıyyat okudu anda Resul;
İdi aynı zatten bir hos nida;
va Haribi ya Muhammed Mustafa;

ba selâm ü rahmet ü tib ü safa;
Sana virdim ey imamı enbiya;
aynı aynıla nazar kıl aynı gör;
çünkü gayri terk kıldın aynı gör;
Her ne kim maksuttur, mahsuldur;
Hazretimden Hacetin makbuldür;
Hazret ol dem üminetin kıldı niyaz;
anıda bahş eyledi ol bi niyaz;
Cebreile keşf olup ol va'deler;
Pes sürûş ile şahâdet kıldılar;
Anda doksan bin kelam oldu kalam;
Nice bin esrar ile suhbet tamam;
Hak teâlâ lutfu fadlile salât;
Hediyye kıldı kıla mü'min mü'minat;
Hem buyurdu beş vakit olsa eda;
Elli vaktin idem ben ana;
Oldu dustur ol Habibin zatine;
Çeldi yine ummehani katine;
Emri Hakkı Hakka teblig eyledi;
Muhbirü Sadık hakikat soyledi;
Evvela imânı Siddık eyledi;
Cumle eshab oldular rifat şiar;
Mu'cize miracı oldu aşikâr;
aşk hubbi zatine kıldı salat;
E'salat ey mazhari zat essalat.

Bu Hüseyini hanesinin muhtelif on sekiz mısraının lahizleri unutulmuş olduğundan şeklini yazamadık.

NİŞABUR MUNANCAT HANESİ

Şiir: Osman Dede

ya Rab ol Sultani canın hürmeti;
Nûri zâtı musteanın hürmeti;
Ol Muhammed ruhuna tazim için,
Mustafanın cismine tekrim için,
Nûri zati Mustafanın hakkı için,
Sırrı arşı Kibriyanın hakkı için;
Rûvine müştak olanlar hakkı için;
Aşkına uşşak olanlar Hakka için;
Va'dini ihsan kıl aşıklara,
Din yolunda sa'yiden sadıklara;
Cümle imanile katm olsun umem;
Cenneti didar ile kıl muhtenem;

ya Hak, Ahmed Muhammed Mustafa,
Derviş Osmâne dahi eyle ata;
Ey Kemâli rahmet ey Padişah;
Sen kabul eyle ncamız ya İlâh,
Yüzu suyu hakkı için Peygamberin,
Servî buyı hakkı için ol serverin;
Fâtihayla bed olundu bu kelam;
Fatihayla hatmolunsun vesselam,
Ahmedü eshabu cumle mü'minin;
Rahmetullahi aleyhüm ecmain.

Yirmi iki mısra'lı son dualar hanesinin şeklini şu vechile gösterdik:

I	A	birinci	mısra	nişabur	III	C	dokuzuncu	mısra
	A'	ikinci	"	"		AC	onuncu	"
	A''	üçüncü	"	"		C'	on birinci	"
	A'''	dördüncü	"	"		AC'	on ikinci	"
II	B	beşinci	mısra	nişabur				
	B'	altıncı	"	"				
	B''	yedinci	"	"				
	B'''	sekizinci	"	"				

IV

B	on üçüncü	misra	mişabur	V
B	on dördüncü	..	..	
C	on beşinci	..	..	
AC	on altıncı	..	..	

C	on yedinci	misra	mişabur
AC	on sekizinci	..	..
B	on dokuzuncu	..	..
B	yirminci	..	..
(5) C'	yirmi birinci	..	..
(6) D	yirmi ikinci (cumhur)	segâh	(a)

EK.2: Abdülkadir TÖRE Nüshası

Not: Bu nüsha İsmail Hakkı Bey'e yazdırılmış olup, defter içerisinde bazı ilaveler günümüz nota şekline göre yazılmıştır. İlaveler defterin içindeki şekliyle kopya edilmiştir.

« معراجداران نوظهوری »

Handwritten musical notation on ten staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines. Persian lyrics are written above the staves, including phrases like "نارده در دیر بیل", "زات جبهه مظهری است", and "لوت". A large, faint watermark is visible across the center of the page.

Handwritten musical score in Persian script, featuring multiple staves of music with lyrics written above them. The lyrics include phrases such as "فی", "کوشاک کرم بیل حسن یا قی زار", "نفس یور", "مویه", "بی بر ماچ پس وید فی", "سازد به بیل حقی", "لا یه دیوایه صبور", "سو شانه", "واقی از جه عمو", and "صوب".

دولاه معاصیه بحر نیک نر شیخ
 کف سر ز صوفی حضرت نیک
 بستان نایب شیخ عثمان افندی حضرت

Handwritten musical notation on ten staves, featuring Persian lyrics and musical symbols. The lyrics are:

یَا بَنُو فِی صَو
 یَا سَه نَا نُو
 فِی صَو سَو شَم نَه شَم
 عَض شَا نِیغ نَه بَی
 یَمِغ شِیغ بَیغ بَیغ بَیغ
 نَم سَ نَم نَم سَ نَم سَ
 نَم نَم نَم نَم نَم نَم
 نَم نَم نَم نَم نَم نَم
 نَم نَم نَم نَم نَم نَم
 نَم نَم نَم نَم نَم نَم

The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines, typical of traditional Persian manuscript notation.

فَا مَوْسَىٰ

— کشفه مابست الیوم شیخه — واز دست ناپس —

یار تر بیا و در نیل ده را و جود
من در یار بیا
ناب به عاقل به غم به نالی بی
و نفع و قوت
ناب به نالی بی غم به نالی بی

(saba) رس ای بی با جی موع
به ام کی باقی ز سوز لیلی بی خوش
رس
بی بی راه
نک ز ج موع

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and accidentals, along with Persian lyrics written in cursive script. The score is organized into two systems of five staves each. The lyrics are as follows:

System 1 (Staves 1-5):

- Staff 1: *دردی که در دل من*
- Staff 2: *بسیار غم زنی که*
- Staff 3: *ای*
- Staff 4: *دردی که در دل من*
- Staff 5: *بسیار غم زنی که*

System 2 (Staves 6-10):

- Staff 6: *دردی که در دل من*
- Staff 7: *بسیار غم زنی که*
- Staff 8: *دردی که در دل من*
- Staff 9: *بسیار غم زنی که*
- Staff 10: *دردی که در دل من*

Additional markings include a large red 'X' watermark across the center, and specific musical terms like *(fargah)* and *(Küsek)* written in parentheses.

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines. There are several handwritten annotations in Persian/Arabic script interspersed with the musical lines. A large, faint watermark is visible across the center of the page.

Annotations include:

- Handwritten Persian/Arabic text at the top left.
- Handwritten Persian/Arabic text below the second staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the third staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the fourth staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the fifth staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the sixth staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the seventh staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the eighth staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the ninth staff.
- Handwritten Persian/Arabic text below the tenth staff.

Vertical musical notation on the right margin, consisting of several staves with notes and rests. The notation is simplified and appears to be a shorthand or a different style of musical notation.

ya

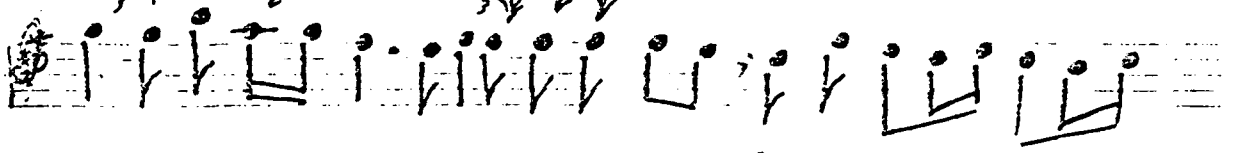
sal

lu

Dikkat I

126. Sayfadaki I ve

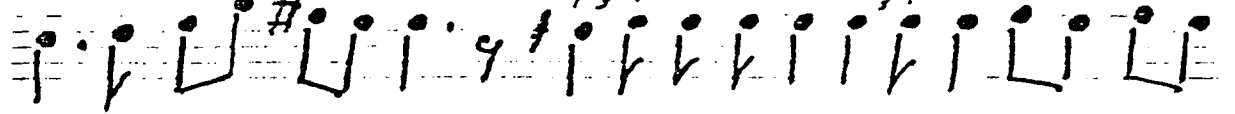
ya Muhammed di Kumdedicibri li e mi

mi min sallu

a leyh Gü se düp cebr a i li dur du

he ma ma man

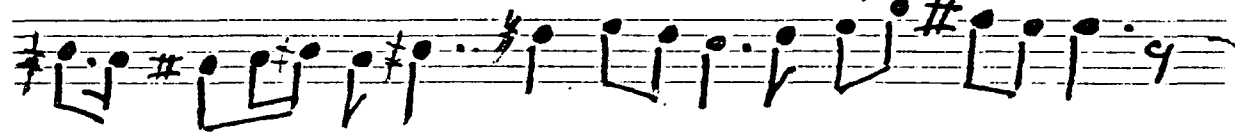
sal lu a leyh ol du cib ri

lū mi ká il a ya ya

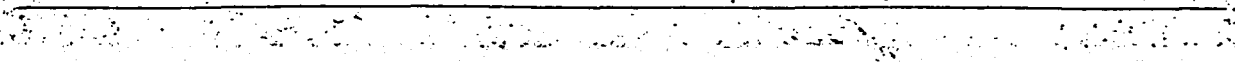
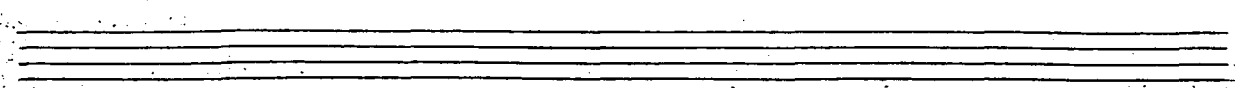
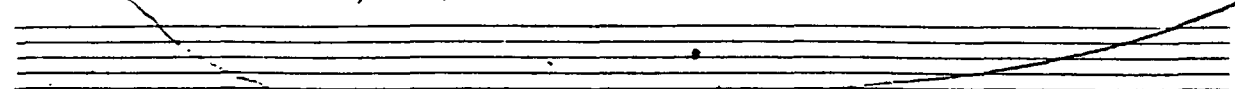

yan sal lu a leyh

Dikkat II

126. Sayfadaki II numaradan a ettirer
parçasına devam edilecek

(Arazbar)

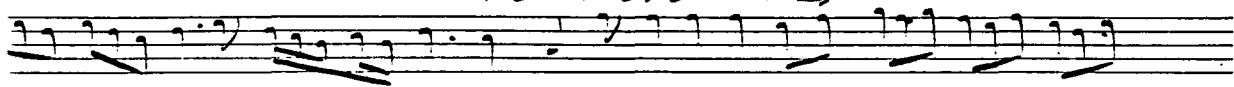
Handwritten musical score on ten staves. The lyrics are in Persian and are written above the musical notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines. A large, faint watermark is visible across the center of the page.

Handwritten lyrics (from top to bottom):

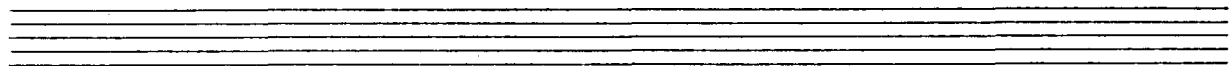
سویا یارب یارب
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا
چو نایا صه موسا

Additional markings include "((Acem))" on the fourth staff and "لا عو بولا" on the fifth staff.

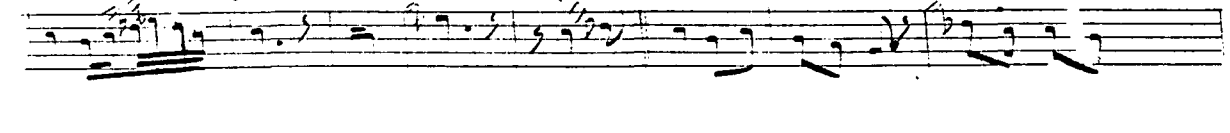
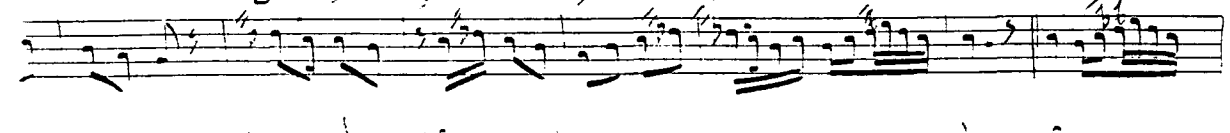
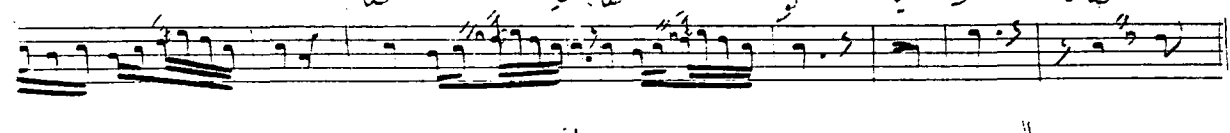
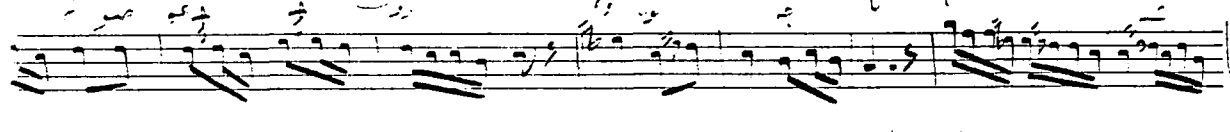
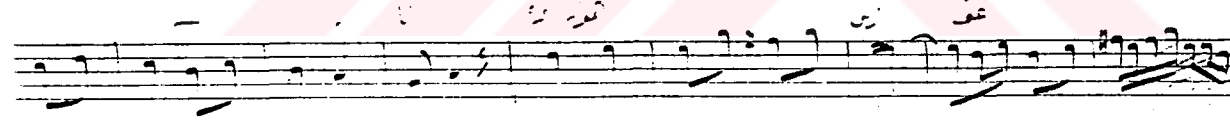
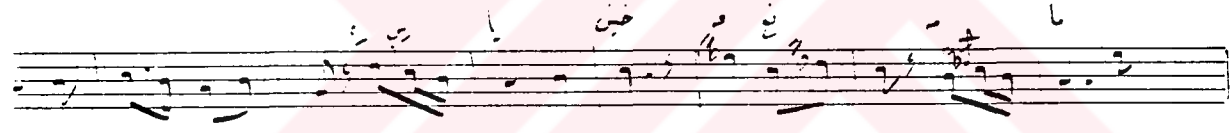
زات چم نظا ام لوت م اصاج

لوت م اصاج

صبا مرغیه بچینک صبا نرغریک
بچه نرغریک بچینک
بچه نرغریک بچینک

این قیام نه سحر کو

Handwritten musical notation on a five-line staff, featuring various notes, rests, and accidentals (sharps and flats).

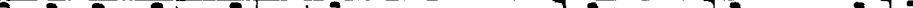
فيل يره مدب مد مم موب يا ب

[illegible]

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ - قُوَّةٌ لَا تُرَاوَى

The second staff of music continues the melody. It begins with a half note G4, followed by a quarter note A4, and then a quarter note B4. This is followed by a quarter rest, then a quarter note A4, a quarter note G4, and a quarter note F#4. The staff concludes with a quarter note E4, a quarter note D4, and a final quarter note C4. The key signature remains one sharp (F#).

وَمِنْ خَلْقِهِ رَحْمَةً لِّمَنْ يَشَاءُ مِنْ خَلْقِهِ يُفْصِلُ بَيْنَ الْغَنِيِّ وَالْغَنِيِّ

(ن) در سک یار ا تو ای نه غدا (ن)

De di cibril i le bi rin ih ti ya ya 1 sag sayfaya ilave

ir: yar sallû a leyh böy le dir

ri hû da ey hah ti ya ya yar

sallû a leyh

Dikkat II. sag sayfaya devam

~~X~~ sag sayfaya ilave

Ham de dübcib ril de di ey a zi zi

i ziz sallû a leyh

am dü lîl lâh ey le din kâ rin te mi mi

mi miz sallû a leyh

Dikkat II. sag sayfaya
Hamde mis

Handwritten musical score for a song, featuring ten staves of music. The lyrics are written in Persian script above the staves. The score includes various musical notations such as notes, rests, and bar lines. The lyrics are:

در خواب نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار
بیدار نا بیدار

The score is marked with "Diklat II", "Diklat III", and "Diklat IV".

صحنه مصاحبه بحرینک و فنی نوشیجی آفیسر خصوصی دفتر نایب بنس نایب شیخ عثمانه
« اصولی دور کبیر »

[illegible]

یا - خضر و نمک

صبا سبز بخت

سوز

سازم در

در

فی سوز

فی

چرخ آره فی

ببر و بگو در و در (مردانه)

او

در قبل با ص

و

Handwritten musical score on ten staves. The notation includes various musical symbols such as notes, rests, and bar lines. Persian lyrics are written below the staves.

Lyrics (from top to bottom):

- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است
- نورانی در فی نفس جلدی است

Additional markings include a large red watermark 'X' across the center and a vertical line with tick marks on the right margin.

Dikkat (saga ilave)

Dikkat (2 saga devam)

(عجیب)

پان

[illegible]

۱. غم می جوید می (۱)
 ۲. او جوید می (۱) بر سر (۱)
 ۳. ای صفا (۱)
 ۴. ای صفا (۱)
 ۵. سو (۱)
 ۶. (۱)
 ۷. (۱)
 ۸. عین (۱)
 ۹. (۱)

جبرئیل ۱۲۲۲
 اسلم

ÖZGEÇMİŞ

24 Nisan 1965 senesinde Bulgaristan'ın Kırcaali şehrinde doğdu. İlk öğreniminin bir kısmını orada okuduktan sonra, 1978'de Bursa'ya yerleşti ve ortaokulu burada, Duaçınarı ortaokulu'nda tamamladı. Lise eğitimini de yine bu şehirde, Hürriyet Endüstri Meslek Lisesi'nin Yapı Ressamlığı bölümünü tamamlayarak, 1982'de mezun oldu. Aynı yıl Bursa Halk Eğitim Merkezinin Türk Sanat Müziği kurslarına kayıt oldu ve burada ilk ciddi mûsikî eğitimine başladı. 1984 Bursa Belediye Konservatuarı icra heyetini kazandı ve iki yıl burada Ses Sanatçısı olarak görev aldı. 1985 yılında İ.T.Ü. Türk mûsikîsi Devlet Konservatuvarlarının sınavlarına girdi ve kazandı. Burada beş yıl süren üniversite eğitiminden sonra ses eğitimi bölümünü 1990'da ikincilik derecesiyle tamamladı. Aynı yıl İ.T.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün Türk Sanat mûsikîsi Sanat dalında yüksek lisans yapmaya hak kazandı. T.C. Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Tarihi Türk Mûsikîsi Topluluğu "ses sanatçısı" sınavını kazandıktan sonra halen bu kurumda sanatçı olarak görev yapmakta olup yüksek lisans öğrenimine de devam etmektedir.